

**TC ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM BÖLÜMÜ**

**POLİTİK SÖYLEM VE GERÇEKLIK SUNUMU:
BİR ÖRNEKLEM**

Yüksek Lisans Tezi

Özlem AKSU

Ankara-2008

TC ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM BÖLÜMÜ

POLİTİK SÖYLEM VE GERÇEKLİK SUNUMU:
BİR ÖRNEKLEM

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Leyla Subaşı UZUN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Doç.Dr. Leyla Subaşı Uzun

Prof. Dr. İclal Ergenç

Prof. Dr. Ayşe Kıran

Tez Sınavı Tarihi :12.06.2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
0. GİRİŞ.....	iv-vii
0.1 Tezin Konusu.....	iv
0.2 Tezin Amacı.....	iv-v
0.3 Tezin Sınırlılıkları ve Veri Çözümleme Yöntemi.....	v-vi
0.4 Tezin Önemi.....	vi

I. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Kiplik ve Kip Ayrımı.....	1-2
1.1.1 Kiplik ve Gerçeklik Sunumu.....	2-5
1.1.2 Kiplik Türleri.....	5-10
1.1.3 Türkçede Kipliğin Sunumuna İlişkin Çalışmalar.....	10-13
1.1.4 Türkçede Kiplik İşaretleyicileri.....	13-16
1.1.5 Türkçede Kiplik Türleri.....	16-17
1.1.5.1 Bilgisel Kiplik.....	17-20
1.1.5.2 Tanıtsal Kiplik.....	20-27
1.1.5.3 Gösterimsel Kiplik.....	27-30
1.2 Önermesel Anlam ve Doğruluk Değeri.....	31-32
1.2.1 Bilgisel Kiplik Türlerinin Doğruluk Değerleri.....	33-36
1.3 Eleştirel Söylem Çözümlemesi.....	37-40
1.3.1 Söylem ve İdeoloji.....	41-42
1.3.2 Söylem ve İdeoloji İlişkisinin Yöntembilimsel Dayanakları.....	42-45

II. BÖLÜM: VERİ ÇÖZÜMLEMESİ ve DEĞERLENDİRME

2.1. Verinin Toplanması ve İşlenmesindeki Aşamalar.....	46-47
2.1.2 Niceliksel Gözlemler	47-50
2.1.3 Niteliksel Gözlemler.....	50-51
2.1.3.1 Çıkarımsal Yargı İçeren Önermelerin Bitmişlik ve Sürme Görünüşü Açısından Dağılımı.....	51-62
2.1.3.2. Önermelerin Bilgi Kaynağı Açısından Dağılımı ve Kesinlik Değeri.....	63-77
2.1.4. Metinlerdeki Bilgisel Kiplik Kodlamalarındaki Tercihlerin Eleştirel Söylem Çözümlemesi Açısından Değerlendirilmesi.....	77-78
2.1.4.1 Recep Tayyip Erdoğan’ın Bilgisellik İçeren Önermelerinin Gücün Sunumu Açısından Değerlendirilmesi.....	78-82
2.1.4.2 Deniz Baykal’ın Bilgisellik İçeren Önermelerinin Gücün Sunumu Açısından Değerlendirilmesi.....	83-86
III. SONUÇ.....	87-92
KAYNAKÇA.....	93-97
EKLER 1.....	98-106
EKLER 2.....	107-117
ÖZET.....	118
ABSTRACT.....	119

ÖNSÖZ

Kamuoyu ülke adına alınan siyasi, ekonomik, hukuki v.b kararlara ilişkin bilgi edinme hakkına sahiptir. Bu kararların alımında etkili olan, kararları alan ve uygulamaya koyan politikacılar, iktidar, muhalefet partisi liderleri v.b ise görsel ya da yazılı basın yoluyla ülke ya da dünya gündeminde olup bitenler, alınan siyasi kararlar, bu kararların alımında uygulanan politikalar v.s konusunda kamuoyunu bilgilendirmekle yükümlüdür.

Bilgilendirici metinlerde önermelerin doğruluk ve bu anlamda kesin değerini belirginleştirmek kipliğin kullanımını +gerçek bağlamında sorgulamakla mümkündür. Politik söylem metinlerinde bilginin sunumundaki kipsel tercihlerin saptanması, söz konusu metinlerde gerçekliğin nasıl sunulduğunu betimlemek ve bu bağlamda Türkçe politik söylem metinlerindeki sunumsal stratejileri saptamak açısından hiç kuşkusuz ki çok önemlidir.

Politik söyleme özgü bilgi sunum stratejileri var mıdır? Türkiye’de politik söylem kendi bilgi sunum stratejilerini oluşturabiliyor mu? temel soruları çerçevesinde Türkiye’deki politik söylemin genel özellikleri ve gerçeklik sunumunun bu söylemdeki yerinin sorgulandığı bu çalışmanın her aşamasında katkısı olan, akılcı yönlendirmeleriyle önermelerin dünyasındaki gerçekliği görebilmemi sağlayan değerli hocam Doç.Dr. Leyla Uzun’a; çalışmam süresince bana destek olan, güç veren aileme, nişanlım Özgür’e ve dilbilimsel bakış açısına sık sık başvurduğum değerli arkadaşım Tayyibe Eken’e teşekkür ederim.

0. GİRİŞ

Kiplik, konuşucunun/yazarların “kendi”lerine, “diğer”lerine ve işledikleri “konu”ya ilişkin tutumlarını dile getirmek için başvurdukları önemli bir dilsel ulamdır. Bu nedenle, politik söylem metinlerinde bilginin nasıl sunulduğu sorusuna yanıt aramak, bu tür metinlerde yer alan önermelerin bilgisel içeriğinde hangi kiplik türünün daha yoğun olarak bulunduğu araştırılmasıyla mümkün olabilir. Böylesi bir sorgulama, kamuoyuna sunulan bilginin doğruluk ve kesinlik değerine yönelik bir betimleme yapmamıza olanak sağlayacaktır.

0.1. Tezin Konusu

Türkiye’deki politik söylemin genel özellikleri ve gerçeklik sunumunun bu söylemdeki yerinin konusunu oluşturduğu bu tezde, gerçeklik kipliğinin politik söylem metinlerindeki kullanımsal görünümleri Türkçe politik söylem örneklerinden yola çıkarak betimlenecektir. Çalışmada politik söylem özelliği taşıyan Recep Tayyip Erdoğan ve Deniz Baykal’a ait aynı konulu metinlerde gerçeklik sunumunun nasıl işletildiği ve bilgisel kiplik türlerine özgü kullanımsal eğilimler ortaya konacak; bu yolla politik söylemin bilgi sunum stratejileri açısından sergilediği özellikler, bu söylemde gerçeklik sunumunun taşıyıcısı olan dilsel düzenlemeler, Türkçe için, tanımlanacaktır.

0.2. Tezin Amacı

Bu tezin amacı ise, politik söylemin bilgi sunum stratejileri açısından sergilediği özellikleri, Türkçe politik söylem örneklerinden yola çıkarak betimlemek ve bu betimlemeleri Eleştirel Söylem Çözümlemesi Kuramı’na göre değerlendirmektir. Bu

amaç doğrultusunda bu çalışmada, bir yandan Türkçe politik söylem metinlerinde kiplik tercihindeki eğilimler ortaya konulurken bir yandan da Türkiye'deki politik söyleme özgü bilgi sunum stratejilerinin söylem dilbilgisel özelliklerine yönelik saptamalarda bulunulacaktır. Ayrıca çalışmada Fairclough'un nesnel ve öznel kiplik ayrımı temelinde söz konusu iki liderin kendilerini metinlerde nasıl konumlandığını belirleyerek kendilerini yetkili gösteren bir söylem biçimi mi yoksa söylemlerinde örtük olmayı yeğleyen bir tutum mu sergiledikleri de betimlenmeye çalışılacaktır.

0.3. Tezin Sınırlılıkları ve Veri Çözümleme Yöntemi

Çalışma rastlantısal örnekleme ile oluşturulmuş İktidar Partisi (AKP) Lideri Recep Tayyip Erdoğan ve Muhalefet Partisi (CHP) Lideri Deniz Baykal'a ait ikişer metinden kurulu bir veri tabanı üzerinde gözlem yoluyla ulaşılabacak betimlemeleri içeren uygulamalı bir çalışmadır. Çalışmanın amacı gerçeklik sunumunun taşıyıcısı olan dilsel düzenlemeleri ve bu anlamda bilgisel kiplik türlerinin ilgili metinlerdeki görünümünü betimlemek olduğundan, veri tabanındaki –gerçek kiplik değeri taşıyan sözceler saptanıp çözümleme sürecinin dışında bırakılacaktır. Veri tabanındaki metinlere ait bilgisel kiplik değeri taşıyan sözcelerin alt tür saptamasında Palmer 2001'de belirtilen ölçütler temel alınarak her iki liderin söz konusu alt türlere özgü kullanımsal eğilimleri ortaya konacaktır.

Bilgisel kiplik değeri açısından özümlemesi yapılacak olan metinlerin konusal koşutluk içermesini sağlamak amacıyla, çözümleme süreci, ilgili metinlerdeki türban ve laiklik konulu önermelerle sınırlı tutulacak ve bu yolla aynı konulu metinlerin gerçekliğin sunumundaki benzer ve farklı görünümlerine yönelik saptamalarda bulunulacaktır.

Çalışmada yapılacak metin çözümlemeleri yoluyla, örnek metinlerdeki dilsel düzenlemeler bilgisel kiplik için tanımlanmış dilsel sunumlar çerçevesinde betimlenecek, karşılaştırılacak, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konduktan sonra ulaşılan sonuçlar Eleştirel Söylem özümlemesinin varsayımları açısından değerlendirilecektir.

0.4. Tezin Önemi

Bu tez, politik söylemde gerçeklik sunumunu kiplik değerleri açısından inceleyen ilk çalışma olma niteliği taşıyor oluşuyla bir yandan Türkçe politik söylem metinlerinde gerçeklik sunumunu kiplik değerleri açısından ele almayı amaçlayan diğer çalışmalara açılımlar sağlayacak, diğer yandan da Türkiye'deki politik söylemin bilgi sunum stratejilerine yönelik saptamalar ortaya koymak için uygun bir zemin oluşturacaktır.

Yukarıda sunulan amaçlar ve sınırlılıklar çerçevesinde çalışma şöylesi bir akış içerisinde gerçekleştirilecektir: Çalışmanın ilk bölümünde çözümlemeye yön veren kuramsal ereve sunulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümü üç alt başlık üzerinden

kurgulanacak ve doğrudan veri tabanındaki metinlerin çözümlenişine yönelik bilgiler içerecektir. İlk alt başlıkta önce her iki liderin konuşmasındaki bilgisel kiplik türleri sayısal dökümlerle sunulacaktır. İkinci alt başlıktaysa söz konusu liderlerin bilgi sunumundaki eğilimleri, benzerlik ve farklılıkları açısından sayısal ve içeriksel olarak ortaya konacaktır. Üçüncü alt başlıkta ise Eleştirel Söylem Çözümlemesi yaklaşımı temelinde gücün sunumunda kipliğin rolüne yönelik çözümlenmelerde bulunulacaktır. Çalışmanın sonuç bölümü ise önceki bölümlerde sunulan bulguların değerlendirilmesine ve bu değerlendirmelere bağlı olarak bu çalışmanın veri tabanının olanaklı kıldığı vargıların sunulmasına ayrılacaktır.

I. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Kiplik ve Kip Ayrımı

Kip (mood) ve *kiplik* (modality) arasındaki temel ayrım: kipliğin farklı türlerde dilbilgisel işaretler ya da sözcüksel birimlerle ifade edilebilen anlamsal bir ulam olarak; kipin ise bu anlambilimsel ulamın dilbilgisel işaretleyicisi olarak ele alınmasıdır (Corcu; 2003).

Palmer (2001)'de kip kavramı ile kiplik olgusu ayırımına dikkat çekilmekte, kipliğin *dilbilgisel zaman* (tense) ve *görünüş* (aspect) ulamlarıyla ilişkili olduğu, ancak bu ulamlar gibi her zaman yüklemcil yapı içinde işaretlenmediği, kipliğin farklı işlemciler aracılığıyla da belirginleştirilebilen bir olgu olduğu belirtilmekte ve bu yönüyle de kipliğin dilbilgisel zaman ve görünüş ulamlarından farklı bir sunumu olduğu vurgulanmaktadır.

Palmer 2001'de dillerde kip kavramının çeşitli anlambilimsel işlevlere sahip olduğu ve bu işlevler arasındaki seçimin kipsel anlamdan çok dilbilgisel olarak belirlendiği, diğer bir ifadeyle; dillerde kip kavramının dilbilgisel olarak sunulduğu belirtilmektedir. Palmer (2001) kipliği “konuşucunun öznel bakış açısını, yani tutumunu içeren kavramsal bir ulam” kipi ise “bu soyutlamanın işaretleyicisi olan dilbilgisel araç(lar)” olarak betimlemekte ve böylelikle bu kavramlar arasındaki ayrımı belirginleştirmektedir (Palmer; 2001).

Buna paralel olarak Frawley 1992’de kip “kiplik ile birlikte görünebilen ya da kipliği gösteren biçim-sözdizimsel bir işaret” kiplik ise “bir ifadenin bütünüyle öne sürülebilirliğini etkileyen ve böylelikle önermenin tamamını alanı içine alan bir kavram” olarak tanımlanmaktadır. Anlambilimsel bir olgu olan kiplik, konuşucunun tutumunu ya da bir önerme hakkındaki bilgi durumunu yansıtır. Kip ise kipsel göstericilerin çekimsel ifadesi olan dilbilgisel bir olgudur (Frawley;1992).

1.1.1 Kiplik ve Gerçeklik Sunumu

Diller, hem sözcüksel hem de dilbilgisel boyutta çeşitli dilsel araçları kullanarak gerçek dünyadaki olayları nasıl algıladığımızın yansıması olan + *gerçek* (real) ve – *gerçek* (irreal) ayrımını kodlar. Palmer’ın kiplik sınıflamasının temelinde +gerçek ve –gerçek olaylar ayrımı yatmaktadır. Chafe (1995) ve Givon (1994)’e göre böylesi bir ayrım, gerçek dünyadaki olayların bizim tarafımızdan nasıl algılandığının bir yansıması olarak belirginleşmektedir. Gerçeklik kipliği ile gerçeklik-dışı kipliği ayrımının temelini, gerçek olaylar ile gerçektışı olayları birbirinden ayırma gereksinimi oluşturmaktadır. Gerçeklik kipliğinde, gerçekleşmiş, gerçekleşmekte olan olaylar; gerçeklik-dışı kipliğinde ise henüz gerçekleşmemiş fakat gerçekleşme olasılığı bulunan, gerçekleşmesi varsayımsal olan olaylar yer almaktadır (de Haan; 2004).

Dil yalnız aktarım sağlamakla kalmaz; konuşucunun aktardığı bilginin gerçekliğine ve gerçekleştirilebilirliğine yönelik tutum ve beklentilerini de yansıtarak gerçeklik, gerçekleştirilebilirlik, gerçektışılık gibi değişik durumların ifadesini de sağlar. Konuşucu, anlattığı olayın gerçekliğine inanıyorsa başka, gerçektışı olduğuna

inaniyorsa başka bir eki ya da dilbilgisel birimi tercih etmektedir. Gerçek ve gerçekdışı ulamlarının dilbilgisel gösterimi, dil tipolojilerine göre değişebilmektedir. Uzun-Emeksiz, gerçekdışılık kategorisinin Türkçede, söyleme bağlı olarak ve *tut ki, varsayalım ki* vb. belirli yapıların anlamsal içerikleriyle ifade edildiği üzerinde durmuştur (Emeksiz ve Uzun; 2004).

Neyin gerçek, neyin gerçekdışı olduğuna ilişkin ulamsal ayrımlarsa genelde, geçmişte olan veya süren eylemlerin gerçek; geleceğe yönelen *emir, istek, dilek, gereklilik, koşul* vb. bildirimlerin ve geleceğin bizzat kendisinin ya da kaynağını hayal gücünden alanların gerçekdışı olduğundan hareketle yapılır.

Comrie'ye göre, farklı diller *varsayımaya dayalılık*'ın farklı derecelerini ayırt eder ve bu kararlarına uygun dilsel birimleri, dilbilgisel biçimleri, ekleri vb. seçer. Comrie varsayımaya dayalılıkla, olayın gerçekleşme potansiyeline ilişkin değişik derecelerdeki *olabilirlik*'i kasteder. Eylemin olabilirliği düşükse varsayımaya dayanma derecesi yüksektir ya da tersine, eylemin olabilirliği yüksekse, varsayımaya dayanma derecesi düşüktür (Aslan; 2007).

Kiplik konuşucunun olaya ilişkin bilgisi ve önermelerin doğruluk değeriyle yakından ilişkilidir. Kiplik aracılığıyla, *ifade edilen dünya* (expressed world) ve *gönderim dünyası* (reference world) arasındaki ilişki kodlanır. Chung ve Timberlake (1985)'e göre, bir önermenin doğruluk değeri, ifade edilen dünya ve gönderim dünyası arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Gerçeklik kipliği, gönderim dünyası ile ifade

edilen dünya birbiriyle örtüştüğünde ortaya çıkarken, gerçeklik-dışı kipliği söz konusu bu iki dünyanın birbiriyle örtüşmediği durumlarda ortaya çıkar.

Kipliği kimi diller (Almanca, İngilizce gibi) dilbilgisel olarak kodlamakta, kimi diller (Türkçe gibi) ise bütüncül olarak kodlamaktadır. Tıpkı kipliğin sunumu gibi gerçekliğin kodlanması da dillerde farklılık göstermektedir. Kimi dillerde gerçeklik eylem çekimiyle kodlanırken, kimi dillerde tümce belirteçleri ve hatta bir dizi eylem yapılanışıyla da kodlanabilmektedir (Bowern,C.1998).

Gerçek ve gerçeklik-dışılığın dilbilgisel olarak nasıl kodlandığını betimlemeye çalışan bir dizi dilbilimsel çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri olan ve gerçeklik ile gerçeklik-dışı kipliğine dilbilgisel açıdan yaklaşan ve sınıflamasını bağlamdan bağımsız olarak tümce düzeyinde zaman ve görüntüş gibi dilbilgisel ulamların gerçek ve gerçekdışı okumalarına dayandıran Chafe (1994)'ün çalışmasında, İngilizcede gerçeklik ve gerçeklik-dışılığı kodlayan dilbilgisel araçlar şöyle sunulmaktadır (Emeksiz ve Uzun; 2004) :

GERÇEKLIK KIPLIĞINI YANSITAN DİLBİLGİSEL YAPILAR

- a. geçmiş durumlar
- b. geçmişte önceden olmuş olaylar
- c. şu anki durumlar
- d. şu anda sürmekte olan olaylar

GERÇEKLIK-DIŞI KIPLIĞINI YANSITAN DİLBİLGİSEL YAPILAR

- a. evet-hayır soruları
- b. olumsuzluk
- c. gelecek zaman
- d. zorunluluk
- e. olasılık
- f. emir
- g. yasak
- h. koşul

Konuşucunun önermeye karşı tutumunu kodlayan kiplik, ifadelerin gerçeklik durumlarıyla ilişkilenen anlambilimsel bir alandır (Givon;2001 ve Frawley;1992). Yani kiplik bir ifade içeriğinin görelî gerçekliğini, geçerliliğini ya da inanılrlığını işaretlemektedir. Bir önermenin kabuledilebilirliği, konuşucunun görelî bir gerçeklik yargısını gerektirir ve bu yargı için bir gönderim noktasını zorunlu kılar. Frawley (1992) -Chafe'in sınıflamasına paralel olarak- gerçeklik kipliğinin, şimdi, gerçekleşmekte olan ya da geçmişte gerçekleşmiş olaylarla; gerçeklik-dışı kipliğinin ise hayaller, gelecek gönderimli, karşıtlık ya da zorunluluk içeren olaylarla ilişkilendiğini ileri sürmektedir.

1.1.2 Kiplik Türleri

Kiplik türlerine ilişkin yapılan sınıflandırmaların temelinde *epistemik kiplik* (bilgisel kiplik) ve *deontik kiplik* (gösterimsel kiplik) arasındaki ayrım yatmaktadır. Bilgisel kiplik, konuşucunun söylediğı şeyin doğruluğuna ilişkin sahip olduğı kesinlik

derecesine gönderimde bulunur. Gösterimsel kiplik ise bir eylem gerçekleştirme için tümcenin öznesi üzerinde oluşturulan baskının derecesiyle ilgilidir. Bu baskı konuşucudan ya da özgülleştirilmemiş üçüncü bir kaynaktan gelebilir. Bu ayırım şu çalışmalarda kullanılmıştır: Lyons(1977), Palmer (1979 [1990], 1986 [2001]), Frawley (1992), de Haan (1997), Van der Auwera ve Plungian (1998), Traugott ve Dasher (2002).

Alanyazınında “bilgisel” teriminin kullanımında bir tereddüt yaşanmazken, araştırmacılar “gösterimsel” terimi yerine yeni terimler önermiştir. En etkili öneri, *kök kipliği (root modality)* olmuştur. Bu terim, kök (ya da temel) tümcelere gönderimde bulunur ve bu kiplik sadece kök tümcelerde görülmediği için bu adlandırma bir bakıma da yanlıştır (de Haan, 2004). Bu terim 1960’ların sonundan beri var olmasına karşın kök kipliği kavramının kullanıldığı ilk etkili çalışma, Coates’in 1983’te İngilizcedeki kipler üzerinde yaptığı bütüncü çalışması olarak görülmektedir. Coates, - *must* ve *may* gibi kiplik birimlerinin başka anlamları da barındırmasına karşın- esas olarak zorunluluk ve izin mantıksal kavramlarına gönderimde bulunduğu gerekçesiyle “gösterimsel” terimini kabul etmemiştir (Coates, 1983:20-1)

Coates’in kiplik modelinde kipsel anlamlar aşamalıdır. Coates’e göre, kipler çekirdek ve çevresel anlamlara sahiptir. Coates, gösterimsel ve *devinimsel (dynamic)* terimlerinin sadece çekirdek anlamlara gönderimde bulunduğu düşüncesiyle yansız bir terim olan ve hem gösterimsel hem de devinimsel kipliği kapsayan kök kiplik kavramını kullanır (de Haan, 2004).

Bybee (1994) -kipliği anlamının temelinde bilgisel ve gösterimsel kavramlarının bulunduğunu belirterek kipliğin “konuşucunun (öznel) tutum ya da bakış açılarını dilbilgiselleştirmesi” geleneksel tanımında ifade edilenden fazlasını içerdiğini savunmaktadır. Buna göre kiplik, büyük oranda anlambilimsel ayırtılar (dilek-koşul, olasılık, zorunluluk vb.) içererek sözcedeki önermenin yansız anlambilimsel değerine eklenen (anlambilimsel) bir ulam olarak görölmektedir.

Bybee (1985) ve Bybee, Perkins ve Pagliuca (1994)'ün kipliğe ilişkin çalışmaları “bir dildeki kipsel anlamlar dizisini anlamak için kipsel öğelerin artsüremli gelişimlerini anlamak gerekir” savına dayanmaktadır. İlgili çalışmalarda aşağıda sunulan kiplik ayrımları önerilmektedir:

- Bilgisellik
- *Kılıcı odaklı* (agent-oriented)
- *Konuşucu odaklı* (speaker-oriented)
- *Alt donanımsal* (subordinating)

Bu çalışmalarda bilgisel kiplik olabilirlik, olasılık ve konuşucu ifade ettiği şeyin doğru olduğuna inanmak için sağlam nedenlere sahip olduğunda kullanılan çıkarımsal kesinlik “*There must be some way to get from New York to San Francisco for less than \$600*” türlerini kapsamaktadır. Alt donanım kipleri, yan tümcelerde kipliğin kullanımına gönderimde bulunmaktadır.

Kılıcı odaklı kiplik, temel tümcede ifade edilen eylemin gerçekleştirilmesine ilişkin kılıcı üzerindeki içsel ve dışsal koşulların varlığını bildirir. Konuşucu odaklı kiplik

ise kipsel sözcelerin söz eylem değerleriyle ilgilidir ve bir eylem gerçekleştirmesi için konuşucunun alıcıya koşullar dayatması olanak ele alınır (Bybee ve diğerleri, 1994:179). Bir başka deyişle, kılıcı ve konuşucu odaklı kiplikler ayrımıyla *bilgisel olmayan kiplerin* (non-epistemic modals) sözeylem değerleri vurgulanmaktadır.

Kiplik kavramını mantıksal ve anlambilimsel bakış açısıyla sorgulayan ilk dilbilimcilerden biri olan Lyons 1977, kipliğin üç temel türünü tanımlamaktadır: *gerçeklik* (alethic) -önermelerin zorunlu doğruluğu-, *bilgisel* ve *gösterimsel*. Lyons (1977)'de *bilgisel* kiplik; bir önermenin gerçeklik değeriyle ilişkili olarak konuşucunun bir olası dünyada ya da tüm olası dünyalarda inandığı ve/veya bildiği gerçekler doğrultusunda yaptığı değerlendirmeler olarak tanımlanmaktadır. Konuşucu önermenin doğruluğunu onaylayabilir (gerçeklik), önermenin ne doğru ne de yanlış olduğunu ileri sürebilir (gerçeklik-dışı) ya da önermenin yanlış olduğunu iddia edebilir (gerçek-karşıtı).

Lyons 1997'de *gösterimsel* kipliğin, ahlaksal olarak sorumlu kılıcılar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin olasılığı ya da zorunluluğuyla ilgili olduğu, bu kiplik türünün tipik olarak bir nedenden türediği belirtilmektedir. Bu neden sözcenin konuşucusu olabileceği gibi “bir kişi ya da kurumun dayatması”, “ahlaksal ya da yasal ilkelerin açıkça düzenlenmiş esası” ya da “bir içsel zorlama” da olabilir. Lyons, bu nedenleri *gösterimsel kaynak* (deontic source) olarak adlandırmaktadır.

Palmer, kipliğin tipolojik bir tanımlamasını yapmak amacıyla farklı dünya dilleri üzerinde çalışmalar yapan önemli dilbilimcilerden biridir. Palmer, kipliğin biçimsel

sunumuna ve temel olarak dillerde kipliğin iki dilbilgisel işaretlemesine (mood ve modal verbs) odaklanmış; farklı kipsel anlamları bu işaretleyicilerle dilbilgiselleştiren farklı dil dizgelerini incelemiştir.

Palmer'ın kiplik tanımlaması (1981; 1986; 2001) –kipsel anlamlara ilişkin yaptığı sınıflamada kendi terimlerini kullansa da– Lyon 1997'ye dayanır. Palmer çalışmasını zamanla geliştirmiş ve gösterimsel, devinimsel ayrımını önermiştir (1986). Bu çalışmada temel alınan ve ilerleyen bölümlerde Türkçedeki görünümleri açısından ayrıntılı olarak ele alınacak olan Palmer 2001'de, bu iki kiplik türü –Coates'in kök kiplik olarak adlandırdığı kiplik türüyle aynı gönderime sahip olduğunu söyleyebileceğimiz– *olay kipliği* (event modality) altında sunulmuştur.

Palmer (2001)'de gerçek ve gerçeklik-dışılığın kodlanması temelinde kiplik şöyle sınıflandırılmaktadır:

<u>+gerçek</u>	<u>-gerçek</u>
Önermesel Kiplik (prepositional modality)	Olay Kipliği
1) Bilgisel	1) Gösterimsel
a) <i>Tahmini-belirsiz</i> (speculative)	a) İzin (permissive)
b) <i>Çıkarımsal</i> (deductive)	b) Zorunluluk (obligative)
c) <i>Genel bilgiye dayalı-sayıltısal</i> (assumptive)	c) Zorlayıcı (commissive)
2) Tanıtsal (evidential)	2) Devinimsel
a) <i>Aktarılan</i> (reported): Aktarılan (2), Aktarılan (3), Aktarılan (Gen)	a) Beceri (abilitive)
b) <i>Algısal</i> (sensory): <i>Görsel</i> (visual), <i>Görsel olmayan</i> (non-visual), <i>İşitsel</i> (auditory)	b) İstek (volitive)

Bu sınıflandırmaya göre bilgisel kiplik ve tanıtımsallık kipliği konuşucunun aktardığı bilginin doğruluk değeri karşısındaki tutumuyla ilgilidir ve bu nedenle bu iki kiplik türü “önermesel kiplik” olarak adlandırılmaktadır. Bilgisel kiplikte konuşucu önermenin doğruluk değerine ilişkin yargılarını kodlarken tanıtımsallık kipliğinde konuşucu önermenin doğruluğuna ilişkin sahip olduğu kanıtları sunmaktadır.

Olay kipliği ise gerçekleşmemiş olaylara gönderimde bulunur ve bu nedenle hem gösterimsel hem de devinimsel kiplik, olay kipliğinin türleridir. Palmer’ın gösterimsel ve devinimsel kiplik ayrımının temelinde *içsel* (internal) ve *dışsal* (external) koşullar yer almaktadır. Gösterimsel kiplikte durum etkenleri kişiye dış merkezli olarak bağlıdır. Bu kiplik türünün en önemli özelliği bireyin dışında gerçekleşen eylemleri (zorunluluk, izin gibi) içermesidir. Devinimsel kiplikte ise durum etkenleri kişiye iç merkezli olarak bağlıdır. Bu kiplik türünde, gerçekleştirilen eylem, eylemin kılıcısına bağlıdır, istek ve yeterlilik gibi kılıcının merkezde olduğu durumları bildiren olaylarda karşımıza çıkmaktadır bu kiplik türü.

1.1.3 Türkçede Kipliğin Sunumuna İlişkin Çalışmalar

Kipliğin dil çalışmalarında önemli bir yeri olmasına karşın Türkçede kipliğin sunumuna odaklanan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Türkçede kiplik üzerine yapılan çalışmaları geleneksel yaklaşımlar ve modern dilbilimsel çalışmalar olarak iki grupta ele alabiliriz.

Geleneksel yaklaşımda kiplik, genellikle dilbilgisel zaman sisteminin, çoğu çalışmada da sadece çekimsel sistemin bir parçası olarak ele alınır. Bu yaklaşım,

kipliği ifade etmede kullanılan sözcüksel birimleri göz ardı eder. Geleneksel yaklaşımda kiplik, tümce yüklemine farklı zamansal ya da anlamsal gönderimleri olarak tanımlanmaktadır (Gencan, 2000; 304). Bu yaklaşıma göre kipliğin sunumu, yüklemcil öğeler üzerine getirilen eklerle sağlanır ve Türkçedeki kipsel görünüm, *bildirme kipi* ve *dilek-şart kipi* adı altında iki ana grupta sunulur.

Dilbilimsel çalışmalar ise yüklemcil çekim eklerini kip, görünüş ve zaman işaretleyicileri olarak adlandırır ve onları birincil işlevlerine dayanarak ayırır. Bu çalışmalarda Türkçede dilbilgiselleştirilen zaman ve görünüş işaretleyicileri birbirinden ayrılır ve kipsel işaretleyiciler ayrı bir bölümde gruplandırılır. Bu doğrultuda; kip, görünüş ve zaman ekleri ile işlevleri aşağıda sunulduğu gibidir: (Corcu; 2003).

-DI	<i>Geçmiş Zaman</i> (past tense) / <i>Gönderim Zamanı</i> (relative tense) / <i>Şu Anki Bitmişlik</i> (present perfect) / <i>Bitmişlik</i> (perfective) <i>Anlık Olma</i> (semelfactive) / <i>Noktasal Olma</i> (punctual) / <i>Uç Noktalı Olma</i> (telic)
-mİş	<i>Geçmişteki önceden bitmişlik</i> (past perfect (-mİştİ) / <i>Gelecekteki bitmişlik</i> (future perfect (-mİş olacak) / Tanıtsal
-(I)yor	<i>Şimdiki Zaman</i> (present tense) / <i>Devamlılık</i> (continuous) / <i>Sürme</i> (progressive) <i>Başlama Noktası</i> (Ingressive) / <i>Tekrarlı Olma</i> (Iterative)
-(y)EcEk	<i>Gelecek Zaman</i> / <i>Gönderim Zamanı</i> (-mİş/ -(I)yor olacak)
-(I)r	<i>Geniş zaman</i> (aorist tense) / <i>Alışkanlık</i> (habitual)

Tablo 1: Türkçedeki Kip, Görünüş, Zaman Ekleri ve İşlevleri

Kornfilt 1997’de Türkçedeki temel kipsel anlamlar ve bu kipsel anlamların işaretleyicileri şöyle sunulmuştur: şart ve dilek–(y)sA, emir–Ø(-(y)In), istek–(y)A, zorunluluk/gereklilik–mEll, yeterlik–(y)Ebil, kesinlik –mEll, -(y)Ebil, -DIr, iddia işaretleyicisi –DI, -mIş, -Ir .

Dilbilgisel çalışmaların dışında, olasılık, zorunluluk, yeterlik gibi kiplikle ilgili kavramlara odaklanan; tümcenin diğer bileşenleriyle ve birbirleriyle ilişkisi açısından kipliğin hem sözcüksel hem de çekimsel işaretleyicilerini ele alan çok sayıda önemli çalışma da bulunmaktadır. Türkçede kipliğin sunumuna ilişkin bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Slobin ve Aksu (1982), Savaşır (1986), Kocaman (1986; 1988; 1996), Aksu-Koç (1988), Ruhi ve diğerleri (1992), Erguvanlı Taylan ve Özsoy (1993), Kerslake (1996)...

Türkçede yeterliliğin kodlanışını ele alan bir çalışma olan Savaşır (1986)’da, yeterliliği kodlayan –(y)Ebil biçimbirimi diğer kip, görünüş ve zaman işaretleyicileriyle olan ilişkisine -geniş zaman gibi- dayanarak analiz edilmiştir. (y)Ebil üzerine yapılan bir diğer bir çalışma olan Kerslake (1996)’da, daha çok bu biçimbirimin bilgisel ve gösterimsel olasılık kullanımına odaklanılmıştır.

Türkçenin kiplik sistemi üzerine yapılan diğer bir çalışma olan Kocaman 1988’de kipliğin sadece eylemcil yapıyla değil tüm önermeyle ilgili olduğuna odaklanılmıştır. Bu, Türkçenin kipliği kodlamada sadece dilbilgisel işaretler değil *belki*, *herhalde*, *sanırım*, *tahmin ederim* gibi kiplik belirteçleri de kullandığıyla ilişkilendirilmiş;

kiplik çözümlerinde kullanımsal ve söylemsel olguların -öznellik, nesnellik gibi- göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

Kocaman (1986;1996) çalışmasında, Türkçede zorunluluk ifadelerinin anlambilimsel işlevlerini ve farklı zorunluluk işaretleyicilerini -eylem üzerindeki çekim, sözcüksel birimler ve kiplik belirteçleri- betimlemeye çalışmıştır.

Ruhi ve diğerleri (1992) Palmer'ın kipliğe ilişkin tartışmaları temelinde Türkçedeki kiplik belirteçlerini, kiplik çekim ekleriyle ilişkilendirerek sınıflamaya çalışmıştır. Çalışmada temel olarak bilgisel olasılık belirteçlerine *herhalde, galiba, belki, kesinlikle, mutlaka* odaklanılmış ve bu belirteçlerin tümceye kattığı iddia, bilgi ya da inanç gibi anlamlara dayanarak bir sınıflama yapılmıştır. (Corcu; 2003).

1.1.4 Türkçede Kiplik İşaretleyicileri

Diğer birçok dil gibi Türkçe de kiplik için çeşitli işaretleyiciler -eylem üzerindeki çekim, ilgeçler, sözcüksel birimler ve tonlama gibi- kullanır. Kiplik üzerinde yapılmış en önemli çalışmalar kip ve kipsel eylemler üzerinde odaklanmaktadır. (Coates, 1983; Palmer, 1986: 2001); Bybee et al, 1994; Bybee & Fleischmen, 1995; Papafragou, 2000; Nuyts, 2001 gibi) Türkçede, İngilizce ya da Yunancada olduğu gibi, bir yardımcı eylemler sistemi bulunmadığı için yüklem olarak kullanılan sözcüksel birimler *kiplik bildiren yardımcı fiillerin* (modal auxiliaries) yerini alırlar. Türkçede kipsel anlam sözdizimsel ve anlambilimsel etkenlerden dolayı sözcüksel birimlerle de ifade edilebilir. Örneğin, olumsuzlama ve adlaştırma sürecinde çekimsel istem bildiren kiplik işaretleyicisi –E, iste- eyleminin yerine kullanılabilir.

Örnek (1)

Yarın siz-e gel-e-yim.

Örnek (2)

Yarın size gelmek istemiyorum.

Örnek (3)

Benden yarın size gelmemi istedi.

Kiplik eylemleri birçok dilde bulunur ve kipliğin temel işaretleyicisi olarak görünür. Dilin dilbilgisel sistemine ait oldukları ve sözcüksel birimler gibi anlambilimsel içeriğe sahip oldukları için, sık sık hem sözdizimsel hem de anlambilimsel çalışmaların konusu olmuştur. Buna karşın, Türkçede bir yardımcı eylem sistemi ve kiplik eylemleri bulunmaz. Türkçe daha çok kipsel belirteçler “*kesinlikle, mecburen* gibi”; kipsel sıfatlar “*kaçınılmaz, muhtemelen, olası* gibi”; sözcüksel birimler ve içsel olarak kiplik gönderimi taşıyan kipsel yüklemeler “*gerek* eylem, *iste* eylem gibi” kullanır.

Örnek (4)

Çok çalışmam gerek, anne, çok!

Örnek (5)

Telefon numaralarını tek tek kaydetmeniz gerekiyor.

Örnek (6)

İyi şartlarda yaşamak istiyorum. (Corcu; 2003)

Türkçede kipsel belirteçlerin “*mutlaka, herhalde, belki, galiba, kesinlikle, bence, mecburen* gibi” kullanımı yaygındır. Kipsel belirteçler kipsel eklerle birlikte

kullanılıp onların sunduğu kipsel anlama eklenebilirler (Kocaman,1986; Erguvanlı Taylan ve Özsoy, 1993; Ruhi ve diğerleri, 1997).

Örnek (7)

Bu filmi mutlaka görmelisin.

Örnek (8)

Tabii ki başarabilirsin, biraz daha sıkı çalışman yeterli.

Örnek (9)

Bu kitabı mutlaka basalım.

Kipsel belirteçler dışında, Türkçede yaygın olarak kullanılan bazı yüklemeler içsel olarak kipliği ifade edebilir, sözcenin kiplik değerini belirtebilir. Bu kipsel yüklemelerin en önemli örnekleri zorunluluk “*gerek*_{eylem/sıfat}, *lazım*_{sıfat} gibi” ve olasılık “*mümkün*_{sıfat}, *olası*_{sıfat} gibi” bildirmek için kullanılanlardır. Bu kipsel yüklemelerin çoğunun türevleri de kipliği belirtir. Bu sözcüksel birimlerin çoğu ödünç alınmış sözcükler “*muhtemelen*_{sıfat}, *elzem*_{sıfat}, *lüzum*_{sıfat} gibi” ya da “*gerekli*_{sıfat}, *zorunda*_{sıfat} gibi” türetilmiş biçimlerdir.

Ezgi, birçok dilde olduğu gibi (Coates, 1983; Palmer, 1986; Bybee ve diğerleri, 1994) Türkçenin kiplik sisteminin de bir parçasıdır. Ezgi, özellikle ifade edilen kipsel anlamın “*istek*, *zorunluluk*, *iddia*, *kesinlik*, *tehdit*, *isteksizlik* gibi” etkisine karar vermede önemli bir rol oynar.

Örnek (10)

Yarın burada olacaksın. (emir)

Örnek (11)

Çıkabilirsin!(emir)

Örnek (12)

Derya da gelmek ister. (iddia)

Örnek (13)

Şartlarımı kabul etme istersen! (tehdit)

Örnek (14)

Konuşucu 1: Bugün döner mi sence?

Konuşucu 2: a. Döner, döner. (güven)

b. Dönecek! (tehdit)

c. Dönmeli! (istek / tehdit)

Örnek 14'te a'daki gibi aynı sözcüğün iki defa tekrar edildiği biçimler ya da “*eli mahkum olmak, eli kolu bağlı olmak*” gibi deyimlerin kullanımı özel ezgi örüntüleri gerektiren kiplik ifadeleridir. (Corcu, 2003)

1.1.5 Türkçede Kiplik Türleri

Daha önce de ifade edildiği gibi, kiplik kavramı farklı yaklaşımlarla çalışılmış ve kiplik türlerinin çeşitli sınıflamaları yapılmıştır. Bu çalışmada Türkçedeki kiplik türlerinin tanımlanmasında, kipliğin tipolojisini çıkarmak amacıyla en geniş kapsamlı ve en ayrıntılı alt tür tanımlamasını yaptığı için Palmer 2001'in temel alındığını daha öncede belirtmiştik. Türkçede Palmer'ın tanımladığı kiplik türlerinin tamamının kullanılabileceği dilsel belirtiler bulunmaktadır. Ancak, Türkçe aynı zamanda bu

kiplik türlerini aktarmak için sözlüksel birimleri de kullanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, kiplik Türkçede tamamen dilbilgiselleşmiştir diyemeyiz. Yani, Türkçe daha çok karma bir kiplik sistemine sahiptir. Bu yönüyle kiplik Türkçenin bütüncül yapıda işleyen bir sistem olduğuna kuvvetli bir tanıttır.

Palmer 2001’de yapılan kiplik sınıflaması temelinde Türkçedeki dört kiplik türü: bilgisel, tanıtısal, gösterimsel ve devinimsel kiplik ve bunların alt türleri çalışmanın bu bölümünde tanıtılmaya çalışılacaktır. Ancak, bu çalışmanın konusunu politik söylem metinlerindeki bilgi sunum stratejileri oluşturduğu ve bu doğrultuda –gerçek değeri taşıyan önermeler çözümlene sürecinin dışında bırakılacağı için olay kipliğinin Türkçe’deki görünümüne ayrıntılı olarak yer verilmeyecektir.

1.1.5.1 Bilgisel Kiplik

Palmer bilgisel teriminin olasılık ve gereklilik içeren ve konuşucunun söylediklerini onaylama derecesini gösteren basit bir sistem olarak görülmemesi gerektiğine değinmektedir. Bilgisel kiplik konuşucunun önerme hakkındaki bilgi durumunu göstermekte ve konuşucunun kendi yargılarını açıkça yansıtmaktadır. Konuşucular önermenin içerdiği bilginin doğruluğunu anlam kanıtları aracılığıyla kodlamaktadır. Konuşucular önermeleri aracılığıyla taşınan bilginin geçerliliğini bu kanıtlayıcılar yoluyla iletmektedir. Dolayısıyla bu kanıtlayıcılar, önermenin doğruluk durumu konuşucu tarafından belirlendiği için, özneldir.

Palmer (2001)’e göre konuşucu, bilgisel kiplikle, önermenin doğruluk değerine ilişkin yargılarda bulunur. Dillerde genel olarak 3 tür yargı bulunmaktadır. Biri

belirsizliği ifade eder, biri gözlemlenebilen bir tanıttan elde edilen çıkarımı ifade eder, bir diğeri de sahip olunan genel bilgi sonucunda yapılan çıkarımı ifade eder. Bunlar sırasıyla: tahmini-belirsiz yargı, çıkarımsal yargı ve genel bilgiye dayanan yargı olarak adlandırılmaktadır. Türkçede bu 3 bilgisel yargı türünü de görmek mümkündür.

Örnek (15)

Ali evde olabilir.

Örnek (16)

Ali evde olmalı (Odasının ışığı yanıyor).

Örnek (17)

Ali evde olacak.

Örnek 15'te konuşucu Ali'nin evde olup olmadığından emin değildir ve bu önerme *olası bir sonuç* (a possible conclusion) bildirmektedir. Eğer bir önerme *olası sonuç* gösteriyorsa, yani henüz gerçeklik değeri kazanmamışsa, tahmini-belirsiz yargıdır. Örnek 16'da ise konuşucu sahip olduğu tanıta (*Odasının ışığı yanıyor*) dayanarak kesin bir yargıda bulunmaktadır ve bu tümce *olası tek sonuç* (the only possible conclusion) göstermektedir. Örnek 17'de ise yargı Ali hakkında sahip olunan genel bilgiye "*Her zaman işten sekizde gelir*" dayanmaktadır ve *beklenen bir sonuç* (a reasonable conclusion) göstermektedir.

Palmer (2001)'de, biri olasılık (Örnek 15) diğeri kesinlik (Örnek 16) bildirerek birbirinin zıttı bir görünüm sergilediği için tahmini-belirsiz yargı ve çıkarımsal yargı birlikte ele alınmaktadır. Öte yandan da çıkarımsal yargı ve genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı, biri gözleme dayanan bir çıkarımı (Örnek 16), diğeri de sahip olunan

genel bilgi ya da deneyime dayanan bir çıkarımı (Örnek 17) sunması açısından zıtlık sergilediği için beraber ele alınmaktadır.

Tahmini-Belirsiz Yargı ve Çıkarımsal Yargı

Biri olasılık diğeri kesinlik bildirdiği için birçok dilde olduğu gibi Türkçede de belirsizlik bildiren ve çıkarıma dayanan yargılar birbirinin zıttı görünüm sergiler. Örnek 15’de Ali’nin evde olup olmadığına ilişkin kesin bir bilgi verilmemekte, fakat ortaya Ali’nin evde olabileceğine dair bir iddia atılmaktadır. Bu nedenle de tahmini-belirsiz yargı değeri taşır. Örnek 16 ise çıkarımsal bir yargı içermekte ve Ali’nin evde olduğu bilgisi tanıtlara dayandırılarak sunulmaktadır.

Çıkarımsal Yargı ve Genel Bilgiye Dayanan-Sayıltısal Yargı

Genel bilgiye dayanan-sayıltısal ve çıkarımsal yapı, yargı ve tanıtlar içermesi bakımından benzerlik göstermektedir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken, hem yargının hem de tanıtın, bir temel tanıt üzerine inşa edilmiş olmasıdır. Genel bilgiye dayanan-sayıltısal yapı, bir tanıt üzerinden yargı bildirirken, çıkarımsal yapı bir tanıt üzerinden kesinlik bildirir. Genel bilgiye dayanan-sayıltısal yapıda, konuşucu doğru olduğunu düşündüğü, doğru olmasını beklediği bilgiyi iletirken; çıkarımsal yapıda konuşucu doğru olduğundan emin olduğu bilgiyi iletmektedir. Bu bağlamda da bilgisel kipliğin bu iki alt türü, birçok dilde olduğu gibi Türkçede de karşıtlık içermektedir.

Örnek 16’da çıkarımsal yapı, Ali’nin evde olup olmadığına dair kesin bir bilgi vermekte iken, Örnek 17’deki genel bilgiye dayanan-sayıltısal yapıda Ali’nin evde olup olmadığına dair sunulan bilgi, kesinlik değeri taşımamaktadır.

1.1.5.2 Tanıtsal Kiplik

Tanıtsallık; konuşucunun, sözcüsü için sahip olduğu kanıtın kaynağına gönderimde bulunmaktadır. Palmer 2001’de tanıtsallık kipliğinin iki alt türünün bulunduğu belirtilmektedir:

- 1) Aktarılan
- 2)Duyusal

Aktarılan Bilgi

Willet 1988’de aktarılan bilginin 3 türü olduğu belirtilmektedir:

- 1) *İkinci el bilgi* (second-hand evidence): Konuşucu, aktardığı bilgiyi olaya doğrudan şahit olan birinden edindiğini iddia eder.
- 2) *Üçüncü el bilgi* (third- hand evidence): Konuşucu, aktardığı bilgiyi olaya şahit olmayan birinden duyduğunu iddia eder.
- 3) *Genel dünya bilgisi* (evidence from folklore): Konuşucu aktardığı bilginin, doğruluğuna genel olarak inanılan bir bilgi olduğunu iddia eder.

Aktarılan bilginin bu alt türleri için literatürde farklı terimler kullanılmaktadır. Fakat, bu alt türlerin adlandırılmasında genel olarak şu terimler kullanılmaktadır: ikinci el bilgi (*quotative*), üçüncü el bilgi (*hearsay*) ve genel dünya bilgisi (*folklore*).

Palmer 2001’de aktarılan bilginin bu 3 türü şöyle adlandırılmaktadır:

Aktarılan 2 = İkinci el bilgi

Aktarılan 3 = Üçüncü el bilgi

Aktarılan Gen = Genel dünya bilgisi

Bazı diller aktarılan bilginin bu 3 türünü ayırmak için farklı dilsel işaretler kullanılmasına rağmen, Türkçede diğer kiplik türlerinde olduğu gibi bu kiplik türünü de kodlayan belirgin bir dilsel işaret bulunmamakta, Türkçe aktarılan bilgiyi ve onun alt türlerini birden fazla dilsel değişkenin bir arada işlenmesiyle bütüncül olarak kodlamaktadır.

Örnek (18)

Ayşe bana, seni Ali ile kavga ederken gördüğünü söyledi: Aktarılan 2
(konuşucu aktardığı bilgiyi Ayşe’den, yani olaya şahit olan birinden edinmiştir.)

Örnek (19)

Dün seni Ali ile kavga ederken görmüşler: Aktarılan 3
(konuşucu aktardığı bilgiyi olaya şahit olmayan birinden edinmiştir.)

Örnek (20)

Kızlar erkeklerden daha çabuk olgunlaşır. Ayşe de öyle oldu: Aktarılan Gen
(konuşucunun aktardığı bu bilgi, doğruluğuna genel olarak inanılan bir bilgidir ama bu bilgi her koşulda ve herkes için doğru değildir. Bu yönüyle de genel

dünya bilgisi içeren tümceler, doğruluğu/yanlışığı kişiden kişiye değışmeyen ve tartışmasız kabul edilen mantıksal doğru-yanlış tümcelerinden ayrılmaktadır.)

Duyusal

Palmer 2001’de duyusal bilgi üç alt türe ayrılmaktadır:

- a) Görsel bilgi
- b) İşitsel bilgi
- c) Görsel olmayan bilgi

Bazı diller duyusal bilginin tek bir kategorisine sahipken bazıları -görsel, işitsel gibi- alt türlerine sahiptir. Görsel (görerek edinilen tanıt) ile işitsel bilgi (duyarak edinilen tanıt), duyusal tanıt içindeki en belirgin alt türlerdir. Bununla birlikte pratikte duyusal tanıt için genel olarak 3 olasılık bulunmaktadır:

- a) 5 duyu yoluyla elde edilen bilgilerin tümü için tek bir işaret (duyusal)
- b) görerek elde edilen bilgi için ayrı bir işaret (görsel) ve diğer duyularla elde edilen bilgi için ayrı bir işaret (görsel olmayan)
- c) görerek elde edilen bilgi için ayrı bir işaret ve duyarak elde edilen bilgi için ayrı bir işaret (görsel ve işitsel)

Türkçe’de 5 duyu yoluyla elde edilen tanıtları, duyu eylemleriyle, ünlemlerle ya da içinde bulunulan bağlamı sunabilecek türde farklı dilsel birimlerin bulunduğu tümcelerle sunmak mümkündür.

Örnek (21)

Dün Ali’yi gördüm.

Örnek (22)

Duyuyor musun? Horozlar ötüyor.

Örnek (23)

(Gözlerim kapalı bir şeye dokunuyorum ve diyorum ki): Bu dokunduğum şeyin bir tavşan olduğunu söyleyebilirim. Evet, bundan eminim; çünkü onu hissedebiliyorum.

Örnek (24)

Bu yemeğin tadı iğrenç!

Örnek (25)

Aman tanrım! Kokuyu alıyor musun? Yemek yanıyor!

Türkçede görerek ya da diğer duyularla elde edilen bilgiyi sunmak için belli tek bir dilsel işaret bulunmamasına karşın, görerek elde edilen bilginin sunulduğu tümcelerde -DI, -yor biçimbirimlerinin; olay anına tanık olmadan ama olay sonrasında söz konusu olayın gerçekleştiğine dair bir tanıtın görülmesiyle elde edilen bilgiyi sunan tümcelerde ise -miş biçimbiriminin çokça kullandığı dikkati çekmektedir.

Örnek (26)

Ayşe bavulunu topladı. (biliyorum; çünkü onu bavulunu toplarken gördüm)

Örnek (27)

Ayşe bavulunu topluyor. (biliyorum; çünkü ordayım ve görüyorum)

Örnek (28)

Ayşe bavulunu toplamış. (biliyorum; çünkü onun bavulunu gördüm)

Türkçede “görme” dışındaki diğer duyularla elde edilen bilginin sunulduğu bağlamlarda da bu biçimlerle çokça karşılaşılmaktadır:

Örnek (29)

Yağmur yağıyor (biliyorum; çünkü yağmurun sesini duyuyorum)

Örnek (30)

Gece yağmur yağdı (biliyorum; çünkü yağmurun sesini duydum)

Örnek (31)

Eyvah! Yemek yandı. (biliyorum, çünkü yanık kokusu aldım)

Örnek (32)

Eyvah! Yemek yanıyor. (biliyorum; çünkü yanık kokusu alıyorum)

Örnek (33)

Bu çocuk üşümüş. (biliyorum; çünkü koluna dokundum ve kolu soğuktu)

Örnek (34)

Yemeğe tuz koymayı unutmuşsun. (biliyorum; çünkü tattım)

Hem görerek hem de duyarak elde edilen bilgi için ayrı dilsel işaretlerin bulunduğu diller az sayıdadır. Kashaya, Southern Pomo ve Central Pomo, böylesi dillerdir. Türkçe’de görerek ve duyarak elde edilen bilgiyi kodlayan ayrı dilsel işaretler bulunmamaktadır. Hem görerek hem de duyarak elde edilen bilginin kodlandığı bağlamlarda çoğunlukla –DI ve –yor biçimbirimlerinin kullanımına rastlanmaktadır.

Örnek (35)

Baban geldi (biliyorum; çünkü gördüm ya da sesini duydum)

Örnek (36)

Baban geliyor (biliyorum; çünkü görüyorum ya da sesini duyuyorum)

Birinci el üretici bilgisi

Konuşucu hayata geçirdiği eylemleri, yaşadığı olayları /durumları ve deneyimlerini alıcısına birinci elden aktarmaktadır. Böylesi bilgiler *birinci el üretici bilgisi* (first-hand evidence) olarak adlandırılmaktadır ve doğruluk değeri açısından en doğru/kesin bilgi olarak kabul edilmektedir.

Oswalt 1986'da konuşucunun deneyimleri, hayata geçirdiği eylemler, yaşadığı olaylar/durumlar *kişisel deneyim* (performative) olarak adlandırılmaktadır.

Örnek (37)

Dün sinemaya gittim.

Örnek (38)

Dün beni bir köpek kovaladı.

Örnek (39)

Bugün hasta ve yorgunum.

Çıkarımsal Bilgi

Bazı dillerde konuşucunun başkasından duyduğu ya da kendi çıkarımlarıyla edindiği bilgiyi gösteren tek bir dilsel işaret bulunmaktadır. Türkçede hem başkasından edinilen bilginin hem de çıkarımlar yoluyla elde edinilen bilginin sunulduğunu bağlamlarda –mİş biçimbiriminin kullanımının sıklığı dikkati çekmektedir.

Örnek (40)

Ahmet eve gelmiş.

Örnek 40'taki tümce iki biçimde yorumlanabilir:

- a) **çıkartım** (inference): konuşucu Ahmet'in montunun vestiyerde asılı olduğunu görmüş ama Ahmet'i henüz görmemiştir.
- b) **söylenti** (hearsay): konuşucuya Ahmet'in eve geldiği söylenmiştir ama konuşucu Ahmet'i henüz görmemiştir.

Bununla birlikte, çıkarımsal bilgi, sadece önceki bir olayın varlığıyla (Ahmet'in montunun vestiyerde asılı olması) ulaşılan bir sonuçtur (Ahmet'in evde olması). Örnek 41'deki tümcede –miş biçim birimi çıkarımsal bilgiyi değil başkasından edinilen bilgiyi sunma amacıyla kullanılmıştır.

Örnek (41)

Yağmur yağacakmış.

Yani –miş biçim biriminin kullanımıyla bazen söylenti ve çıkarımsal bilginin, bazen de sadece söylentinin kodlandığı tümcelerde karşılaşmaktayız. Türkçede çıkarımsal bilginin sunulduğu bağlamlarda –miş biçim biriminin yanı sıra –DI ve mAll, biçim birimlerinin kullanımıyla da sıkça karşılaşılmaktadır.

Örnek (42)

Ali ile tiyatroya gittin sen. Bak, biletler burada.

↓

çıkartımsal bilgi

↓

tanıt

Örnek (43)

Ali hâlâ ders çalışıyor olmalı. Baksana, odasının ışığı yanıyor.

çıkarımsal bilgi

tanıt

Örnek (44)

Ali eve gelmiş olmalı. Baksana arabası kapıda.

çıkarımsal bilgi

tanıt

Oswalt 1986’da tanıtsallığın bir hiyerarşiye bağlı olduğu ve bu hiyerarşinin evrensel olduğu belirtilmektedir:

Performative › factual › visual › auditory › inferential › quotative

I.el üretici bilgisi

genel dünya bilgisi

görsel bilgi

işitsel bilgi

çıkarımsal bilgi

duyulan bilgi (2. -3. el bilgi)

Bu hiyerarşiye göre bilginin kesinlik/doğruluk değeri soldan sağa doğru azalmaktadır. Yani, I. el üretici bilgisi doğruluk değeri açısından en yüksek değere sahipken, duyulan bilgi en düşük değere sahiptir.

1.1.5.3 Gösterimsel Kiplik

Bilgisel kipliğin aksine gösterimsel kiplik; “içsel olarak sorumlu kılıcılar”ın gelecekte gerçekleşebilecek ya da gereklilik taşıyabilecek eylemleri ile ilişkilidir. Bilgisel kiplik için ana terimler olan “gereklilik” ve “olabilirlik” gösterimsel kiplikte yerini “zorunluluk” ve “izin” kavramlarına bırakır.

Bilgisel kiplik konuşucunun önermeye ilişkin hükümleri ile ilişkilendirilken gösterimsel kiplik eylemler, durumlar ve olaylar ile ilişkilendirilmektedir. Gösterimsel kiplikte konuşucu izin ya da tavsiye verme gibi bir eylem gerçekleştirdiği için bu kiplik türü sözeylemleri içermektedir (Yarar; 2006). Bu kiplik türü sözeylemleri içerdiği ve sözeylemler doğruluk değeri taşımadığı için böylesi kipsel değerler içeren sözcelerin bu çalışmanın dışında tutulduğunu burada bir kere daha belirtmek yerinde olacaktır. Bu doğrultuda ilgili kipliğin alt türlerine çalışmada ayrıntılı olarak yer verilmeyecektir.

Gösterimsel kiplik bir eylem gerçekleştirmesi için tümcenin öznesi üzerinde oluşturulan baskının derecesiyle ilgilidir. Bu baskı konuşucudan ya da özgüleştirilmemiş üçüncü bir kaynaktan gelebilir. Gösterimsel kiplikte eylemin gerçekleşmesi, eylemin kılıcı dışında bir otoriteye bağlıdır.

Gösterimsel kipliğin en yaygın türü, alıcının bir eylem gerçekleştirmesini tetikleyen *yönlendiriciler* (directives)dir. Yönlendiriciler Searle 1993'te "alıcıya bir şey yaptırmaya çalışmak" olarak tanımlanmaktadır. Bu tür bir edimde bulunan kişi (konuşucu) bir isteğini dışavurur (Searle,1993:166). Yönlendiricilerin izin ve zorunluluk olmak üzere iki türü bulunmaktadır

Örnek (45)

Saat 9'da evde olmalısın.

Örnek (46)

Müdür Bey şimdi müsait, konuşabilirsin.

Örnek 45'te kişinin yapacağı eylem bir başka kişi tarafından sınırlandırılmakta ve bu sınırlılık bir zorunluluk kipliği değeri taşımaktadır. Örnek 46'da ise kişinin yapacağı eylem yine bir başka kişi tarafından sınırlandırılmakta fakat bu sefer durum bir izin kipliği değeri taşımaktadır.

Gösterimsel kipliğin diğer bir alt türü olan zorlayıcılar Searle 1993'te "kendimizi bir şey yapma konusunda yükümlülük altına sokmamız" olarak tanımlanmaktadır. Zorlayıcı edimsözler, ereği, konuşucuyu gelecekte bir şey yapma konusunda bir yükümlülük altına sokmak olan edimlerdir. Söz verme ve tehdit tipik zorlayıcı söz edimlerdir.

Örnek (47)

Yarın kitabı getireceğime söz veririm.

Örnek 47'de konuşucu söz konusu olgunun (kitabı getirme) yarın gerçekleşeceğini garanti ederek hem kendini bir zorunluluk altında bırakmakta hem de alıcıyı buna inanmaya zorlamaktadır.

Örnek 48'de ise konuşucu dinleyiciyi eylemi (silahla oyna-) gerçekleştirilmeye zorlamakta; söz konusu eylemin gerçekleştirilmesi durumunda bir eylem gerçekleştireceği (silahı elinden alma) yönünde tehditte bulunarak kendini bu olguyu (tehdit) gelecekte bir olaya dönüştürme zorunluluğu altında bırakmaktadır.

Örnek (48)

O silahla oynama, aksi halde alırım elinden!

Olay kipliğinin bir diğerk alt türü olan durum etkenlerinin iç merkezli olduğu devinimsel kiplikte, gerçekleştirilen eylem, eylemin kılıcısına bağıdır ve kılıcının merkezde olduğu istek ve beceri alt türlerini içermektedir. İstekler olay öncesi söylemlerdir; konuşma zamanıyla eylem zamanı arasındaki sonralık ilişkisi çerçevesinde biçimlenirler. Yeterlilik ise yüklem bildirdiğı olaya ilişkin kılıcının sahip olduğu zihinsel ve fiziksel yeterlilik içsel koşullarını rapor eder.

Örnek (49)

Hava soğudu. Hırkamı giyeyim. (Aslan, 2007)

Örnek (50)

40 dakikada bir mil koşabilir.

1.2 Önermesel Anlam ve Doğruluk Değeri

Önerme, [mantıkta](#), öne sürülen bir ifadenin, değeri *ya doğru ya da yanlış* olmak zorunda olan içeriğine denir. Mantıkta doğru ve yanlışın temel taşıyıcısı olarak ele alınan önermelerin doğruluğunu belirleyen ise aktardığı bilginin doğruluğudur.

Doğruluğu ya da yanlışlığı zorunlu olan iki tür tümce vardır: *mantıksal doğru* (logically true) ve *mantıksal yanlış* (logically false). Eğer bir tümce tüm olası sözce bağlamlarında doğruysa mantıksal doğrudur. Buna karşılık olarak eğer bir önerme bütün olası sözce bağlamlarında yanlışsa mantıksal yanlıştır. Mantıksal doğru ve yanlış tümceleri, doğruluk değerini dilsel gerçeklik düzleminden değil, dış gerçeklikten alırlar. Dış gerçekliğin birebir aktarımı niteliğinde olan böylesi tümcelerin doğruluk değerleri bağlamdan bağımsızdır ve her koşulda tek değerli doğruluk (yanlış ya da doğru) alırlar.

Dış gerçekliğin kendisinin değil gerçeğin olası yansımaların sunumu niteliğinde olan tümceler ise mantıksal doğru yanlış tümceleri olarak algılanmaz ve çift doğruluk değeri taşırlar. Böylesi tümcelerinin doğruluk değerini belirginleştiren ise söylemdir. Hangi doğruluk değerinin işlemleneceğini söylemin belirlediği bu tarz tümceler mantıkta *olasılıklılık* (contingency) tümceleri olarak adlandırılır. Söz konusu bu doğruluk durumlarını mantıktaki yaygın gösterimi ile şöyle soyutlayabiliriz:

<u>A mantıksal doğru</u>	<u>A mantıksal yanlış</u>	<u>A olasılıklılık</u>
1	1 olanaksız	1 (doğru) olası
0 olanaksız	0	0 (yanlış olası)

- a) Donald Duck ya bir ördektir ya bir ördek değildir.
b) Donald Duck bir ördektir ve Donald Duck bir ördek değildir.

a'daki tümce *kutupsallık ilkesi*¹ (principle of polarity) nedeniyle her sözce bağlamında doğrudur ve bu nedenle bir mantıksal doğru tümcesidir ve 1 değerini alır. b'deki tümce ise tüm sözce bağlamlarında yanlıştır ve 0 değerini alır.

Önermelerin doğruluk değerlerine ilişkin tüm bu bilgiler ışığında Palmer'ın bilgisel ve tanıtımsallık kipliğini neden önermesel kiplik olarak adlandırdığı daha da açıklık kazanmaktadır. Hatırlanacağı gibi, bilgisel kiplik ve tanıtımsallık kipliği konuşucunun aktardığı bilginin doğruluk değeri karşısındaki tutumuyla ilgiliydi ve bu nedenle Palmer bu iki kiplik türünü “önermesel kiplik” adı altında sınıflandırmıştı. Bu kiplik türlerinin doğruluğu sorgulanabilir önermeler içeriyor oluşundan hareketle Palmer'ın böyle bir sınıflama yaptığı ortada. Bu noktada, bilgisel kiplik değeri taşıyan tümcelerde aktarılan bilginin doğruluk değerini belirleyen ne olduğunu ortaya koymak gerekmektedir. Bu gereklilikten hareketle 1.2.1'de bilgisel kiplik değeri taşıyan tümcelerin doğruluk değerleri ele alınacaktır.

---

¹: Bir önermede sunulan koşullar eşit derecede mümkün olma potansiyeline sahiptir. Yani, Donald Duck'ın bir ördek olma ve olmama olasılığı eşit değerdedir. Fakat, bir önerme aynı zamanda ve aynı koşullar içinde hem doğru hem de yanlış olamaz. Koşula uygunluk açısından bu olasılıklardan yalnızca biri geçerlidir (Ayrıntılı bilgi için bkz: Löbner; 2002:63).

1.2.1 Bilgisel Kiplik Türlerinin Doğruluk Değerleri

Bir sözcenin önermesinde, konuşucu nesnelere gönderim yapmakta ve bu nesnelere özelliklerine, ilişkilerine dair yüklemlerde bulunmaktadır. Eğer konuşucu, çeşitli ilişkiler içinde (belirli bir zamanda vb) çeşitli özelliklere sahip nesnelere gönderim yapıyorsa söz konusu oluntuların var olduğunu sunmuş olur. Başka bir deyişle, konuşucu bir olayı gerçeklik gösteren dilsel birimlerle işaretlediği sürece olayın gerçek olduğu varsayılmaktadır. Örneğin “*Dün arka bahçede tek boynuzlu bir at gördüm*” tümcesini dünya bilgisiyle değerlendirdiğimizde bu dünyada tek boynuzlu at olmadığından tümcedeki olayın gerçekleşmediğini; bu nedenle bu tümcede sunulan önermenin doğru olmadığını çıkarsayabiliriz (bkz: Emeksiz; 2003:73). Her ne kadar “*tek boynuzlu at*”ın dış gerçeklikte *gösterimi* (deixis)² olmasa da konuşucunun tümceyi bitmişlik görünüşü ile kodlaması olayın +gerçek değeri kazanmasına neden olmaktadır. Bu noktada dilin doğrudan gerçek dünyayı değil, insanın algıladığı biçimi yansıttığını ve önermelerin doğruluk/gerçeklik değerini de dünya gerçekliğiyle değil, dilsel gerçeklik çerçevesinde tanımlamak gerektiğini vurgulamak yerinde olacaktır. Öyle olmasaydı pek çok durumda gösterimlerini bilmediğimiz halde işlemediğimiz çoğu tümcenin doğruluk değerini nasıl belirlediğimizi açıklamak mümkün olmazdı. Yani, önermenin içerdiği tümcenin doğruluğunu işaretleyen dilsel düzenlemelerin varlığı, bizim onun doğruluk değerini belirlemede kullandığımız araçlardır. Bir başka deyişle önermenin doğruluk değerini dilsel sunum belirlemektedir.

---

² Gösterim, dış dünyaya uzanımı olmayla ilgili bir kavramdır. Yani, dilsel düzlemde sunulan birimlerin dış gerçeklikteki +varlıksallık taşıma değerini sunar.

Tüm bu bilgiler ışığında, şimdi de bilgisel kiplik alt türleri olan çıkarımsal yargı, genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı ve tahmini-belirsiz yargıda tümcenin doğruluğunu belirleyen dilsel düzenlemeleri betimlemeye çalışalım.

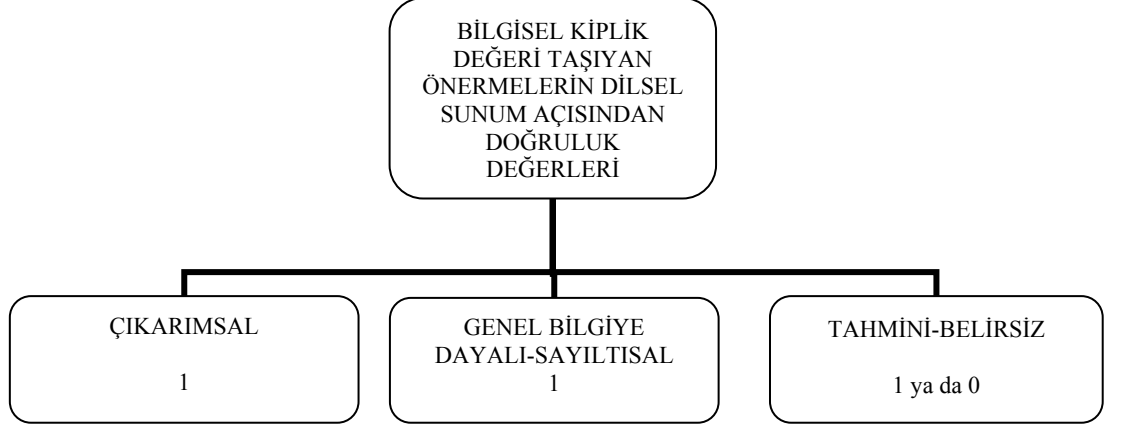
1. Konuşucu doğruluğundan emin olduğu bir bilgiyi çıkarımsal yargı olarak sunmaktadır. Böylesi bir sunum tercih edilen dilsel düzenlemelerle: *bitmişlik görünüşü, sürme görünüşü kullanımı gibi* kendini belirginleştirir. Bu tarz dilsel düzenlemelerin varlığı -dış gerçeklik açısından değil dilsel gerçeklik açısından bakıldığında- ilgili tümcede belirtilen önermenin tek doğruluk değeri (1) almasını sağlamaktadır. Öyle ki “*Amerikan Başkanı geçen hafta İskoçya’daydı*” gibi çıkarımsal yargı içeren bir tümce dilsel düzlemde +gerçek değeri taşımakta ve mantıksal doğru tümcesi gibi işlenip (1) doğruluk değeri almaktadır. Böylesi bir doğruluk kodlamasıyla alıcıda “*bu bir gerçektir*” algısı yaratılmanın amaçlandığı söylenebilir.

2. Palmer’ın, konuşucunun sahip olduğu genel bilgilerden hareketle sunduğu bilgileri genel bilgiye dayanan yargı olarak adlandırdığını hatırlayacak olursak, bu nitelikteki bilgileri taşıyan dilsel düzenlemelerin çıkarımsal yapıdaki dilsel düzenlemelerden farklı olacağı gerçeği ortadadır. Bir bilginin genel bir bilgi niteliği taşıyabilmesi için zamanda ve mekanda belli bir yere konumlandırılmayacak bir yapılanış sergilemesi gerekmektedir. Öyle ki tek bir olaya değil zaman çizgisinin tamamına yayılan, gerçekleşmiş birçok oluntuya dayanarak ortaya çıkan bir olguyu içermelidir. Böylesi tümceler ise dilsel gerçeklik düzleminde genel-geçer bilgi ya da özellik tümcesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin “*Güneş doğudan doğar*” gibi bir tümce

önermesel içeriği açısından doğruluğu herkes tarafından kabul edilmiş ve bu anlamda tek doğruluk değeri (1) alan genel-geçer bir bilgidir. “*Ali her sabah süt içer*” gibi bir tümce ise mantıksal yapıda “Ali diye biri var ve o dün sabah, ondan önceki sabah, ondan daha önceki sabah... süt içti. Sabahları süt içmek onun bir özelliği” anlamsal açılımını taşımaktadır. Dolayısıyla bu tümce de dilsel düzlemde mantıksal doğru tümcesi gibi işlenip tek doğruluk değeri(1) almaktadır. Yani bu tarz tümceler aksi ispat edilene kadar doğru olan; bu anlamda da sayıtlı niteliği taşıyan önermeler içermektedir. Bu açılardan bakıldığında konuşucunun böylesi tümcelerle doğruluğu genel olarak inanılan bir bilgi kodlaması yapıp alıcıda “dayanışma algısı” yaratmayı amaçladığı söylenebilir.

3. Son olarak tahmini-belirsiz yargı değeri taşıyan tümcelerin de kendine özgü dilsel düzenlemeleri olduğu ve yukarıda sunulanlardan farklı olarak her koşulda çift doğruluk değeri aldığı görülmektedir. Konuşucunun bilginin doğruluğunu belirsiz olarak sunduğu bu tarz tümceler Türkçe’de özellikle (y)*Abil*, -*mAll* biçimbirimleriyle ve *belki*, *herhalde*, *güya* gibi kesinlik içermeyen belirteçlerle sunulmaktadır. Ör: “*Ali belki evdedir.*” gibi bir tümce ne “Ali evde” ne de “Ali evde” değil gibi söylemsel bir uzanımına izin verir. Böylesi tümceler her koşulda doğruluk değeri açısından belirsizlik taşır. Yani, bu tümcenin doğruluk değeri 1 de olabilir 0 da. Bu anlamda, konuşucunun bilgiyi böyle belirsiz olarak sunduğu tümcelerde amaç, sunulan bilginin sorumluluğunu almamak olarak görülebilir.

Bilgisel kiplik türlerinin doğruluk değerlerini şöyle somutlaştırabiliriz:

Tablo 2: Bilgisel Kiplik Türlerinin Doğruluk Değerleri

II. bölümde sunulacak olan veri tabanında yer alan önermelerin doğruluk ve bu anlamda kesinlik değerlerine ilişkin çözümlenelerde, yukarıda sunulan kabuller temel alınacaktır.

1.4 Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Dil kullanımını eleştirel olarak inceleme nesnesi yapan eleştirel söylem çözümlemesi her şeyden önce sosyo-politik bir *praxis* olarak ortaya çıkmıştır. Kabaca praxis çağdaş toplumlarda ekonomik, kültürel ve siyasi kaynakların eşit biçimde paylaşılmadığı saptamasından yola çıkarak bu dağılımın daha adaletli bir hale getirilmesine katkıda bulunmak olarak özetlenebilir. Seçkinler, kurumlar ve öznelere tarafından gücün toplumsal eşitsizlik üretecek biçimde kullanılması siyasal, kültürel, sınıfsal, etnik, ırk ve cinsiyet ayrımcılığı olarak ortaya çıkabilir. Amaç, bu aşırı toplumsal adaletsizliğin ve güçler arasındaki dengesizliğin meşrulaştırıldığı, yeniden üretildiği ve doğallaştırıldığı kültürel ürünler olan metinleri eleştirel bir yaklaşımla inceleyerek meşrulaştırma mekanizmalarını sergilemek ve ifşa etmektir. Sorun, dolayısıyla, varolan düzeni dönüştürmek, daha adaletli bir düzenin yaratılmasına katkıda bulunmaktır. Böylesi bir amaçla ortaya çıkan eleştirel yaklaşımlar olan *eleştirel dilbilim* (critical linguistics) ve *eleştirel söylem çözümlemesi* bu anlamda kaçınılmaz olarak etik bir boyut kazanmakta ve bu nitelikleriyle genel dilbilim araştırmalarından farklılaşmaktadır (Yağcıoğlu; 2002).

Eleştirel dilbilim, söylemdeki dilbilgisi ile güç ilişkileri arasındaki ilişkileri ve söylemin ideolojiye nasıl yayıldığını araştırmayı hedefler. Bu dilbilim modelinin uygulayıcıları, kamusal alanda kullanılan söylemde açık ve net olarak düzenlenmiş önermelerde örtük bir biçimde yuvalanmış ideolojileri ortaya çıkarmak için çeşitli metin türlerini dilbilimsel bakış açısıyla çözümlemeye çalışır. Eleştirel dilbilimciler, Chomsky'nin üretici dilbilgisi yaklaşımının ya da Searle'ün söz edimleri teorisinin bu ilişki yapısını görmezden geldiğini öne sürer.

Eleştirel Dilbilim modeli metinlerin çözümleme sürecinde alıcının rolüne yeterince yer verilmemesi; bir metinde kullanılan dilsel seçimler ve bunların toplumsal anlamları arasındaki bağlantıların dolaysız ilişkiler olarak ele alınması açısından eleştirilmiş ve Fairclough, van Dijk ve Wodak bu eksiklikleri ortaya koyarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi yaklaşımını gündeme getirmiştir.

Eleştirel dilbilimde bazı dilbilgisel yapılar (edilgen kullanımı gibi) ile toplumsal anlamlar (kılıcının örtükleşmesi gibi) arasındaki bağlantıların mekanik bir biçimde yapıldığını ileri sürerek ilgili modeli eleştiren Fairclough, söylem çözümlemesinin yorumsal bir faaliyet olduğunu belirterek metin yorumlamalarının ve toplumsal etkilerinin de araştırılıp çözümlenmesi gerektiğini ortaya koyar. Fairclough metinlerin alıcıları belli bir biçimde konumlandığını, metni anlamlandırmak için hangi ideolojik zeminden yola çıkılması gerektiğinin alıcıya sezdirildiğini ileri sürer.

Dil ve ideoloji ilişkisini inceleme, güç ilişkileri ve güç mücadelesinin sonucu olarak ortaya çıkan uzlaşmaları belirlemektir. Örneğin doktor-hasta söyleminde alışlagelmiş “konsültasyon” biçimi otorite ve hiyerarşiyi doğal kabul eden “sağduyu” öngörülerini içermektedir. Doktorun tıp bilgisi vardır, hastanın yoktur. Doktor hastalıkla nasıl baş edileceğini saptayacak konumdadır, hasta böyle bir konumda değildir. Bu durum doğru ve doğaldır. Doktor, konsültasyon ve tedaviye ilişkin kararları vermek ve bu süreci denetim altında tutmak zorundadır. Hasta ise buna uymak ve işbirliği yapmak durumundadır. Bu uzlaşmada doktor egemen özne, hasta ise egemen olunan ikincil ya da mağdur nesne konumundadır. Bu tür öngörülerin bir anlamda yakıştırmaların, kullanılan dil biçimleriyle içselleştirildiğini

görmek mümkündür. İşte bu öngörüler ideolojilerdir ve doktor-hasta ilişkisindeki gibi toplumsal etkileşimleri yapılandırmak için dilin içine yerleştirilmiştir. (Oktar; 1999 içinde Fairclough;1999)

Söylemin toplumsal olarak şekillendiği gibi toplumsalı da şekillendirdiğini belirten Fairclough'a göre eleştirel dilbilim modelinin bir diğer eksikliği ise "söylemde kurgulanan gösteren/gösterilen bağıntılarında ve eşdizimsel örüntüde yeni görülmeye başlanan değişimler ile yeni ideolojilerin ortaya çıkması arasında etkileşimsel bir ilişki olduğunu kavrayamamasıdır" (Yağcıoğlu; 2002).

Eleştirel söylem çözümlemesi yönteminin en önemli özelliği de söylemin bu iki yönünü yani toplumsal olarak şekillenen ve toplumsal kimlikleri, ilişkileri ve inanç dizgelerini kurgulayan yönleri arasındaki bağlantıyı ortaya çıkarmayı hedeflemesidir. Bu bağlamda eleştirel söylem çözümlemesi, söylemsel pratikler, olgular ve metinlerle, daha geniş toplumsal ve kültürel yapılar, ilişkiler ve süreçler arasında örtük olan nedensellik ve belirleyicilik bağıntılarını sistematik bir biçimde açığa çıkarmayı; bu pratiklerin, olguların ve metinlerin nasıl oluştuğunu, güç ilişkileri ve güç mücadelesiyle ideolojik olarak nasıl şekillendiğini araştırmayı ve söylemle toplum arasındaki ilişkilerin bu örtüklüğünün kendisinin bir güç ve hegemonya ögesi olduğunu açıklamayı amaçlamaktadır. (Oktar; 1999 içinde Fairclough, 1995a: 132-3)

Bu tanıma koşut olarak eleştirel söylem çözümlemesinin genel ilkeleri şu şekilde sıralanabilir:

- Eleştirel söylem çözümlemesi toplumsal sorunlar ile ilişkilidir. Dil ile ya da dil kullanımı ile değil; ama toplumsal ve kültürel süreçler ve yapıların dilbilimsel karakteri ile ilişkilidir. Yani eleştirel söylem çözümlemesi temel olarak alanlararasıdır.
- Güç ilişkileri söylem ile birlikte olmak zorundadır ve eleştirel söylem çözümlemesi hem söylem içindeki hem de söylemüstü güç üzerinde çalışmaktadır.
- Toplum ve kültür diyalektik olarak söylem ile ilişkilidir: toplum ve kültür söylem tarafından şekillendirilir ve aynı zamanda söylemi oluşturur. Tüm dil kullanım durumları, güç ilişkilerini kapsayan toplum ve kültürü çoğaltır ya da değiştirir.
- Dil kullanımı ideolojik olabilir. Bunu saptamak için metinleri, metin yorumlamalarını ve toplumsal etkilerini araştırıp çözümlemek gerekir.
- Söylemler tarihseldir ve sadece kendi bağlamları ile ilişkili olarak anlaşılabilir. Söylemler yalnızca belli bir kültür, ideoloji ya da tarihin içine gömülmez, aynı zamanda diğer söylemlerle de metinlerarası olarak bağlantılıdır.
- Söylem çözümlemesi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır. Eleştirel çözümleme dizgesel bir yöntem bilimi ve metin ile toplumsal koşullar, ideolojiler ve güç ilişkileri arasındaki ilişkiyi işaretlemektedir. Yorumlamalar dinamiktir ve yeni metin ve bilgilere açıktır.
- Söylem, toplumsal bir davranış türüdür ve eleştirel söylem çözümlemesi de toplumbilimsel bir alandır (Wodak; 1996:17-20).

1.4.1 Söylem ve İdeoloji

Dilbilimciler söylemi yazılı ya da sözlü dil kullanımı olarak ele alırken eleştirel dilbilim ve eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımları söylemi toplumsal bir pratik olarak tanımlamaktadır. Kress'e göre:

Söylemler bir kurumun değerlerini ve inançlarını dile getiren sistemli bir biçimde düzenlenmiş önermeler kümesidir. Söylem verili bir alanda üretilmesi olanaklı önermeler bütünüdür; belli bir konu, nesne ve süreci dile getirme biçimlerini düzene koyar ve yapılandırır (1985:6-7).

Yağcıoğlu 2002'de bu tanıma göre her söylemsel olayın, yani bir metin olarak incelenebilen her dil kullanımı ya da toplumsal pratiğin, belli bir toplumsal yapının ürünü olan kurumsal ve durumsal ilişkiler ağı içinde yer alan öznelar arasında gelişen bir eylem olarak anlaşılması gerektiği belirtilmektedir.

Söylemi toplumsal bir pratik olarak tanımlama belli bir söylemsel olguyla onu oluşturan durumlar, kurumlar ve toplumsal yapılar arasında diyalektik bir ilişki olduğunu öngörmek anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, söylem toplumsal kurgulayıcı olduğu kadar toplum tarafından da şekillendirilir. Bu anlamda söylem, toplumsal açıdan etkili bir araç olduğu için önemli güç ilişkilerinin yaratılmasına da yol açmaktadır. Bu nedenle söylemsel pratiklerin önemli ideolojik etkileri söz konusu olabilmektedir (Oktar; 1999).

İdeolojiler ‘biz’i ‘diğerleri’nden ayıran temel düşünceleri kapsar. Van Dijk ideolojiyi, “bir grubun, sınıfın ya da diğer toplumsal oluşumların üyeleri tarafından paylaşılan bir toplumsal biliş biçimi” olarak tanımlanmaktadır. Bir toplumsal grup tarafından paylaşılan ideoloji, bireylerin konuşmalarını ve yarattıkları metinleri etkilemektedir (Van Dijk; 1998). Grup üyeleri ideolojilerini öğretmek, onaylamak, dile getirmek, diğer grup üyelerine aktarmak için dili kullanırlar. Aynı şekilde, ideolojilerini grup dışından insanlara karşı savunmak ve ideolojilerini yaymak adına da dili kullanırlar.

Van Dijk ve Wodak; öznenin toplumsallaşma sürecinde, ait olduğu topluluğun ideolojisini söylem aracılığıyla, paylaşılan toplumsal temsiller sayesinde içselleştirirken ürettiği her söylemde aynı toplumsal temsilleri grup içi üyeleriyle iletişim kurabilmek için yeniden ürettiğini ve dış grup üyelerine karşı tartışma, savunma ve meşrulaştırma bağlamında yine söylem aracılığıyla bu temsilleri savunduğunu ve sürdürülmesini sağladığını belirterek söylem ile ideoloji arasındaki ilişkiye işaret etmektedir (Yağcıoğlu; 2002).

1.4.2 Söylem ve İdeoloji İlişkisinin Yöntembilimsel Dayanakları

Eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımını benimseyen araştırmacılar arasında yöntembilimsel olarak benimsenmiş tek bir bakış açısından söz etmek güç olsa da, söylem ve ideoloji bağıntısının incelenmesi en çok Halliday’in dizgeci-işlevsel dilbilgisi modeline göre *sözcüksel sınıflandırma* (lexical classification) ve *geçişlilik* (transitivity) alanında yapılmıştır. Gerçekten de hem eleştirel dilbilim hem de

eleştirel söylem çözümlemesi en net yöntembilimsel araçlarını Halliday'ın ortaya koyduğu dilbilimsel bağlantılarda bulmuştur. (Yağcıoğlu, 2002)

Dizgeci-işlevsel dilbilgisi, dili kullananların toplumsal koşullara göre yaptıkları seçimlerden oluşan bir seçenekler dizgesidir. Diğer bir ifadeyle, kullanım düzeyinde dil kişilere çok çeşitli seçenekler sunmakta ama kişiler bu seçeneklerden sadece birini seçip kullanmaktadır. Bu tercih ideolojik bir boyut kazanarak öznenin dünyayı nasıl gördüğünü ve tasarladığını ulamlaştırma, nedensellik ve değerler dizgesi açısından düzenlemektedir.

Bu modelde, tümce çözümlemesi tümceyi oluşturan öğelerin dilbilgisel konumlarına göre değil anlamsal rollerine göre yapılmaktadır. Bu nedenle tümcenin kurgulanmasında bu anlamsal rollerin dizilişinde yapılan seçimler çok önemlidir. Dizgeci-işlevsel dilbilgisine göre dilbilimsel analizler yapan eleştirel söylem çözümlemesi tümcelerin sözdizimsel yapılarını üç boyutta: *geçişlilik*, *kiplik* ve *konusal gelişim* çözümlemektedir. Bu üç boyut sırasıyla Halliday'ın ortaya koyduğu dilin *düşünsel*, *kişilerarası* ve *metinsel işlevleriyle* bağlantılıdır. Dilin düşünsel işleviyle bağlantılı olan geçişlilik bir tümcenin gerçeği yansıtırma biçimidir. Örneğin, “Üçüncü Dünya” ile ilgili bir belgeselde, üçüncü dünya ülkelerindeki “yoksul halk”, tümcelerde geçişli eylemlerin öznesi değil de nesnesi olarak konumlandırılmışsa ve bu kullanım düzenlilik gösteriyorsa, bu dilsel örüntü metnin bütününde yoksul halkın mücadele içinde etkin/eyleyen/kılıcı bir konumda değil, edilgen kurbanlar olarak algılanmasına ve yorumlanmasına katkıda bulunmaktadır (Fairclough;1995). Eleştirel söylem çözümlemesinde geçişliliğin, sözdizimi çalışmalarında kullanılan

“geçişli” ve “geçişsiz eylem” türlerini temel almakla birlikte, bu işlevinden daha kapsamlı bir biçimde kullanıldığını, geçişliliğin sadece tümcedeki eyleme yönelik bir betimleme değil tümcenin tümüne yönelik bir betimleme olduğunu burada belirtelim.

Dilin kişilerarası işlevinde konuşucu kendini durum bağlamına katmak için belli bir konuşma görevi üstlenmekte ve dinleyiciyi de bu bağlamda etkilemeye; böylece kendini kabul ettirmeye çalışmaktadır. Bu işlevle bağıntılı olan kiplik, eleştirel söylem çözümlemesinde dil kullanıcısının sözcüne yüklediği olasılık ve yetki derecesini ve sözünü ettiği konuya ilişkin tutumunu yansıtan dil kullanımları olarak ele alınıp önermelerde kiplik aracılığıyla ifade edilen *yakınlık* (affinity) derecesini yansıtan örüntüleme biçimleri saptanmaya çalışılmaktadır.

Fairclough (1993) kipliğin öznel ya da nesnel olabileceğini ifade etmektedir. Öznel kiplikte “Ör: *Bir takım tehlikeler söz konusudur.*” dil kullanıcısı önermeyle kendi yakınlık derecesini açıkça ifade etmekte; kişisel inanç açıkça belirtilmektedir. Böylesi bir kiplik kullanımında konuşucu bir otorite olarak kendini sunmakta ve gücünü belirginleştirmektedir. Nesnel kiplikte “Ör: *Bir takım tehlikeler söz konusu olabilir.*” ise dil kullanıcısı önermeyle olan yakınlık derecesini örtükleştirerek kişisel inancını açıkça sunmamaktadır. Böylesi bir kiplik kullanımında konuşucu sözcenin yükümlülüğünü almayarak güç statüsünü zayıflatmaktadır. Nesnel kiplik modelinde kimin bakış açısının sunulduğu açıkça belli değildir. Örneğin konuşucu evrensel nitelikli kendi bakış açısını mı sunuyor yoksa başka bir kişinin ya da grubun bakış açısının yansıtılmasına mı aracılık ediyor belli değildir. Bu anlamda nesnel kiplik kullanımı bir çeşit kaçınınsama olarak düşünülebilir. Bu çalışmanın konusunu

bilgiselliğin sunumundaki kipsel eğilimler oluşturduğundan söylem ve ideoloji arasındaki ilişkinin de sadece bu düzlemde sorgulanacağını, çalışmada geçişlilik, sözcüksel seçim gibi ideolojik sunumlar açısından bir çözümleme yapılmayacağını burada bir kere daha belirtelim.

Tümce düzeyinde sözcük sırası, etken ve edilgen tümceler ve adlaştırmalar gibi araçlar ile sözde “konulaştırma” yoluyla sözcükler öne yerleştirilebilir ya da bir yan tümce ya da tümceciğin sonuna yerleştirilerek sözcüklerin önemi azaltılabilir. Aynı şekilde bazı önermeler metnin ilk tümcelerinde bazılarıysa metnin ya da konuşmanın sonunda yer alan tümcelerde ifade edilir. Böylelikle, genel olarak tümcelerde olduğu gibi, bir metnin başında ifade edilen bilgi fazladan bir vurgu alır ve ilk önce o okunduğu için metnin geri kalanının yorumu üzerinde daha fazla denetime sahip olur (Van Dijk; 2003).

II. BÖLÜM: VERİ ÇÖZÜMLEMESİ ve DEĞERLENDİRME

2.1. Verinin Toplanması ve İşlenmesindeki Aşamalar

Bu çalışmanın veri tabanını bütün içerisinde rastlantısal olarak seçilmiş olan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 29.01.2008 ve 12.02.2008 tarihli TBMM Grup Toplantısında yaptığı konuşmalar ile CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın 29.01.2008 ve 05.02.2008 tarihli TBMM Grup Toplantısında yaptığı konuşmalarda yer alan türbanın üniversitelerde serbestleştirilmesi ve bu bağlamda da laiklik konulu önermeler oluşturmaktadır.

Araştırma için seçilen metinler bilgisayar ortamında işlenebilir hale getirildikten sonra her çekimli yüklem bir sözcük olarak kabul edilip metinlerdeki sözcük sayısı saptanmıştır. Bu işlemin ardından metinlerdeki sözcükler doğruluk değerleri açısından ele alınarak doğruluk ve bu anlamda da bilgisel kiplik değeri taşımayan sözcükler saptanıp çözümleme sürecinin dışında bırakılmıştır. İki liderin konuşmalarında sayısal olarak bir eşitlik sağlamak amacıyla Deniz Baykal'ın konuşmalarından doğruluk değeri taşıdığı saptanan 394 sözcüğün 190'ı rastlantısal olarak çıkarılıp her iki liderin 204 sözcüğü üzerinde çözümlenmeler yapılmıştır. Çözümleme sürecinde doğruluk değeri taşıyan önermeler Palmer 2001'de sunulan bilgisel kiplik alt türleri açısından işaretlenip "tahmini-belirsiz yargı", "çıkarımsal yargı" ve "genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı"lar istatistiksel değerleriyle birlikte sunulmuştur.

Yukarıda sıralanan işlemler sonrasında ilgili metinlerde yer alan önermelerin bilgisel kiplik türleri açısından sayısal dağılımları belirlenmiş, ardından da bu sayısal dağılımlar tezin amaçları çerçevesinde bütüncül sorgulamalara tabi tutulmuştur. Aşağıda yer alan 2.1.2 ve 2.1.3 alt bölümlerinde önce söz konusu iki liderin türban ve laiklik konulu sözcelerinde tercih ettikleri bilgisel kiplik türlerinin sayısal dağılımına yer verilecek, ardından ilgili görünümeler içeriksel olarak değerlendirilecektir. Ulaşılan sonuçlar ise Fairclough'un nesnel- öznel kiplik ayrımından hareketle gücün sunumu açısından değerlendirilecektir.

2.1.2 Niceliksel Gözlemler

Çalışmanın bu aşamasında veri tabanında yer alan önermelerin bilgisel kiplik türleri açısından sayısal dağılımına yer verilerek söz konusu iki liderin metinlerindeki bilgisellik sunumu sergiledikleri benzerlikler ve farklılıklar açısından sayısal olarak ortaya konacaktır.

Palmer 2001'de sunulan ayrımlar çerçevesinde alt tür saptaması yapılan veri tabanındaki önermelerin bilgisel kiplik değerleri aşağıda tablolaştırılarak sunulmuştur. Tablo 3'te her iki liderin konuşmalarındaki bilgisel kiplik türlerinin dağılımı bütün olarak yer almakta; Recep Tayyip Erdoğan'a ait önermelerdeki bu dağılım Tablo 4'te, Deniz Baykal'a ait önermelerdeki dağılım ise Tablo 5'te istatistiksel değerleriyle birlikte ayrıca ortaya konmaktadır.

BİLGİSEL KIPLİK TÜRÜ	SÖZCE SAYISI	YÜZDE %
Çıkarımsal Yargı	354	%86,76
Genel Bilgiye Dayanan-Sayıltısal Yargı	44	%10,78
Tahmini-Belirsiz Yargı	10	%2,45
Toplam Sözce Sayısı	408	

Tablo 3: Veri Tabanındaki Önermelerin Bilgisel Kiplik Türleri Açısından Sayısal Dağılımı

Tablo 3'te de görüldüğü gibi her iki liderin konuşmalarında oluntusal gerçeklik içeren ve bu anlamda da çıkarımsal yargı değeri taşıyan önermeler çoğunluk sergilemektedir. Mantıksal doğru tümceleri gibi işlenen ve tek doğruluk değeri (1) alan böylesi önermelerin sayıca çok olması, ilgili önermelerde aktarılan bilgilerin gerçekle bağlantılı olduğunu işaretleyen dilsel düzenlemelerin varlığı (bitmişlik görünüşü, sürme görünüşü gibi) göz önüne alındığında beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

BİLGİSEL KIPLİK TÜRÜ	SÖZCE SAYISI	YÜZDE %
Çıkarımsal Yargı	170	%83,33
Genel Bilgiye Dayanan-Sayıltısal Yargı	26	%12,75
Tahmini-Belirsiz Yargı	8	%3,92
Toplam Sözce Sayısı	204	

Tablo 4: Recep Tayyip Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Bilgisel Kiplik Türlerinin Sözcelere Göre Dağılımı

BİLGİSEL KIPLİK TÜRÜ	SÖZCE SAYISI	YÜZDE %
Çıkarımsal Yargı	184	%90,20
Genel Bilgiye Dayanan-Sayıltısal Yargı	18	%8,82
Tahmini-Belirsiz Yargı	2	%0,98
Toplam Sözce Sayısı	204	

Tablo 5: Deniz Baykal'ın Konuşmalarındaki Bilgisel Kiplik Türlerinin Sözcelere Göre Dağılımı

Olgusal gerçeklik taşıyan ve yine mantıksal doğru tümceleri gibi işlenip tek doğruluk değeri alan genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargılar ise Tablo 5'te de görüldüğü gibi veri tabanında %10,78'lik bir dağılım sergilemektedir. Zaman çizgisinin tamamına yayılan genel-geçer bilgi ya da özellik tümcesi niteliğindeki böylesi önermelerin politik söylem metinlerinde belirgin bir oranda yer alması, söz konusu metinlerde, aktarılan bilginin doğruluğu herkes tarafından kabul edilen bir olgu biçiminde sunularak, dayanışma algısı yaratmanın da amaçlandığı gerçeği düşünüldüğünde şaşırtıcı görünmemektedir.

Olasılıklılık içeren ve metin dünyasında “*güya, herhalde, belki*” gibi belirteçlerle – Abil, -mAlI gibi olasılık sunumlarıyla ortaya çıkan hem 1 hem de 0 doğruluk değeri alabilen tahmini-belirsiz yargı niteliğindeki önermeler, veri tabanında en az rastlanan önermeler olmuştur. Tablo 4'te de görüldüğü gibi böylesi önermeler Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşmalarında %3,92'lik bir dağılım, Deniz Baykal'ın konuşmalarında ise Tablo 5'te de görüldüğü gibi %0,98'lik bir dağılım sergilemektedir. Politik söylem metinlerinde bu tarz önermelerin sayıca az olması, veri tabanındaki önermelerin bilgisellik değeri açısından ele alındığı gerçeği göz önünde

bulundurulduğunda 1.2.1’de belirtilen “böylesi belirsiz olarak sunulan tümcelerde amaç, sunulan bilginin sorumluluğunu almamak olarak görülebilir” yönündeki varsayımı destekler niteliktedir. Çünkü böylesi önermeler her ne kadar bilgisellik değeri taşısa da iletişimsel anlam düzleminde bakıldığında konuşucunun yargılarını, değerlendirmelerini sunan bir içeriğe sahiptir. Fakat ilgili önermelerde böylesi bir değerlendirmeye olanak sunan dilsel düzenlemelerin bulunmaması “Ali’nin eve gittiğini düşünüyorum” söz konusu önermelerin olay kipliği olarak değer kazanmasını engellemekte ve bilgisel kiplik değeri taşımasına neden olmaktadır. Bu anlamda, politik söylem metinlerinde bilgi aktarmanın birincil amaç olduğu sözcelerde, konuşucunun önermenin sorumluluğunu alarak ve onu tek doğruluk değeri taşıyan bir bilgi olarak sunup alıcıda sunulan bilginin doğru olduğu algısı yaratma çabası içinde olduğu gerçeği, belirsiz yargıların söz konusu metinlerde sayıca az olmasının nedeni olarak yorumlanabilir. Konuşucu doğruluk değeri taşıyan bir bilgi aktarmayı değil uyarma, dileme, söz verme, ikna, şaşırtma, inandırma gibi edimsözel değer taşıyan bir söylemde bulunmayı amaçladığında bunu önermesel kiplik değil olay kipliği olarak sunacaktır. Sözeylemsel değer taşıyan ve bu anlamda veri tabanında olay kipliği olarak karşımıza çıkan önermelerin doğruluk değeri olmadığı için çalışmanın sorgulaması dışında bırakıldığını burada bir kere daha belirtelim.

2.1.3 Niteliksel Gözlemler

Bu bölümde metinlerin sergiledikleri bilgisellik sunumu betimlenecektir. Bu yolla inanç ya da bilgilere dayanarak ifade edilen önermelerdeki gerçeklik sunumunun taşıyıcısı olan dilsel düzenlemeler veri tabanından örnekler sunularak betimlenecek

ve her iki liderin gerçeklik sunumundaki tercihleri, bilgisel kiplik türlerinin seçimindeki dağılım; bilgi kaynağının sunumu ve bu anlamda önermelerin kesinlik değeri açısından ele alınıp bilgiselliğin sunumundaki benzerlik ve farklılıklara yönelik saptamalarda bulunulacaktır.

2.1.3.1 Çıkarımsal Yargı İçeren Önermelerin Bitmişlik ve Sürme Görünüşü Açısından Dağılımı

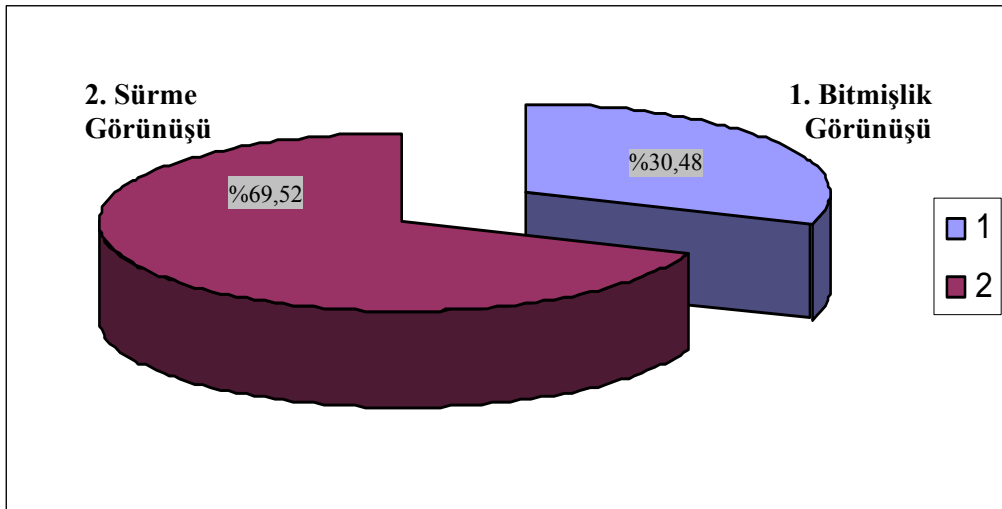
Daha öncede belirtildiği gibi, bir tümcenin doğruluk değeri öncelikle onun aktardığı bilgiyle bağlantılıdır. Önermenin içerdiği bilginin doğru olduğunu işaretleyen dilsel düzenlemelerin varlığı, önermelerin doğruluk değerini belirlemede kullanılan araçlardır. Bir başka deyişle, önermenin doğruluk değerini dilsel sunum belirlemektedir.

Konuşmacı için belli bir olaya gönderimi olan konuşma zamanı öncesinde gerçekleşmiş ya da konuşma zamanında sürmekte olan olaylar oluntusal gerçeklik içerirler. Palmer'ın bilgisel kiplik türleri arasında yer alan çıkarımsal yargı, olayların gerçeklik değeri açısından bakıldığında bir oluntusal gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Oluntusal gerçekler konuşucu söyleminde belli bir olaya gönderimi olan, değer yüklü ve önvarsayımsal varoluş taşıyan olaylardır.

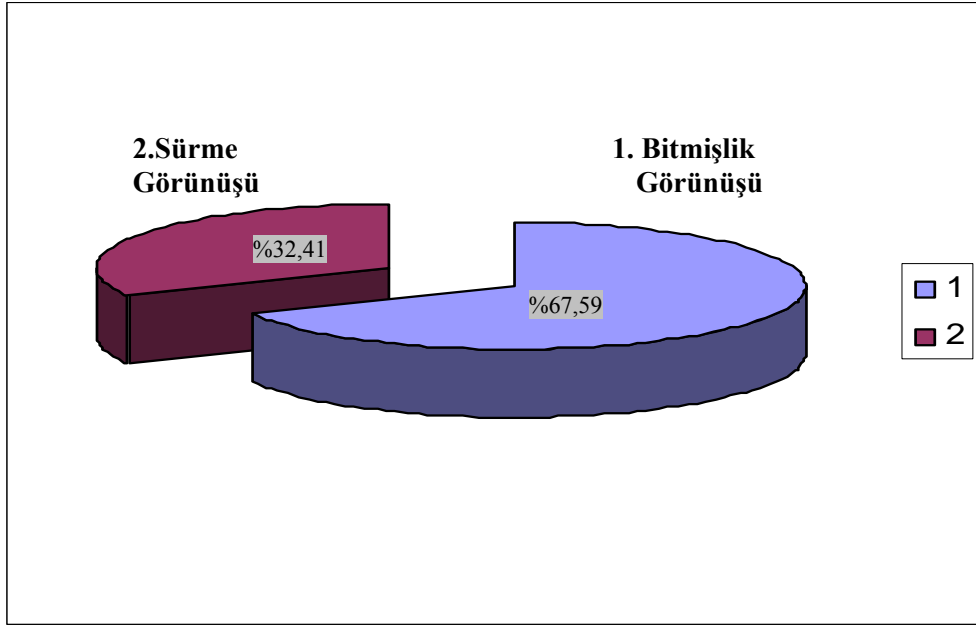
Konuşmacı konuşma anından önce veya konuşma anıyla örtüşme olması durumlarına göre, olayın gerçekleştiğini Türkçede bitmişlik görünüşünü yansıtan –DI biçimbirimiyle; gerçekleşmekte olduğunu ise süreklilik görünüşünü yansıtan –(I)yor biçimbirimiyle işaretleyebilir. Her iki görünüş ulamı da olayın konuşucu için gerçek

olduğunu, konuşucunun syalem evreninde değer yüklü bir olaya gönderimde bulunduğunu aktarmakta birer araç olarak kullanılmaktadır (Emeksiz; 2003).

Çıkarımsal yargı bildiren önermelerde gerçekliğin sunumundaki dilsel taşıyıcılar olarak karşımıza çıkan bitmişlik ve sürme görünüşünün ilgili önermelerdeki dağılımlını saptamak, Türkçedeki politik söyleme zđ bilgi sunum stratejilerini belirlemede önemli bir araçtır. Bu doğrultuda çalışmanın bu aşamasında Recep Tayyip Erdoğan ve Deniz Baykal'ın çıkarımsal yargı olarak sundukları önermelerin bitmişlik ve sürme görünüşü açısından dağılımına yer verilecek ve ortaya çıkan tablo içeriksel olarak değerlendirilecektir.

Tablo 6: Recep Tayyip Erdoğan'a Ait ıkarımsal Yargı İçeren nermelerin Bitmişlik ve Sürme Görünüşü Açısından Dağılımı

Tablo 7: Deniz Baykal'a Ait Çıkarımsal Yargı İçeren Önergelerin Bitmişlik ve Sürme Görünüşü Açısından Dağılımı

Recep Tayyip Erdoğan ve Deniz Baykal'ın çıkarımsal yargı olarak sundukları önermelerin bitmişlik ve sürme görünüşü açısından dağılımına bakıldığında belirgin farklılıklar göze çarpmaktadır. Tablo 6'da da görüldüğü gibi Recep Tayyip Erdoğan çıkarımsal yargı içeren önermeleri daha çok sürme görünüşüyle sunma eğilimi sergilerken Deniz Baykal tam tersi bir eğilim sergilemektedir. Bu eğilimlerin söylemsel görünümünü örneklerle betimlemeye çalışalım.

Örnek (51)

70 milyonun mesuliyetini yüreğinde hisseden, bu ülkenin bütün vatandaşlarını adaletle, merhametle bağrına basan, bu ülkenin istisnasız bütün evlatlarının hukukunu koruyan bir anlayışla yolumuza devam ediyoruz.

Örnek (52)

Milletin Meclisi, milletin sorunlarını çözmek için hukuk çerçevesinde bir adım atıyor.

Örnek (53)

Hem dünyada hem Türkiye’de barış ve adaletin sesini yükseltiyoruz.

Örnek (54)

Bunun için, gururlanmadan, kibirlenmeden, “ben yaptım oldu” demeden ortak aklın gereğini, toplumsal mutabakatın gereğini yapıyoruz.

Örnek (55)

Toplumsal mutabakatta zaten var olanı şu anda Parlamento çatısı altında Milliyetçi Hareket Partisiyle yaptığımız bir mutabakatla gerçekleştirmiş oluyoruz.

Örnek (56)

Ekonomik kalkınma ile demokratik kalkınmayı birlikte yürütüyoruz.

Örnek (57)

Vatandaşlarımızın tamamının hukukunu birlikte savunuyoruz.

Örnek (58)

Bunun için hukuk terazisine vaktiyle konan taşları bir bir kaldırıyoruz.

Örnek (59)

Ne var ki siyasi rekabet, hakikatin ortaya çıkmasına değil de adeta kendi gerçeğini başkalarına dayatma şeklinde görülüyor.

Örnek (60)

Kuşkusuz bu anlayış gerçeklerle aramızda perde oluyor.

Örnek (61)

Zaaflarımızdan gün be gün kurtuluyoruz.

Örnek (62)

Bu yoldan, geriye değil ileriye gidiyoruz.

Örnek (63)

Gerilim isteyenler, gerilimden beslenenler, toplumu kutuplara çekenler gizli ajandalarıyla birlikte birer birer deşifre oluyorlar.

Örnek (64)

Düne kadar anlamakta güçlük çektiğimiz, bizim milletimizin arasında çıkmaz dediğimiz, ülkemize asla yakıştırmadığımız provokasyonlar gördüğümüz gibi bertaraf oluyor.

Örnek (65)

Bazıları, en az çeyrek asırdır tartışılan meselelerle yeni yüzleşiyormuş gibi yaparak belli sorunlara sırt dönmeyi marifet sayıyor. **(Recep Tayyip Erdoğan)**

Recep Tayyip Erdoğan'ın sürme görünüşüyle kodladığı 51-65 arasındaki örnek tümcelere baktığımızda iddia eden bir söylem kullanımı göze çarpmaktadır. Her ne kadar ilgili önermeler +gerçek, oluntusal ve bilgisel kiplik değeri taşısa da bilgilendirici bir içerikten çok iddia ve yorum aktaran bir içeriğe sahiptir.

Sürme görünüşüyle kodlanan ve bir oluntusal gerçeklik olarak doğruluk değeri taşıyan Deniz Baykal'a ait 66-79 arasındaki örnek tümcelerde ise Recep Tayyip Erdoğan'ın benzer nitelikli önermelerinden farklı olarak iddia eden bir söylemle değil, geçmişten örnekler ve tanıtılar sunan bilgilendirici bir içerikle karşılaşmaktayız.

Örnek (66)

Milletimizin, atalarımızın bugün Türkiye'yi oluşturan genel siyaset ve kültür çizgisinin kökünde yer alan insanların taa 10'uncu, 11'inci, 12'nci yüzyıldan itibaren İslamiyet'in içine girdiğine tanık oluyoruz.

Örnek (67)

Türkler İslamiyet'e girdikten sonra İslamiyet bütün dünyada yaygın bir kabul görüyor.

Örnek (68)

İslamiyet bütün dünyaya kendisini benimsetiyor.

Örnek (69)

Sadece Anadolu'da değil, Anadolu'dan çok ötede Balkanlarda, Avrupa'da İslamiyet bir inanç ve değerler

sistemi olarak çok büyük ölçüde Türklerin, Müslüman Türklerin katkılarıyla, çabalarıyla kök salıyor.

Örnek (70)

Ahmet Yesevi ve onun etrafındaki Horasan erenleri, Alperenler Anadolu'ya gelerek Anadolu'ya yerleşerek, daha İstanbul fethedilmeden İstanbul'a gelerek, Bizans'ın egemenliği altındaki Anadolu'da bir inanç sistemi olarak, bir değerler sistemi olarak, bir yaşam biçimi olarak İslamiyet'in bayrağını şerefle dalgalandırıyorlar.

Örnek (71)

Silahla, süngüyle değil, Anadolu'ya gelenler silahla, süngüyle, işgalle, dayatmayla değil, güzel fikirle, doğru değerlerle, doğru anlayışla, iyi düşüncelerle, örnek davranışlarla çekim merkezleri oluşturuyorlar

Örnek (72)

Bu İslamiyet Anadolu'da büyük kabul görüyor.

Örnek (73)

Bu İslamiyet, Balkanlar'da kabul görüyor.

Örnek (74)

Bu, İslamiyet'e muhteşem değerini, yüce değerini kazandıran ve dünyada onu etkili kılan bir büyük tarihi süreci ortaya koyan bir anlayışı temsil ediyor.

Örnek (75)

İslamiyet'in en parlak çağını bu anlayış sayesinde Müslüman olan Türkler yaşatıyorlar.

Örnek (76)

herkes cemiyet şartları içinde uygun gördüğü biçimde
örtünüyor

Örnek (77)

ve bunu da herkes doğal karşılıyor.

Örnek (78)

ve kimse kimsenin dinini, inancını, İslamiyet'ini
sorgulama gereğini duymuyor.

Örnek (79)

Bu, İslamiyet'e muhteşem değerini, yüce değerini
kazandıran ve dünyada onu etkili kılan bir büyük tarihi
süreci ortaya koyan bir anlayışı temsil ediyor.

(Deniz Baykal)

Söz konusu liderlerin bitmişlik görünüşüyle kodladığı çıkarımsal yargı içeren
önermelere baktığımızda yine benzer farklılarla karşılaşmaktayız.

Örnek (80)

Türkiye geçmişte ne çektiyse kutuplaşmadan çekti,

Örnek (81)

gerilimden çekti,

Örnek (82)

ne kaybettiyse bundan kaybetti.

Örnek (83)

Dağ gibi aşılmaz yükseklikte zannettiğimiz birçok sorun incir çekirdeğini doldurmayan kaygılar nedeniyle yıllarca ertelendi.

Örnek (84)

Sonuçta bu ülkenin evlatları eğitim süreçlerinin, dolayısıyla üretim süreçlerinin dışında kaldı,

Örnek (85)

rekabetin, kalitenin dışında kaldı.

Örnek (86)

Bakın, güven ve istikrar içinde aşılmaz sorunlarımızı aştık,

Örnek (87)

sorunlarımızı aştıkça güvenimiz daha çok arttı.

Örnek (88)

Gücümüzü birleştirmek suretiyle ülkemiz kazandı

Örnek (89)

hamd olsun kaybetmedik,

Örnek (90)

milletçe kazandık.

Örnek (91)

Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık.

Örnek (92)

Ne yazık ki, Türk siyaseti katı önyargılardan çok çekti,

Örnek (93)

Gerilim olmazsa işimizden gücümüzden oluruz diyenler
70 milyonun mutluluğu için bir gayret içine girmediler.

Örnek (94)

CHP zihniyeti seçimlerden önce gerilim siyaseti izledi,

Örnek (95)

ama 22 Temmuz'da gereken dersi millet kendisine verdi.

(Recep Tayyip Erdoğan)

Yukarıda örneklendirilen 80-95 arasındaki tümcelerde de görüldüğü gibi, Recep Tayyip Erdoğan'ın +gerçek olarak sunduğu önermeler yine bilgilendirici olmaktan çok iddia eden bir söylem özelliği sergilemektedir. 96-110 arasındaki Deniz Baykal'a ait önermelerde ise yine gerekçelendirmeler ve geçmişte yaşanmışlıklara dair rapor niteliğinde bilgiler göze çarpmaktadır.

Örnek (96)

İnsanlarımız, İslamiyet'in en güç dönemlerinde, taa
10'uncu yüzyıldan bir süre sonra, İslamiyet'in çıkışından
bir süre sonra İslamiyet'in dünyada kabul görmesini,
yaygınlaşmasını, oluşmasını sağlayan çok büyük
açılımların gerçekleştirildiği dönemde İslamiyet'e
katılmış,

Örnek (97)

Anadolu'da insanlarımızın, kadınların, erkeğin
birbirine yönelik bakış açısı, geride bıraktığımız
dönemlere göre birbirinden çeşitli farklılıklar
göstermiş

Örnek (98)

ama daima bizim İslamiyet’imizde kadın, Orta Doğu ülkelerinin İslamiyet’inde görülenden çok daha saygın, çok daha ağırlıklı, çok daha eşitlikçi bir konum elde etmiş.

Örnek (99)

Bu, bizim ta Orta Asya’dan gelen anlayışımızın bir yansıması olarak buraya gelmiş

Örnek (100)

ve bizim İslamiyet’imizde kadın – erkek ilişkisi daha çağdaş bir ilişki olarak gelişmiş.

Örnek (101)

1979’da İran’da yaşanan Humeyni hareketi, İslamiyet’in bu bölgedeki konumunu, anlayışını ciddi şekilde etkilemiştir.

Örnek (102)

Dinin siyasallaşması olağanüstü hızla bu bölgede geliştirilmiştir

Örnek (103)

50’den bu yana çok iktidarlar geldi geçti,

Örnek (104)

gelen geçen iktidarların hiçbirisi bugüne kadar açıktan, devletin temelindeki bu laiklik ilkesinin değiştirilmesini, yeniden yorumlanarak, yeniden yorumlanma yoluyla da olsa, çünkü açıktan

değiştirilmesi teklif edilemiyor, bir talep olarak ortaya koymadı.

Örnek (105)

Ne Menderes'in böyle bir talebi oldu, ne Demirel'in böyle bir talebi oldu, ne Turgut Özal'ın böyle bir talebi oldu.

Örnek (106)

Herkes, inanan insanlarla ilişkisini kendi ölçülerine göre belli bir ölçüde geliştirdi, kurdu,

Örnek (107)

dayanışma içine girdi,

Örnek (108)

çeşitli politikalar izledi,

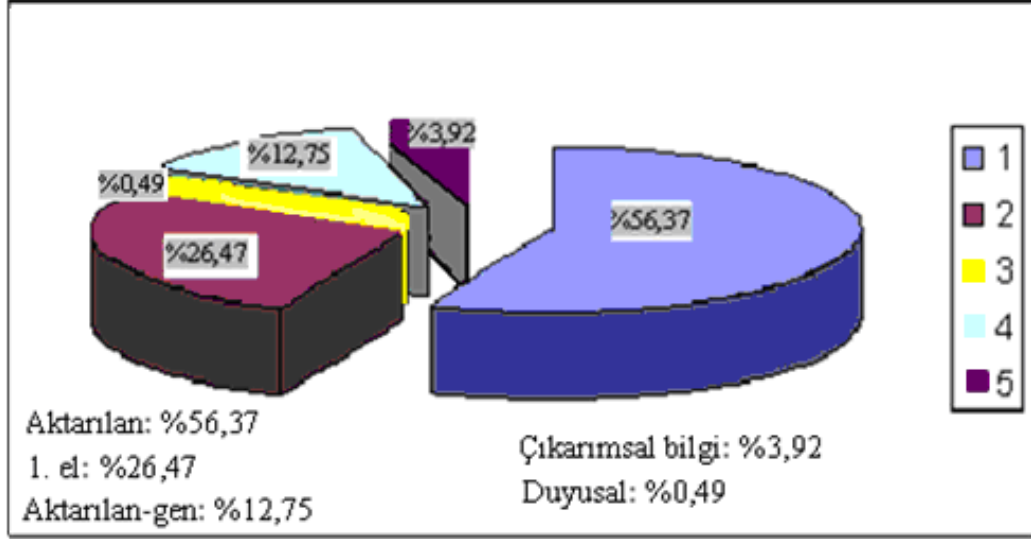
Örnek (109)

ama hiçbir zaman gelmiş geçmiş yönetimlerin hiçbirisi açıktan, resmen ne gelmeden önceki beyanatlarında ne geldikten sonraki açıklamalarında laikliğin prensip olarak, bir ilke olarak rahatsızlık yarattığı, değiştirilmesi gerektiği konusunda bir talebi ortaya koymadılar.

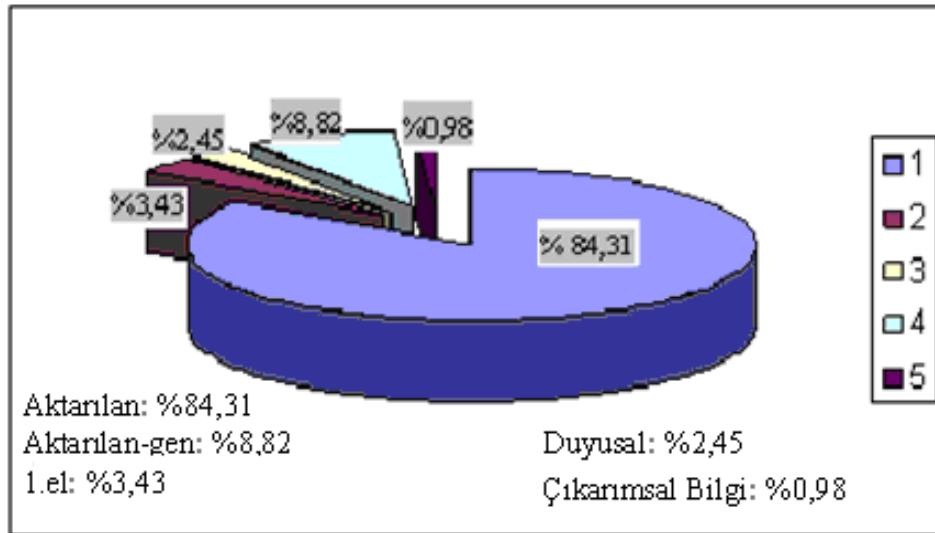
Örnek (110)

İlk kez, değerli arkadaşlarım, bu iktidar, bu iktidarın en üst noktalarında yer alan insanlar, iktidara gelmeden önce bu anlayışlarını en ileri ölçülerde ifade ettiler.

2.1.3.2. Önermelerin Bilgi Kaynağı Açısından Dağılımı ve Kesinlik Değeri

Tablo 8: Recep Tayyip Erdoğan'a Ait Önermelerin Bilgi Kaynağı Açısından Sayısal Dağılımı

Tablo 9: Deniz Baykal'a Ait Önermelerin Bilgi Kaynağı Açısından Sayısal Dağılımı

Yukarıdaki tablolarda (8 ve 9) da görüldüğü gibi Recep Tayyip Erdoğan'a ait önermelerde %26,47 oranında I.el bilgi sunumuna rastlanırken Deniz Baykal'ın önermelerinde böylesi bir sunum %3,43 oranındadır. Oswalt'ın sunduğu kesinlik hiyerarşi açısından bakıldığında kesinlik değeri en yüksek olan önermeler I.el bilgi niteliğindeki önermelerdir. Böylesi önermelerde konuşucu önermenin tüm sorumluluğunu üzerine alarak önermenin doğruluk ve bu anlamda da kesinlik değerini yükseltmektedir. Aktarılan bilginin konuşucunun deneyimlerine dayandırılması ve iletişim sırasında *İşbirliği İlkesi (cooperative principle)*³ gereği “yanlış olan söylenmez, sözlerin doğruluğu, güvenilirliği esastır uzlaşımı” böylesi önermelerin kesinlik hiyerarşisinde doğruluğu en yüksek bilgiler olarak yer almasına neden olmaktadır. Böylesi sunumsal bir kullanım, sözcelerin doğruluğuna alıcıyı inandırma amacı taşıma olarak yorumlanabilir.

Örnek (111)

Türkiye’de demokrasinin, hukuk devletinin, özgürlüklerin çıtasını yükseltmek yolunda samimi bir gayret içindeyiz.

Örnek (112)

Amacımız, Türkiye’yi Avrupa Birliği standartlarına ulaştırmak, demokrasimizi daha ileri noktalara taşımaktır.

---

³ İşbirliği ilkesi: Vericinin niyeti alıcıya bilgi aktarmak olduğu için vericiyle alıcı işbirliği içinde olmalıdır.

Başarılı bir iletişim (happy communication) 4 ölçütle gerçekleştirilir: *nitelik* (quality), *nicelik* (quantity), *bağını* (relation) ve *tarz* (manner). Bu ölçütlerden nitelik ölçütünün işleyebilmesi için üretilen sözcelerin doğru olması esastır (bkz: Grice; 1975).

Örnek (113)

Herkesin bahtını açmaktan, her vatandaşımızın yüzünü güldürmekten, toplumumuzun her kesiminin sorunlarına aynı duyarlılıkla yaklaşmaktan başka derdimiz yoktur.

Örnek (114)

Bütün siyasi mülahazaların üzerinde bir hassasiyetle **söylüyorum ki**, yüreklerimizi birleştirecek aşamayacağımız hiçbir sorunumuz yoktur.

Örnek (115)

Açık **söylüyorum**, aslında çıkarlarınızı tehlikede görüyorsunuz, yoksa laikliği değil.

Örnek (116)

Ama **biz şuna inanıyoruz**: Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış olan insanların söylediğini biz de söylüyoruz.

Örnek (117)

Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık.

Örnek (118)

Tek hedefimiz var.

Örnek (119)

Bunu başından beri açıklıkla söyledik.

Örnek (120)

Biz üniversitelerdeki bu huzursuzluğu yine üniversitelerde ortadan kaldırarak normalleşmeyi sağlayalım diyoruz.

Örnek (121)

Üzülerek **söylüyorum ki**, katı ideolojik kabuklar Türkiye’de istisnasız bütün kesimlerin düşünce ufkunu daraltmış, toplumsal kesimler yıllarca önyargılarla beslenmiştir.

Veri tabanında yer alan Recep Tayyip Erdoğan’a ait 113-121 arasındaki önermelerde de görüldüğü gibi ilgili konuşucu deneyimlerini I.el’den aktarmakta ve alıcıda “sunulan bu bilgiler doğrudur” algısı yaratılmaktadır. Recep Tayyip Erdoğan’ın böylesi sunumlarında dikkati çeken bir diğer nokta ise -114. 115. 116. ve 121. örneklerde de görülebileceği gibi-gömülü iç tümceyi çekimleyip önceleme tercihinde bulunuyor olmasıdır. İletişimde, üretici önem verdiği bilgileri bağımsız çekimli yüklemlemlerle işaret etme eğilimindedir. Önemli bilgi daha az önemli bilgiden ayrılırken bunu belirginleştirmek üzere bağımsız yüklemlemler kullanılır. Recep Tayyip Erdoğan’ın böylesi kullanımsal tercihleri “bu bilgiyi ben sunuyorum” vurgusu yaparak alıcısının sunulacak olan bir sonraki eylemsel bilginin doğruluğuna kuşkuya yer bırakmayacak biçimde inanmasını sağlamak olarak değerlendirilebilir. Recep Tayyip Erdoğan’ın AKP içindeki en baskın ses olma özelliği düşünüldüğünde AKP’ye inanan kitleleri bu baskın ses tarafından sunulan önermelerin doğruluğuna inandırmanın zor olmayacağı saptamasında bulunmak mümkün görünüyor.

Deniz Baykal’a ait Cumhuriyet’in ilan edildiği yıllarda Türkiye’de benimsenen devlet modeline ilişkin bilgiler içeren aşağıdaki önermeler bilgi kaynağı açısından I.el bilgi olma özelliği taşısa da yukarıda yer alan önermelerden içeriksel olarak belirgin farklılıklar sergilemektedir. Recep Tayyip’in I.el bilgi olarak sunduğu

önergeler daha çok hedef kitleyi yapılmakta olanlara inandırma amacı taşıyan bir içerik sergilerken Deniz Baykal'ın I.el bilgi olarak sunduğu önergelerin, Cumhuriyet'in kuruluşu döneminde Türkiye'ye demokratik, laik bir ülke kimliği kazandırma sürecinde CHP'nin rolü göz önüne alındığında, o dönemlerde laiklik adına atılan adımlara, oluşturan yeni devlet modelinin ilkelerine yönelik bilgiler taşıdığı göze çarpmaktadır. Örnek 126'da Recep Tayyip Erdoğan'ın yukarıdaki sunumlarına benzer bir biçimde gömülü iç tümcenin çekimlenip öncelenerek eylemsel bilginin "söylüyorum" vurgulandığını görüyoruz. Fakat bu tümcede böylesi bir kullanım "ben söylüyorum" vurgusu yapmaktan ziyade öncesinde sunulan bilgileri gerekçelendirme olarak karşımıza çıkıyor. "söylüyorum" sözcüsünün ardından gelen önerme, öncesinde aktarılan bilgilerin doğruluğuna yönelik referanslar "olayı böyle görmeyen çok saygıdeğer, çok önemli, çok değerli İslam bilginleri" içermektedir.

Örnek (122)

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de biz, cumhuriyetle birlikte bu tarihi kökümüzü, özümüzü temel alarak, ama dünyanın girmekte olduğu yeni istikameti de doğru değerlendirerek bir temel Türkiye'ye özgü anlayışın içine girdik.

Örnek (123)

ama biz, Anadolu'da yeni devletimizi şekillendirirken, Türkiye Cumhuriyetini şekillendirirken, etrafımızdaki bütün İslami ülkelerden farklı olarak, tümünden farklı - hâlâ da bir benzeri yok- bir önemli tercih yaptık.

Örnek (124)

Din, insanların dinidir; devletin dini olmayacaktır dedik.

Örnek (125)

Bu görevi bugüne kadar tutarlılıkla, kararlılıkla yaptık.

Örnek (126)

Bütün bunları niye söylüyorum? Bütün bunları şunun için **söylüyorum**: Yani İslam teolojisi içinde, İslam fıkıhı içinde bir tek saç telinin dahi gözükmemesi kabul edilemez anlayışını söyleyenler olduğu gibi, olayı böyle görmeyen çok saygıdeğer, çok önemli, çok değerli İslam bilginleri de vardır.

Genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargılar kesinlik hiyerarşisinde I.el bilgidен sonra gelmektedir. Özellik tümceleri ve genel-geçer bilgi niteliğinde karşımıza çıkan bu tarz önermeler bilgi kaynağı açısından Palmer'ın sınıflamasına göre aktarılan-gen niteliği taşımaktadır. Doğruluğu genel olarak kabul edilen bu tarz bilgiler tartışmaya açık olmayan ve tek doğruluk değeri alabilen (1) önermeler niteliğindedir. Politik söylem metinlerinde bu tarz önermelerin varlığı dayanışma algısını yükseltme amacı taşıyan bir sunum olarak değerlendirilebilir. Böylesi önermelerde konuşucu önermenin sorumluluğunu almamakta bunu paylaşılan bir bilgi olarak sunarak hem önermenin sorumluluğunu paylaşmakta hem de sunulan bilginin tartışmasız doğru olarak kabul edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu anlamda her iki liderin konuşmalarındaki bilgisel kiplik değeri açısından genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı, bilgi kaynağı açısından da aktarılan-gen özelliği taşıyan önermelere baktığımızda Deniz Baykal'ın böylesi önermelerinde bir kavram (örtünme, başörtüsü

gibi) tanımlaması niteliğindeki sunumlarla karşılaşırken Recep Tayyip'in söz konusu nitelikteki önermelerinde yargısal bir içerik göze çarpmaktadır.

Örnek (127)

Adaletsiz özgürlük, özgürlüksüz kalkınma, hukuksuz refah olamaz

Örnek (128)

ama milli iradeye dayanarak siyaset yapan, demokrasiden ve toplumdan gücünü alan hiç kimse “neme lazım, beni ilgilendirmez” demek lüksüne sahip değildir.

Örnek (129)

Kimsenin hak ve hürriyeti, başkasının hak ve hürriyetini ortadan kaldıramaz.

Örnek (130)

Hiçbir hak ve hürriyet demokrasimiz için, Cumhuriyetimizin temel değerleri için, laik sistemimiz için bir tehdit oluşturamaz.

Örnek (131)

Bugünün toplumunu, bugünün sorunlarını geçmişin yaklaşımlarıyla yorumlayanlar toplumu kucaklayamazlar.

Örnek (132)

Bu yüzden de toplumu suçlama yanlışına düşerler.

Örnek (133)

Demokrasiyi hazmedemeyenler, milli iradeyi küçümseyenler faturayı topluma kesmekten çekinmezler.

Örnek (134)

Hatta “neticesine katlanır” yaklaşımıyla toplumu suçlamaktan geri durmazlar. **(Recep Tayyip Erdoğan)**

Örnek (135)

Örtünme, İslamiyet’in bir icadı değildir.

Örnek (136)

Örtünme, İslamiyet öncesinde de var olan, toplumsal yaşamın, insanların birbirlerine saygı göstererek, medeni bir toplum içinde yaşayabilmelerinin bir icabı olarak, bir gereği olarak İslamiyet’ten önce de kabul görmüş olan bir uygulamadır.

Örnek (137)

Örtünme, insani durumun, toplumsal yaşamın bir icabıdır.

Örnek (138)

Başörtüsü, tabii bizim kültürümüzün, yaşam biçimimizin doğal bir parçası.

Örnek (139)

Hayatın içinde, kırında, kentinde her yerde her kesimden insanın en doğal bir şekilde, en haklı olarak kullandığı, değerlendirdiği bir gelenek.

(Deniz Baykal)

Bilgi kaynağı açısından duyusal tanıt içeren önermeler veri tabanında çokça yer etmemesine karşın böylesi önermelere Recep Tayyip'in konuşmalarında neredeyse hiç (%0,49) rastlanmazken Deniz Baykal'ın konuşmalarında kısmen (%2,45) rastlanmıştır. Kesinlik hiyerarşisi açısından bakıldığında rapor edilen ve çıkarımsal bilgiden daha kesin olma niteliği taşıyan böylesi önermeler, bilginin duyular aracılığıyla edinildiği kodlayan dilsel bir birim içermektedir (gör-, duy-...).

Örnek (140)

TBMM'de hak ve özgürlükler konusunda bir adım atıldı diye, samimi kaygılarını ortaya koyan vatandaşlarımızı hariç tutarak söylüyorum, CHP'nin ve onlarla beraber hareket eden medya grubunun nasıl bir yaygara kopardığını hep birlikte görüyoruz.

(Recep Tayyip Erdoğan)

Örnek (141)

Elbette bu süreç işletilirken çok masum talepler, iyi niyetli istekler, çok doğal, haklı, kimsenin itiraz edemeyeceği durumlar gerekçe olarak kullanılmakta, bu yeni, büyük, tarihi sürecin çıkış noktası olarak masum insanların, bireylerin, kişilerin, toplumun değerler sisteminin bir fırsat olarak, bir bahane olarak, bir dayanak olarak kullanılmakta olduğuna tanık oluyoruz.

(Deniz Baykal)

Veri tabanında böylesi önermelerin az sayıda olması tam bir değerlendirmede bulunmamızı kısıtlarken, yukarıdaki önermelerin sunumsal olarak taşıdığı

benzerlikten hareketle, politik söylem metinlerinde duyusallığı ifade eden dilsel birimlerin kullanımsal amacı, dille sunulan gerçekliğin algılanabilir nitelikte olduğu, sunulan bilginin doğruluğunun başka herhangi bir tanıtı gerek duyulmayacak derecede ortada olduğu algısı yaratma çabası olarak yorumlanabilir.

Tahmini-belirsiz yargı olarak kodlanan önermelerin bilgi kaynağı Palmer'ın sınıflaması açısından bakıldığında bir anlamda çıkarımsaldır. Çünkü konuşucu yine bir çıkarımlama yapmakta, ancak çıkarımlarını değerlendirmelerine dayandırmaktadır. Konuşucunun ilgili bilgiyi değerlendirmelerine dayalı çıkarımlarına bağladığını gösteren bu tarz önermeler kesinlik hiyerarşisinde aktarılan bilgiden daha önce gelmektedir. Böylesi önermelerde konuşucu önermenin doğruluğuna ilişkin sorumluluğu kısmen de olsa aldığı için kesinlik hiyerarşisinde aktarılan bilgilerden daha önce gelmektedir. Böylesi önermelerde konuşucu canlandırıcı değil, *edimsel* (performative) kılıcıdır. Bu tarz önermeler konuşucunun değerlendirmelerini içerdiği için doğruluğu çürütülebilir niteliktedir. İlgili liderlerin bu tarz önermeleri az sayıda kullanma eğilimi göstermelerinin nedeni sunulan bilgilerin doğruluğunun çürütülmesine olanak vermeme olarak değerlendirilebilir. 1.2.1'de de belirtildiği gibi bilgiyi olasılık düzleminde sunmada Türkçede özellikle – Abil, -mAlI biçimbirimleri ve *belki, herhalde, güya* gibi kiplik belirteçleri önemli rol üstlenmektedir. Böylesi dilsel birimlerin varlığı, önermenin belirsizlik düzleminde kalarak tek doğruluk değeri almasını engellemektedir.

Örnek (142)

Güya, Türkiye'de bir kaos, belirsizlik havası ortaya çıkmış, kimse ne yapacağını, ne olacağını bilemiyormuş.

Örnek (143)

Özelleştirmeden vakıflar kanununa kadar onlarca konuda
CHP zihniyetinin yaklaşımlarının batıda nasıl istihza ile
karşılandığını görmüyorsunuz herhalde...

Örnek (144)

Bu CHP sosyal demokrat değildir diyen liderlerin sesini
duymadınız herhalde. **(Recep Tayyip Erdoğan)**

Örnek (145)

Bazen bir olay olabilir, bazen başka bir olay.

Örnek (146)

birisi, ben bütün bunları biliyorum, ama benim anlayışım
budur, ben saçımın bir tek telini dahi göstermeyi uygun
görmüyorum diyebilir. **(Deniz Baykal)**

Bilgi kaynağı açısından aktarılan bilgi niteliğindeki önermeler ilgili hiyerarşide kesinlik değeri en düşük bilgiler olarak yer almaktadır. Bu tarz sunumlarda konuşucu kendini metinden uzaklaştırarak önermenin sorumluluğunu almamakta bunu ya başkasından edinilen bir bilgi olarak ya da yaşanmış-yaşanmakta olan olayların sunumu olarak ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında bilgi kaynağı açısından aktarılan bilgilerde konuşucu önermenin kılıcısı değil, canlandırıcısı durumundadır.

Bu doğrultuda her iki liderin konuşmaları karşılaştırıldığında Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşmalarında -147 ve 148. örneklerde görüleceği gibi- bilgi kaynağının açıkça sunulmadığı, +gerçek niteliği taşıyan durumlara ilişkin bilgiler içeren önermeler dikkati çekerken Deniz Baykal'ın konuşmalarında tam tersi bir görünüm dikkati çekmektedir. Deniz Baykal'ın konuşmalarında aktarılan bilginin kaynağına sıkça yer verildiği ve böylesi sunumların belirgin bir varlık sergilediği dikkati çekmektedir.

Örnek (147)

Bazıları, sorunları birbirine yedekleyerek siyaset yapıyor.

Örnek (148)

Bazıları, “bir sorunu çözelim ötekini erteleyelim” diyor.

Örnek (149)

Oysa Türkiye'nin birçok sorunu öteki sorunlarla adeta iç içedir.

Örnek (150)

Allah'a şükür ki, Türkiye hukuk yolundadır,

Örnek (151)

adalet yolundadır,

Örnek (152)

çağdaş dünyanın saygın bir üyesi olarak gelişmesini sürdürmektedir.

Örnek (153)

Cumhuriyetimiz, demokrasimizle birlikte güçlenmektedir.

Örnek (154)

Devlet topluma daha çok açılmakta,

Örnek (155)

devlet ile millet arasına girenler hem devletten hem de toplumdan tecrit olmaktadır.

Örnek (156)

Bütün işaretler, bütün göstergeler Türkiye’de refahın adaletle birlikte çoğaldığını, önyargıların kırıldığını gösteriyor. **(Recep Tayyip Erdoğan)**

Örnek (157)

Değerli arkadaşlarım, türban, yani yazarlar yazıyorlar, çiziyorlar, din âlimleri söylüyorlar. İslamiyet’in neredeyse bir ön şartı haline getirildi.

Örnek (158)

Diyanet İşleri Başkanımız, dün bu çerçevede çok önemli bir tespit yaptı.

Örnek (159)

Diyor ki, “Dindarlığı hayatın belli saatine ve belli davranışlarına sıkıştıran, diğer alanlarda kendini fevkalade rahat hisseden bir din anlayışı geliyor.”

Örnek (160)

İslamiyet’in temel ilkelerine, kurallarına karşı pek çok alanda bir umursamazlık, ama iş şekle gelince, hayatın belli saatine ve belli davranışlarına sıkıştıran, diğer alanlarda kendini fevkalade rahat hisseden bir din anlayışı geliyor.

Örnek (161)

Değerli arkadaşlarım, İslamiyet’in zuhuruyla birlikte daha önce var olan örtünme biçimlerine yönelik Kuran-ı Kerim bazı anlayışları ortaya atmış.

Örnek (162)

Yani o zamana kadar örtünme arkaya doğru yapılırken, İslamiyet, örtünün öne doğru kullanılması gereğini söylemiş.

Örnek (163)

Kuran-ı Kerim, iki ayrı suresinde, çeşitli ayetlerde bunu ifade etmiş.

Örnek (164)

Mesela, daha önce cahiliye döneminde cariyeler çıplak dolaşıyorlar.

Örnek (165)

Onlardan mümin kadınların ayrılması için Kuran-ı Kerim telkinler, tavsiyeler yapmış.

Örnek (166)

ve bunun İslamiyet bakımından bir kriz konusu hâline gelmesi otuz-kırk yıl öncesine kadar söz konusu bile olmamış. **(Deniz Baykal)**

2.1.4. Metinlerdeki Bilgisel Kiplik Kodlamalarındaki Tercihlerin Eleştirel Söylem Çözümlemesi Açısından Değerlendirilmesi

Eleştirel söylem çözümlemesinde dil kullanıcısının sözcesine yüklediği olasılık ve yetki derecesi ve sözünü ettiği konuya ilişkin tutumu kiplik adı altında incelenmektedir.

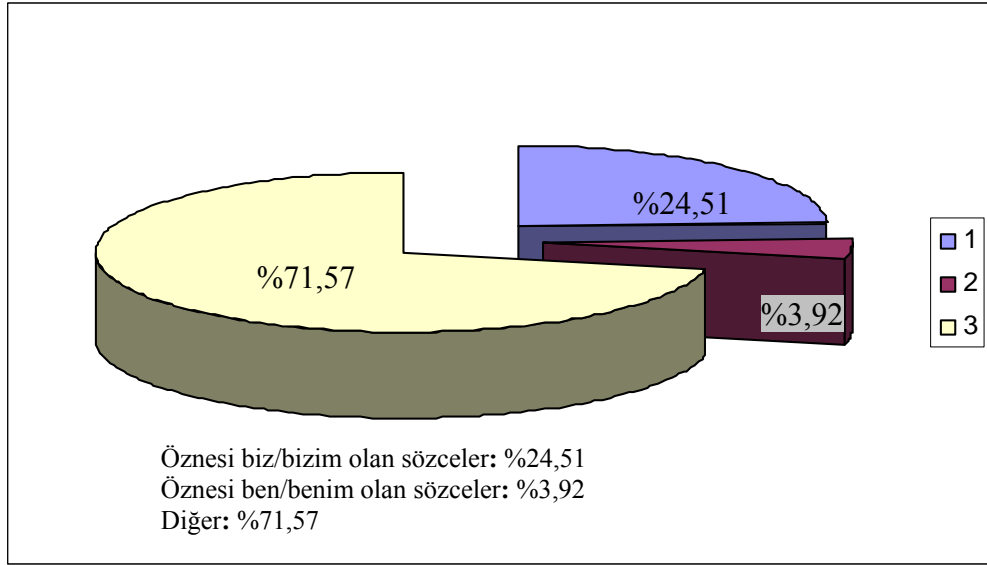
Çalışmanın bu bölümünde, kiplik, konuşucu /yazarların “kendilerine”, “diğerlerine” ve “işledikleri konuya” ilişkin tutumlarını dile getirmek için başvurdukları bir araç olduğundan politik söylem metinlerinde alıcıyı bilgilendirmek amacıyla üretilen önermelerde kiplik aracılığıyla ifade edilen yakınlık derecesini yansıtan örüntüleme biçimlerinin saptanması ve bu anlamda toplumsal ilişkilerin oluşturulmasında ve gücün sunumunda kiplik kullanımının rolünün belirlenmesi amaçlanmaktadır. Özne olarak ben/benim ve biz/bizim kullanımının sözcelerdeki dağılımını saptamak

konusucunun bilginin yetkin kaynağı olarak kendini ne ölçüde sunduğunu belirginleştirmemizde önemli bir işleve sahiptir. Bu doğrultuda bu bölümde Recep Tayyip Erdoğan ve Deniz Baykal'ın kendilerini metinlerde nasıl konumlandığına yönelik saptamalarda bulunulacaktır.

2.1.4.1 Recep Tayyip Erdoğan'ın Bilgisellik İçeren Önergelerinin Gücün Sunumu Açısından Değerlendirilmesi

Aşağıda yer alan Tablo 10'dan da çıkartılacağı gibi Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşmalarında öznesi ben/benim ve biz/bizim olan sözceler bütün içinde %28,43 oranında bir dağılım sergilemektedir. Böylesi bir sunumsal tercihle, ilgili konuşucu sözcelerinde bilginin yetkin kaynağı olarak kendini konumlandırmakta ve herhangi bir kaçınmaya gerek duymadan önermelerin doğruluğuna ilişkin tüm sorumluluğu aldığını ortaya koymaktadır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın politik kimliği, bulunduğu konum kitleler tarafından mutlak bir güç merkezi olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bu algı boyutunun gerçeklerin sunumunda sözcelerin öznesi olarak ben/benim ve biz/bizim kullanımlarının yoğun olarak tercih edilmesiyle yükseltilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Tablo 10: Recep Tayyip Erdoğan'ın bilgisel kiplik değeri taşıyan önermelerinde özne kullanımındaki tercihlerin sözcelere göre dağılımı

Söz konusu liderin kamuoyunu bilgilendirme amacıyla ürettiği 167-171 arasındaki tümcelerde, önermelerinin doğruluğunu destekleyecek herhangi bir tanıtı ihtiyacı duymadan kendini yetkin bir kaynak olarak sunduğu açıkça görülmektedir.

Örnek (167)

Her zaman vurguladığımız gibi; bütün meselelerimiz, toplumun tamamının rızasını kazanacak hizmetler yapmaktır.

Örnek (168)

Öyle olmasaydı, “toplumun bir kesimi mutlu olsun da gerisi önemli değil” deseydik bazıları gibi işimiz çok kolay olurdu.

Örnek (169)

Ama bizim derdimiz toplumun tamamını refaha, adalete kavuşturmaktr.

Örnek (170)

Bu yüzden ısrarla birliğimize beraberliğimize vurgu yapıyoruz.

Örnek (171)

Bu yüzden, “bir kişinin hukukunu korumak herkesin hukukunu korumaya bağlıdır” diyoruz.

Yukarıda örneklenen bilgisel sunumların yanı sıra ben/benim ve biz/bizim kullanımlarıyla yüklemcil yapıda da karşılaşılmiştir. Söz konusu lider: “...bizim boynumuzun borcudur”, “...bizim sorunumuzdur” gibi önermenin kesinliğinin ve doğruluğunun arkasında duran ve sunulan bilgilerde kendini yetkili konumda gösteren bir söylem biçimi seçerek sözcesinin gücünü ve dayatmasını açıkça ortaya koymakta ve bu yolla güç statüsünü yükseltmektedir.

Örnek (172)

Her bir vatandaşımızın sorunu bizim sorunumuzdur.

Örnek (173)

Her bir vatandaşımızın hakkını, hukukunu korumak bizim boynumuzun borcudur.

Kimin bakış açısının sunulduğunun belirgin olmadığı ve bu anlamda nesnel kiplik değeri taşıyan genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargılar da bir çeşit güç kullanma göstergesi olarak düşünülebilir. Her ne kadar konuşucular bu tarz kullanımlarda önermeyle kendi yakınlık derecesini yukarıda sunulan örneklerde olduğu gibi açıkça ortaya koymasalar da konuşmalarında kendilerini “evrensel ses” olarak konumlandırarak önermelerinin gücünü ve dayatmasını ifade etmektedirler. Bu durum, neden her iki liderin konuşmasında da (bkz. Tablo 4 ve 5) genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı niteliğindeki önermelerin birbirine yakın oranda yer aldığını açıklar niteliktedir.

Örnek (174)

Hukuk devleti açık, şeffaf bir düzenin adıdır.

Örnek (175)

Hukuk devletinde karanlık odalar, komplolar, komitalar, çeteler, mafyalar yoktur.

Örnek (176)

Hukuk devletinin tüm vatandaşları emniyet ve güven içindedir.

Örnek (177)

Toplumun her bir ferdi aynı hak ve özgürlüklere sahiptir.

Örnek (178)

Hiçbir vatandaşımızın hukuku ayrışma sebebi, kutuplaşma gerekçesi olamaz.

Örnek (179)

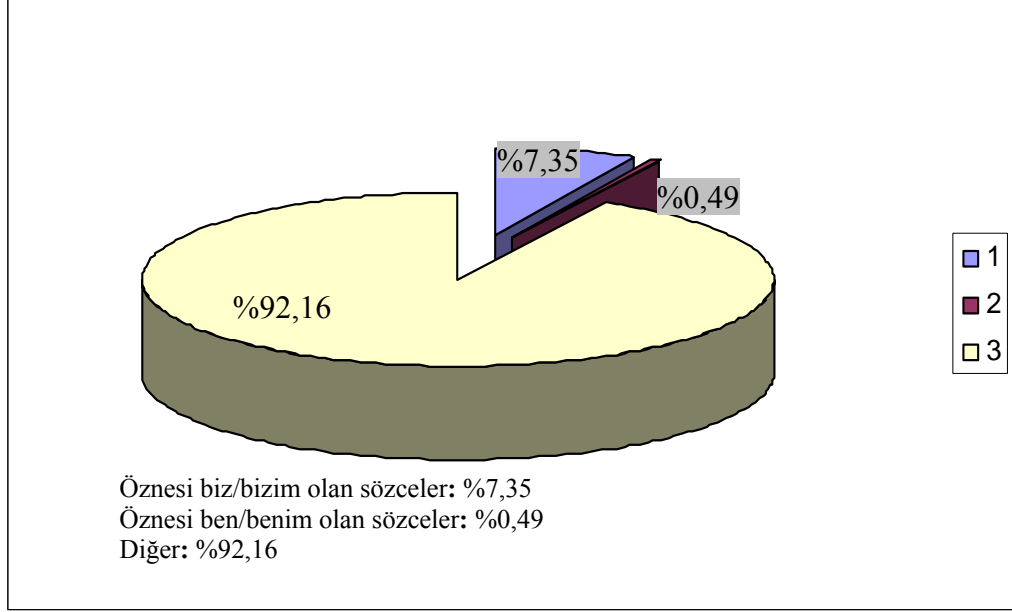
Ahlak zemini sağlam olan hiçbir siyasi hareket milletin
bekasından kendi çıkar kaygılarıyla kopamaz.

Örnek (180)

Dolayısıyla siyasetin asli görevi vatandaşların hukukunu
korumaktır.

Tüm bu saptamalar ışığında her iki liderin konuşmasında tahmini-belirsiz yargı niteliğindeki önermelerin sayıca az olmasının nedeni daha da netlik kazanmıştır. *güya, herhalde, belki* gibi kiplik belirteçleri ve –Abil, -mAlI gibi olasılığı kodlayan kipsel birimlerle sunulan böylesi önermelerde konuşucu bakış açısını örtükleştirilerek sunmaktadır (bkz: Örnek (142), (143), (144)). Böylesi bir sunum konuşucuyu yetkili bir konumdan uzaklaştırarak güç statüsünü zayıflatmaktadır. Bu da kitleleri söylediğinin doğruluğuna inandırarak gücünü yaymayı amaçlayan liderlerin tercih edecekleri bir sunum olmasa gerek.

2.1.4.2 Deniz Baykal'ın Bilgisellik İçeren Önermelerinin Gücün Sunumu Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 11: Deniz Baykal'ın bilgisel kiplik değeri taşıyan önermelerinde özne kullanımındaki tercihlerin sözcüklere göre dağılımı

Tablo 11'den de çıkartılabileceği gibi Deniz Baykal'ın konuşmalarında öznesi ben/benim ve biz/bizim olan sözcükler bütün içinde %7,84'lük bir dağılım sergilemektedir. Bu dağılım Recep Tayyip Erdoğan'ınkine oranla oldukça düşükken 2.1.3.2'de yapılan saptamalar ışığında bakıldığında şaşırtıcı değildir. Çünkü söz konusu lider konuşmalarında iddia içeren bir söylem yerine tanıtılar ve gerekçelendirmeler içeren bir söylem kullanma eğilimindedir. Hatırlanacağı gibi Deniz Baykal'ın bilgi kaynağı açısından aktarılan bilgi niteliğindeki sözcükleri %84,31'lik, I.el bilgi niteliğindeki sözcükleri ise %3,43'lük (bkz. Tablo 9) bir dağılım sergiliyordu. Böylesi bir dağılımın uzantısı olarak öznesi ben/benim ve biz/bizim olan sözcüklerin ilgili liderin konuşmalarında %7, 84'lük bir dağılım sergilemesi beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

Her ne kadar Deniz Baykal'ın konuşmalarında bu tarz sunumlar daha az olsa da konuşucunun kendini önermeye yakın olarak sunduğu böylesi kullanımların amacı aynıdır: önermelerinin doğruluğunun arkasında duran bir tavırla güç statüsünü yükseltmek.

Örnek (181)

Aslında, sık sık söylediğim gibi, karşımızdaki konu türban konusu değildir, karşımızdaki konu laiklik konusudur.

Örnek (182)

Böyle bir tabloyla karşı karşıyayız.

Örnek (183)

Bu dönemi en iyi şekilde anlamak, yorumlamak ve ülkemizin geleceğine yönelik katkılarımızı, uyarılarımızı ifade etmek bizim görevimiz.

Örnek (184)

Biz, bu konuda görevimizi kararlılıkla bugüne kadar yaptık,

Örnek (185)

Bu siyasetin kullandığı elbette inançlı Müslüman kardeşlerimiz, vatandaşlarımızdır.

Örnek (186)

İslamiyet'e gerçek manevi anlamını zenginleştiren yorumları katan bizim atalarımızdır.

Örnek (187)

Böyle bir İslamiyet çizgisinin içinden geçmişiz.

167-171 ve 182-187 arasındaki örneklerde de görüldüğü gibi, böylesi kullanımsal tercihler, örtük bir söylem biçimi değil sunulan bilginin doğruluğuna ilişkin konuşucuların tutumunu belirgin bir biçimde ortaya koyduğu ve kitleleri bu yolla etkileyerek güçlerini yaymayı amaçladıkları bir söylem biçimidir.

Deniz Baykal'ın "örtünmeme"nin İslamiyet'te büyük bir günah olarak yer almadığı yönündeki bakış açısını desteklemek ve iktidar partisini "emanete hiyanette bulunmakla" itham etmek amacıyla ürettiği aşağıdaki sözcelere bakıldığında, ilgili liderin bu akış açısını doğruluğuna genel olarak inanılan bir bilgi olarak sunup dayanışma algısı yaratmayı hedeflediği görülmektedir. Konuşucu böylesi bir sunumla bakış açısını örtükleştirmemiş aksine bu bakış açısını destekler nitelikte güçlü bir tanıt "Kuran'ı Kerim'deki tanımlamalar" sunmayı yeğleyerek önermesinin gücünü ortaya koymuştur. Recep Tayyip Erdoğan ve Deniz Baykal'ın birer nesnel kiplik sunumu olan genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı niteliğindeki önermelerle kendilerini yetkin ses olarak konumlandırmaktan kaçınmayı değil aksine dayanışma algısını yükselterek güçlerini yaymayı amaçladıkları söylenebilir.

Örnek (188)

Değerli arkadaşlarım, büyük günahlar ne İslamiyet'te?
Büyük günahlar, Allah'a şirk koşmak, ortak olmak, büyü yapmak, adam öldürmek, faiz yemek, faiz yemek, büyük günah bu.

Örnek (189)

Değerli arkadaşlarım, daha bitmedi, yetim hakkı yemek, savaştan kaçmak, namuslu kadınlara iftirada bulunmak. Bunlar Kuran'ı Kerim'de büyük günah, büyük günah.

Örnek (190)

Zina etmek, yalan yere şahitlik etmek, rüşvet, hırsızlık, gıybet, çekiştirmek, gıybet, kovuculuk, yani dedi kodu yapmak, anne babaya asi olmak, yalan yere yemin etmek, yalan söylemek, alay etmek, sözünde durmamak, emanete hıyanette bulunmak, tamam mı?

Bilgisel düzlemde nesnel kiplik değeri taşıyan tahmini-belirsiz yargı niteliğindeki önermeler, daha önce de belirtildiği gibi, Deniz Baykal'ın konuşmalarında da çok az bir oranla (%0,98) karşımıza çıkmıştır. Konuşucunun kişisel bakış açısını örtük bir biçimde dile getirdiği (bkz. Örnek (145) ve (146)) böylesi önermeleri az sayıda kullanmayı tercih etmesi, Deniz Baykal'ın bir muhalefet partisi lideri olarak otoritesini ve gücünü ortaya koyma çabası olarak değerlendirilebilir. Bu çaba her iki liderin konuşmalarında da belirgin bir şekilde görünmektedir. Bu anlamda, tüm bu kullanımsal eğilimlerin bir çabadan öte güçlerini yaymada sunumsal bir tercih olarak işletildiği söylenebilir.

3. SONUÇ

Türkçe politik söylem metinlerindeki gerçeklik sunumları üzerine yapılan bu çalışmada, doğruluk değeri taşıyan önermelerde bilgisellik sunumunun nasıl işletildiği kiplik kullanımındaki eğilimlerle ortaya konmuş ve bu eğilimler Eleştirel Söylem Çözümlemesi yaklaşımına dayanarak yorumlanmıştır.

Çalışmada politik söylem özelliği taşıyan İktidar Partisi (AKP) Lideri Recep Tayyip Erdoğan ve Muhalefet Partisi (CHP) Lideri Deniz Baykal'a ait aynı konulu metinlerde bilgisel kiplik türlerine özgü kullanımsal eğilimler benzerlik ve farklılıkları açısından betimlenmiş ve şöylesi saptamalarda bulunulmuştur:

1. Her iki liderin konuşmalarında da gerçeğin sunumunda en çok çıkarımsal yargı değeri taşıyan önermelerin tercih edildiği, genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargıların ikinci, tahmini-belirsiz yargıların ise en az tercih edilen sunum olduğu saptanmıştır.
2. Çalışmada konuşucuların çıkarımsal yargı olarak sundukları önermelerde gerçekliğin sunumundaki dilsel taşıyıcılar olan bitmişlik ve sürme görünüşünü kullanma eğilimleri de ortaya konmuştur. Yapılan sayısal dökümler sonrasında Recep Tayyip Erdoğan'ın çıkarımsal yargı içeren önermeleri daha çok sürme görünüşüyle Deniz Baykal'ın ise bitmişlik görünüşüyle sunma eğiliminde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu eğilimler, ilgili konuşucuların söylemsel özelliklerini belirginleştirmede bir dayanak oluşturmuş ve Recep Tayyip Erdoğan'ın iddia eden bir söylemsel kullanım

Deniz Baykal'ın ise gerekçelendiren, tanıtılar sunan bir kullanım tercih ettiği saptanmıştır.

3. Çalışmada belirginleştirilen bir diğer nokta ise veri tabanındaki onermelerin bilgi kaynağı ve kesinlik değerini açısından sunumu olmuştur. Her iki liderin konuşmalarında da bilgi kaynağı açısından aktarılan, aktarılan-gen, duyuşsal ve çıkarımsal bilgi sunumundaki dağılımların benzerlik sergilediği, I.el bilgi sunumundaki tercihler açısından ise farklılaştıkları görülmüştür. Recep Tayyip Erdoğan'ın I.el bilgi sunumunu konuşmalarında yoğun olarak tercih ettiği Deniz Baykal'ın ise böylesini bir kullanıma ağırlık vermediği saptanmıştır. Recep Tayyip Erdoğan'ın bilgiyi I.el'den sunmayı yoğun olarak tercih etmesinin, AKP içindeki en yetkin ses olma özelliği düşünüldüğünde, söz konusu partiye inanan kitleleri sunulan bilgilerin doğruluğuna inandırma amacı taşıdığı; Deniz Baykal'ın ise daha çok Cumhuriyet'in kuruluşu döneminde CHP'nin rolüne yönelik bilgiler içeren onermeleri I.el bilgi olarak sunduğu; böylesini bir sunumun da alıcıyı inandırma amacıyla değil bilgilendirme ve yargıları gerekçelendirme amacıyla tercih edildiği yönünde bir saptamada bulunulmuştur.

Yukarıdaki saptamalar ışığında politik söylem metinlerinin bilgi sunum stratejileri açısından sergilediği özelliklere yönelik şöylesi vargılara ulaşılmıştır:

1. Politik söylem metinlerinde amaç hedef kitleyi sunulan bilgilerin doğruluğuna inandırmaksa onermeler (1) doğruluk değerini alan dilsel

düzenlemeler içermektedir. Böylesi dilsel düzenlemeler içeren önermeler ya çıkarımsal yargı ya da genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı niteliği taşır.

2. Eğer konuşucu bir önermeyi çıkarımsal yargı olarak sunmayı tercih ederse bunu ya I.el bilgi ya duyusal ya da aktarılan bilgi olarak sunabilir. I.el bilgi sunumu konuşucunun kendini yetkin ses olarak sunup hedef kitleyi önermenin doğruluğuna inandırmada etkili bir araçtır. I.el bilgi sunumunda gömülü iç tümcenin çekimlenip öncelenmesi de alıcının sunulacak olan bir sonraki eylemsel bilginin doğruluğuna kuşkuya yer bırakmayacak biçimde inanmasını sağlama amacı taşıyan bir bilgi sunum stratejisidir.
3. Bilgi kaynağı açısından aktarılan bilgi değeri taşıyan önermelerde ise yaşanmış-yaşanmakta olan olaylara ilişkin bilgiler ve tanıtılarla karşılaşmaktadır. Konuşucu iddia eden bir söylem kullanmayı yeğlemişse aktarılan bilgileri daha çok sürme görünüşüyle kodlama ve tanıtı sunmama eğilimi sergilemekte; bilgi verici bir söylem kullanmayı yeğlemişse önermeleri daha çok bitmişlik görünüşüyle kodlamayı ve tanıtılar sunmayı tercih etmektedir.
4. Bilgi kaynağı açısından aktarılan-gen özelliği taşıyan genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargı sunumunda amaç, önermeleri genel-geçer bir bilgi sunup dayanışma algısını yükseltmektir.
5. Bilgi kaynağı açısından duyusal bilgi kodlaması ise “sunulan bilginin doğruluğuna ilişkin kanıtlar ortada; bu gerçeklerin siz de farkındasınız” yönünde bir mesaj vermenin amaçladığını bir sunumsal strateji değeri taşımaktadır.

6. Politik söylem metinlerinde amaç alıcıyı bilgilendirmekten öte sunulan bilginin sorumluluğunu almamaksa önermeler çift doğruluk değeri (1 ve 0) alan dilsel düzenlemeler içermektedir. Politik söylem metinlerinde doğruluğu kesin olmayan böylesi tahmini-belirsiz yargı niteliğindeki önermelere çok az yer verilmesi, mümkün olduğu kadar alıcıya sunulan bilgilerin doğruluğunu çürütme fırsatı vermekten kaçınma amacı taşıyan kullanımsal bir tercihtir.

Çalışmada her iki liderin kiplik tercihindeki eğilimleri dışında kendilerini metinlerde nasıl konumlandıkları da betimlenmeye çalışılmıştır. Yapılan betimlemeler sonrasında konuşucuların kendilerini yetkili gösteren bir söylem biçimi mi yoksa söylemlerinde örtük olmayı yeğleyen bir tutum mu sergiledikleri ortaya konmuş ve şöylesi farklılıklar ve benzerlikler saptanmıştır:

1. Özne olarak ben/benim ve biz/bizim kullanımları konuşucunun sözcelerinde bilginin yetkin kaynağı olarak kendini konumlandırmasında önemli bir araçtır. Recep Tayyip Erdoğan bu tarz sunumlara metinlerinde çokça yer vermektedir. Deniz Baykal'ın metinlerinde de böylesi kullanımlar yer ediyor olmasına karşın ilgili lider Recep Tayyip Erdoğan'a oranla bu tarz dilsel sunumları daha az tercih etmektedir. Bu farklılığa karşın söz konusu dilsel düzenlemeler her iki liderin konuşmalarında da aynı amacı taşımaktadır: yapılan öznel kiplik kodlamasıyla önermenin tüm sorumluluğunu üzerine alıp söylemde yetkin bir ses olarak kendini konumlandırmak ve bu yolla güç statüsünü arttırmak.

2. Kimin bakış açısının sunulduğunun belirgin olmadığı nesnel kiplik kodlaması politik söylem metinlerinde öznel kiplik kodlamasına oranla daha az tercih edilmektedir. Her iki liderin konuşmalarında da nesnel kiplik değeri taşıyan genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargılar ile tahmini-belirsiz yargıların öznel kiplik değeri taşıyan çıkarımsal yargılardan daha az tercih edildiği görülmüştür. Politik söylem metinlerinde ikincil tercih olma özelliği taşıyan genel bilgiye dayanan-sayıltısal yargılarda, önermenin sorumluluğunu almaktan kaçınmanın değil söylemde kendini “evrensel ses” olarak konumlandırıp önermenin gücünü ve dayatmasını ortaya koymanın amaçlandığı saptanmıştır. Tahmini-belirsiz yargıların ise politik söylem metinlerinde en az tercih edilen dilsel sunum olduğu ortaya çıkmıştır. Böylesi sunumlar bakış açısının örtükleştirildiği ve bu anlamda konuşucuyu yetkili konumdan uzaklaştırarak güç statüsünü zayıflatan sunumlardır. Bu nedenle de bu tarz kullanımlar en az tercih edilen bilgi sunum stratejisidir.

Yapılan bu saptamalar doğrultusunda politik söylem metinlerinde gücün sunumu açısından şöylesi vargılara ulaşılmıştır:

1. Güç ve iktidar sahipleri güç ve iktidarlarını söylemleriyle genişletme çabasındadırlar. Sundukları bilgiye kendilerini yakın olarak konumlandırmak ve bu bağlamda önermelerin doğruluğuna ilişkin sorumluluk almak alıcıları inandırmada etkili bir araç ve en çok başvurulan kullanımsal tercihtir.

2. Liderler sadece metinlerinde alıcıları bilgilendirmeyi amaçlamamakta tercih ettikleri dilsel düzenlemelerle güç statülerini yükselterek güç ve iktidarını da kurmaya çalışmaktadırlar.

KAYNAKÇA

Aksu-Koç, A. (1988). *The acquisition of aspect and modality: The case of past reference in Turkish*. Cambridge: Cambridge University Press.

Aslan, S. (2007). *İstek Kipliği, Gerçeklik ve Gerçekleştirilebilirlik*.

http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/sema_aslan_istek_kipligi_gerceklestirilebilirlik.pdf.

Bybee, Joan L., Publicia, W. ve Perkins, R. (1994). *The Evolution of Grammar: tense, aspect, and modality in the languages of the world*. University of Chicago Press.

Chung, S. ve Timberlake, A. (1985). *Tense, aspect and mood*. Shopen, Timothy (editor). içinde "Language typology and syntactic description". Cambridge: Cambridge University Press.

Coates, J. (1983). *The semantics of the modal auxiliaries*. London: Croom, Helm.

Corcu, Demet. (2003). *A Linguistic Analysis of Necessity as a Part of the Modal System in Turkish*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

de Haan, F. *Typological Approaches to Modality*. Frawley, W. (ed). 2005. içinde *Modality*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Emeksiz, Z. (2003). *Özgüllük ve Belirlilik*.Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. UK: Longman.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis : The Critical Study of Language* NY: Longman.

Fairclough, N. (1999). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Frawley, W. (1992). *Linguistics Semantics*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.

Givon, T. (2001). *Syntax Volume 1*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Güven, M. (2001). *Türkçede –Abil eki ve kiplik belirteçleri üzerine*. XVI. Dilbilim Kurultayı.

Kocaman, Ahmet (1983). *Türkçede Kip Olgusu Üzerine Görüşler*. TDAY Belleten 1980-1981, Ankara: TDK, 81-85.

Kornfilt, J. 1997, *Turkish*, Routledge, London&New York.

Kress, G. 1985. *Ideological Structures in Discourse*. van Dijk (haz.) içinde
Handbook of Discourse Analysis. vol. 4. London:Academic Press.

Löbner, S. (2002). *Understanding Semantics*. Oxford University Pres Inc.

Lyons, J. (1977). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Oktar, Lütüfiye ve Ayşen Cem Değer. (1999). *Gazete Söyleminde Kiplik ve İşlevleri*.
Yağcıoğlu, S. (derleyen). içinde 1990 Sonrası Laik Antilaik Çatışmasında Farklı
Söylemler. (2002). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Palmer, F.R (1986). *Mood and Modality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Palmer, F.R (2001). *Mood and Modality* (second edition). Cambridge: Cambridge
University Press.

Papafragou, A. (2000). *Epistemic Modality and Truth Conditions*. University of
Pennsylvania.

Ruhi , Ş. , Zeyrek , D. , Osam , N. (1997) . *Türkçe'de kiplik belirteçleri ve çekim
ilişkisi üzerine bazı gözlemler*. Dilbilim Araştırmaları Dergisi. s. 105-1.

Searle, J. R. (2006). *Zihin Dil Toplum*. Alaattin Tural (çev.). İstanbul: Litera yay.

Slobin, D.I. ve Aksu, A.A. (1982). *Tense, aspect and modality in the use of t e Turkish evidential*. Hopper (ed). içinde Tense-Aspect: Between Semantics and Pragmatics. Typological Studies in Language, vol 1. Amsterdam: Benjamins.

Taylan, E. Erguvanlı-Özsay, A. Sumru (1993). *Türkçedeki Bazı Kiplik Biçimlerinin Öğretimi Üzerine. VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri. (13-14 Mayıs 1993)*, Ankara.

Uzun, E. (1998). *Türkçede Görünüş/ Kip /Zaman Üçlüsü*. Dil Dergisi, sayı 68.

Uzun, L. Ve Emeksiz, Z. (2004). *Irrealis Modality and Discourse Structure*. Uluslararası Dilbilim Kurultayı'na Sunulan Bildiri.

Van Dijk, vd. (2003) *Söylem ve ideoloji*. Haz: Barış Çoban ve Zeynep Özarlan, SU Yayınları.

Wodak, R. (1995). *Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis*. Verschueren, J. Östman, J. ve Bloomaert, J. (eds.) içinde (1995) *Handbook of Pragmatics*. Amsterdam and Philadelphia.

Yağcıoğlu, S. (2002). *Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinler Arası Bir Yaklaşım*. Yağcıoğlu, S (derleyen). içinde 1990 Sonrası Laik Antilaik Çatışmasında Farklı Söylemler. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Yarar, Ö. (2006). *Anlatı Metinlerinde Metin Dünyasını Belirginleştiren Dilsel Düzenlemeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER 1: Recep Tayyip Erdoğan'a Ait Konuşmaların Tam Metinleri

Saygıdeğer misafirler, Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım,

Hepinizi en kalbi duygularıyla selamlıyorum.

Bildiğiniz gibi, geçtiğimiz hafta bakan ve milletvekili arkadaşlarımızın da katılımıyla Almanya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirdik.

Bu ziyaretimiz sırasında Almanya Başbakanı Sayın Angela Merkel ve eyalet başbakanları, çeşitli belediye başkanları ile ikili ilişkilerimiz, Türkiye'nin AB üyelik müzakereleri, bölgesel ve uluslararası konuları görüşmek suretiyle çeşitli düşünce alışverişinde bulunduk.

Bu görüşmelerin önümüzdeki dönemde iki ülke ilişkilerine yeni açılımlar getireceğini ümit ediyorum.

Bildiğiniz gibi, halen 3 milyon civarında insanımız Almanya'da yaşıyor.

Bu gerçek iki ülke ilişkilerini klasik diplomatik standartların ötesine taşıyor.

Türkiye'deki Alman yatırımcıların sayısının her geçen gün artması, ki şu anda 3 bin civarında Türkiye'de Alman girişimci mevcut.

Dış ticaret hacmimizde Almanya'nın birinci sırada yer alması, geçen yıl Türkiye'ye 4 milyon 200 bin Alman'ın turist olarak gelmesi gibi bir çok sebep ülkelerimizi birbirine daha çok yakınlaştırıyor.

Almanya ve Türkiye, birbirini iyi anlaması, yakınlığını koruması gereken iki ülke...

Şu bir gerçek ki, vatandaşlarımızın sosyal ve ekonomik pozisyonları, Almanya ile ilişkilerimiz üzerinde belirleyici bir etkiye sahip...

Almanya şimdiye kadar verdiği destekle AB ile ilişkilerimizin seyrinde gerçekten olumlu bir rol üstlendi.

Sayın Merkel'e bu tutumun devamı yönündeki beklentilerimizi aktardık, Türkiye'nin müzakere süreciyle ilgili kaydettiği gelişmeleri detaylarıyla paylaştık. Bu arada uluslararası terörizme karşı ortak hareket etmenin gerekliliğini de bir kere daha önemle vurguladık.

Türkiye terörle mücadeleye verdiği önemin ve katkının aynısını Avrupalı dostlarından da beklemektedir.

Bazı ülkelerin bu konudaki samimiyetsiz tavırları bizi çok üzüyor.

Siz hem bir örgütü terörist ilan edeceksiniz, hem de eli kanlı katilleri serbest bırakacaksınız. Türkiye'ye iade etmeyeceksiniz. Buna da yargının bağımsızlığıyla bir yaklaşım göstereceksiniz. Türkiye'ye böyle bir konu geldiği zaman, Türkiye "yargı bağımsızdır" dediği zaman kıyamet koparacaksınız. Bunları anlamak mümkün değil. Ve diyoruz ki eğer bu tutumunuz böyle devam ederse, bilirsiniz ki aynıyla bunun mukabelesini görürsünüz.

Gittiğimiz ülkelerde Türkiye'nin uluslararası meselelere yaklaşımını en güçlü biçimde ifade etmeyi gerekli görüyoruz. Memnuniyetle ifade etmeliyim ki, Türkiye, Ortadoğu'dan Balkanlar'a kadar bir çok bölgede yaşanan gelişmelerde görüşü önemsenen, katkısı istenen bir ülke konumundadır.

Bu ziyaret kapsamında 44. Münih Güvenlik Konferansı'na da ana konuşmacı olarak iştirak ettim.

Gerek orada yaptığım konuşmada, gerek soru cevap faslında, gerek yaptığımız ikili görüşmelerde, bölgesel ve küresel konularla ilgili düşüncelerimizi ifade fırsatını bulduk. Türkiye'nin AB üyeliğiyle ilgili beklentilerimizi, Türkiye'nin tam üyeliğinin AB'nin geleceği ve dünya barışı için ne kadar önemli olduğunu bir kere daha vurguladık.

Bugün, Avrupa'nın genelinde yaşayan 5 milyon civarında vatandaşıyla Türkiye, zaten Avrupa'nın önemli bir unsurudur. Avrupa kıtası bugün çok toplumlu, çok inançlı, çok kültürlü bir nüfus yapısına sahiptir.

Bütün bu farklılıkları bir arada yaşatacak insani değerlerin ve medeni tecrübenin önemi büyüktür.

Türkiye, sahip olduğu tarihi birikimle AB için çok önemli, çok değerli bir ortak olma niteliğine sahiptir.

Bu gerçeğin AB ideallerinin yaşatılması bakımından da mutlaka dikkate alınması, hatırlanması gerekmektedir.

Almanya'da bulunduğumuz süre içinde Türkiye'nin dünya barışı için, küresel güvenlik için her tür adımı atmaya hazır olduğunu, şimdiye kadar yaptıklarıyla da bunu gösterdiğini en açık biçimde ortaya koyduk.

Değerli arkadaşlar...

Ardından Pazar günü, Köln'de Almanya'da yaşayan vatandaşlarımızla, dernek başkanlarımızla bizi çok sevindiren, çok heyecanlandıran bir buluşma gerçekleştirdik.

Köln Arena'yı dolduran 20 bin civarındaki vatandaşımızla kucaklaştık, hasret giderdik.

Aramızda mesafeler olsa da bu milletin bütün fertlerinin birbirine kalbi bir yakınlık içinde olduğunu bir kez daha gördük.

Bu heyecan ve kaynaşma, Türk toplumunun dostluk, kardeşlik ve bir arada yaşama iradesini en üst düzeyde ortaya koymuştur.

Almanya'daki vatandaşlarımızın durumlarıyla ilgili meseleleri de Sayın Merkel'in de ayrıntılı olarak değerlendirme imkanını bulmuştuk.

Almanya'daki Türk toplumunun konumunun her alanda iyileşmesi ve gelişmesi bizi sevindiriyor.

Almanya'daki Türkler Alman toplumuna entegre olabildikleri oranda konumlarını geliştiriyorlar.

Bu yüzden temel yaklaşımımız, Almanya'daki soydaş ve vatandaşlarımızın Alman sistemine entegre olmaları; "yabancı", "göçmen", "öteki" gibi değil, toplumun esas unsuru olarak kendilerini görmeleridir.

Almanya'da yaşayan kardeşlerimiz, şimdiye kadar Almanya'nın kalkınmasına katkı sağladıkları gibi, kendi kimliklerini de korumayı başardılar.

Bu vesileyle, asimilasyona karşı olduğumuzu, asimilasyon ile entegrasyonu birbirinden kesin çizgilerle ayırmamız gerektiğini orada ifade ettim, burada bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Diyorum ki, asimilasyon bir insanlık suçudur. Bu böyle bilinmelidir. Burada Sayın Merkel'le farklı düşünüyor olabiliriz. Ama benim düşüncem bu ve çok açık net söylüyorum. Hiçbir zaman Türk toplumunu asimile etme gayretinin içerisine kimse giremez. Ama entegrasyon noktasında ne gerekiyorsa biz bunu yapmaya hazırız.

Entegrasyona direnmeyi, sosyal ve siyasal platformda geri planda durmayı, üçüncü nesle ulaşan Türk kardeşlerime faydalı bulmuyorum.

Bu bakımdan entegrasyonu önemsiyorum.

Bu bakımdan bu gerçeği görmemiz gerekir diyorum. ...

Elbette vatandaşlarımız dilimizi öğrenecekler, kültürümüzü yaşatacaklar, iyi eğitim alacaklar, kendilerini iyi yetiştirecekler, yaşadıkları toplumda aktif ve önemli roller de üstlenecekler.

Bizim ısrarla vurguladığımız şudur: Entegrasyonun şartı, yaşadığı toplumun dilini gayet iyi öğrenmektir. İyi dil öğrenmenin şartı ise ana dilini iyi bilmektir.

Mesela, iyi Almanca konuşamayan oradaki kardeşlerimizle bir araya geldiğimizde bakıyorum ki iyi Türkçe de konuşmıyor. Demek burada bir sıkıntı var. Öyleyse önce kendi ana dilini iyi öğrenecek. Ve bunun ardından da orada ikinci bir dili öğrenme imkanını daha başarılı bir şekilde halledecek.

Almanya'da bazı medya kuruluşları Türkçe eğitimi yönündeki beklentimizi entegrasyon çabalarına ters bir durum gibi algılayarak bazı eleştiriler getirdiler, getiriyorlar.

Oysa bizim söylediğimiz çok açık net ortadadır: Almanya'daki Türkler ana dillerini iyi bilmeli, Almanca'yı da mutlaka iyi konuşur duruma gelmelidir.

Herhalde hiç kimse, kimseden ana dilini unutmamasını, ana dilini öğrenmemesini isteme hakkına sahip değildir.

Biz, Türk toplumunun Almanya'ya entegrasyonuna büyük önem veriyor ve bunun için her türlü çalışmaya katkıda bulunabileceğimizi söylüyoruz.

Türkiye'de nasıl Alman dilinde eğitim veren okullar varsa ve yakın zamanda bir veya iki tane Alman üniversitesi, Almanca eğitim veren Alman üniversitesi kurulması planlanıyorsa, Almanya'da da hem Türkçe, hem Almanca eğitim veren kuruluşlar, okullar niçin olmasın derken, aynı samimi düşünceyi dile getirdik.

Bunu söyledik. Ama Türkiye'ye döndükten sonra ve son gün anladım ki bunlar bunu anlamamakta direniyorlar. Niye direniyorsunuz, bundan niye korkuyorsunuz? Bundan daha doğal, daha tabii ne olabilir.

Bunu farklı noktalara çekmek, kimseye bir yarar sağlamaz.

Değerli arkadaşlarım...

Ne yazık ki ziyaretimizin hemen öncesinde Ludwigshafen'de 5' i çocuk, 9 insanımızı kaybetmemiz, ziyaretimize şüphesiz ki ayrı bir anlam kazandırdı.

Hepimizin yüreğini yandı, üzüntümüz gerçekten büyüktü. Derin acılar yaşadık.

Aile, oradaki Türk vatandaşlarımız kendileriyle buluşmamızda da bunu kendilerinde hissettik, gördük. ....

Almanya ziyaretimizin ilk gününde olay yerine giderek yanar binada incelemelerde bulunduk. Ve orada yetkililerden, gönderdiğimiz dört uzman arkadaşımızdan bilgileri aldık. Vatandaşlarımızın acısını yakından paylaşma imkanını bulduk. Orada birinci derecedeki yakınları ile görüştük, daha sonra hastanedeki bazı yaralı kardeşlerimizi ziyaret ettik.

Pazar günü gönderdiğimiz özel uçakla bildiğiniz gibi cenazelerimiz Gaziantep'e getirildi. Devlet Bakanımız Sayın Mustafa Said Yazıcıoğlu cenaze sahipleri ve yakınlarına Almanya'dan Türkiye'ye gelirken refakat etti.

Ve burada da başta yine Devlet Bakanımız Sayın Yazıcıoğlu, Mehmet Şimşek Bey'ler olmak üzere Gaziantep milletvekillerimiz, çevre milletvekillerimiz hepsi dün Gaziantep'te gerçekleştirilen cenaze törenlerinden sonra kardeşlerimizi de ebediyete uğurladık.

Bir kez daha hepsine Allah'tan rahmet diliyorum, mekanları cennet olsun.

Değerli Kardeşlerim,

Türkiye'de demokrasinin, hukuk devletinin, özgürlüklerin çitasını yükseltmek yolunda samimi bir gayret içindeyiz.

Amacımız, Türkiye'yi Avrupa Birliği standartlarına ulaştırmak, demokrasimizi daha ileri noktalara taşımaktır.

70 milyonun sorumluluğunu yüreğinde hissedene, bu ülkenin bütün vatandaşlarını adaletle, merhametle bağrına basan, bu ülkenin istisnasız bütün evlatlarının hukukunu koruyan bir anlayışla yolumuza devam ediyoruz.

Herkesin bahatını açmaktan, her vatandaşımızın yüzünü güldürmekten, toplumumuzun her kesiminin sorunlarına aynı duyarlılıkla yaklaşmaktan başka derdimiz yoktur, olamaz.

Herkes emniyet içinde olsun, herkes güven içinde olsun, herkes demokrasinin, temel hak ve özgürlüklerin kazanımlarından istifade etsin istiyoruz.

Türkiye geçmişte ne çektiyse kutuplaşmadan çekti, gerilimden çekti, ne kaybettiye bundan kaybetti.

Artık, demode tartışma konularını tedavülden kaldıralım; artık enerjimizi üretime, kalkınmaya, büyümeye harcayalım.

Dağ gibi aşılmaz yükseklikte zannettiğimiz bir çok sorun incir çekirdeği doldurmayan kaygılar nedeniyle yıllarca ertelendi.

Sonuçta bu ülkenin evlatları eğitim süreçlerinin, dolayısıyla üretim süreçlerinin dışında kaldı, rekabetin, kalitenin dışında kaldı.

Bütün siyasi mülahazaların üzerinde bir hassasiyetle söylüyorum ki, yüreklerimizi birleştirirsek aşamayacağımız hiçbir sorunumuz yoktur.

Birbirimize inanırsak, birbirimize güvenirsek, önyargı duvarlarını aşabilirsek, aşamayacağımız hiçbir engel yoktur.

Yeter ki, birbirimizi doğru anlamaya çalışalım, yeter ki empati yapalım, kendimizi karşımızdakinin yerine koyalım, yeter ki, birbirimizin dertleriyle dertlenmeyi başarabilelim...

Bakın, güven ve istikrar içinde aşılmaz sorunlarımızı aştık, sorunlarımızı aştıkça güvenimiz daha çok arttı.

Gücümüzü birleştirmek suretiyle ülkemiz kazandı, kazanmaya da devam ediyor, hamd olsun kaybetmedik, milletçe kazandık.

Değerli arkadaşlarım;

TBMM'de hak ve özgürlükler konusunda bir adım atıldı diye, samimi kaygılarını ortaya koyan vatandaşlarımızı hariç tutarak söylüyorum, CHP'nin ve onlarla beraber hareket eden medya grubunun nasıl bir yaygara kopardığını hep birlikte görüyoruz.

Sadece bazı siyasetçiler değil, bazı medya grupları da eski alışkanlıklarından kurtulamıyor.

CHP yanlısı bu grubun gazeteleri, ne yazık ki, bir kez daha Türkiye'yi bölünmüş, ikiye ayrılmış gibi göstermenin gayreti içindeler.

Dünyaya "iki Türkiye" fotoğrafı vererek, sanal kutuplaşmalar üreterek, gerilimi artırarak bir netice alacaklarını zannediyorlar.

Sonra kendi yaygaralarının yansımalarını delil gösterip, 'bakın, dünya medyası da bizim gibi düşünüyor' diye manşet atıyorlar.

Güya, Türkiye'de bir kaos, belirsizlik havası ortaya çıkmış, kimse ne yapacağını, ne olacağını bilemiyormuş.

Kimseyi yanıltmayın, dünya medyasından işinize geldiği gibi cimbrizlayarak seçerek verdiğiniz örnekler, sizin sesinizin yansımalarıdır.

O örnekler dünya medyasının çektiği Türkiye fotoğrafına ait değildir, sadece sizin çarpıtarak yansıttığınız fotoğrafa aittir..

Öyle olmasa CHP ve yandaş gazetelerin dışarıdan nasıl görüldüğünü bütün çıplaklığıyla resmeden haberleri de sayfalarınızda görme imkanına sahip olurduk.

Çünkü, seçerek sayfalarınıza koyduğunuz karelerde siz görünmüyorsunuz.

Hadi diyelim ki bunu kasten yapmadınız; o zaman eğer dünyanın önemli gazetelerinde CHP ve yandaşları olarak nasıl görüldüğünüzü merak ediyorsanız söyleyin, biz size yardım edelim, biz gönderelim.

Özelleştirmeden vakıflar kanununa kadar onlarca konuda CHP zihniyetinin yaklaşımlarının batıda nasıl istihza ile karşılandığını görmüyorsunuz herhalde...

Bu CHP sosyal demokrat değildir diyen liderlerin sesini duymadınız herhalde. Ve bizzat şahsıma, sosyal demokrat bir liderin CHP'yi nasıl gördüğünü anlatan kendileri olduğunu bile gazetelerinde yazamazlar, ama bana anlatırlar, bana anlatırlar.

Çünkü dürüst değiller. Bunlar ikircikli, üçlü olana ne denir? Onu da bulmamız lazım.

Trio mu diyeceğiz? Türkçesini bulmamız lazım.

BAKIN o zaman uygar, medeni dünya, bir temel hak ve özgürlük konusunda güya rejim için endişeye kapılıp yaygara koparan CHP yandaş medyayı nasıl tasvir ediyor, sizi nereye koyuyor, görün.

Türkiye'de bir kaos ve tutarsızlık varsa o da bu başlıkları atanların kafasındadır, bunu da böyle bilin.

Daha düne kadar, seçim atmosferinin heyecanı içinde yandaşınız Sayın Baykal'ın başörtüsü sorununu çözme vaatlerini manşetlerinize taşıyordunuz.

Bunu kendi manşetlerinizde boy boy yazdınız.

'Üniversitelerde böyle yasak olmamalı' diye yazdığınız yazıların daha mürekkebi kurumadı.

Ne oldu da şimdi yaygara koparıyorsunuz?

O zaman istismar mı yapıyordunuz, istismara alet mi oluyordunuz?

CHP zihniyeti seçimlerden önce gerilim siyaseti izledi, ama 22 Temmuz'da gereken dersi millet kendisine verdi.

Şimdi siz de gerilim politikasıyla hareket ediyorsunuz.

Hiç mi CHP'nin yaşadıklarından ders almıyorsunuz?

Sizin aslında başörtüsüyle bir derdiniz yok, sadece fırsattan istifade başka bir hesabı görmek istiyorsunuz, derdiniz başka.

Açık söylüyorum, aslında çıkarlarınızı tehlikede görüyorsunuz, yoksa laikliği değil, yoksa laikliği değil.

Bu manşetler, yalnızca çıkar kavganızı örtmek için bir maske.

Tıpkı bazı protesto gösterilerinde ***huriyetimizin kurucusu Atatürk'ün Bolşevik Lenin'e meşruiyet kazandırmak için istismar edilmesi gibi, siz de laiklik üzerinden kendi çıkar kavganıza meşruiyet kazandırmanın peşindediniz, bunun peşindediniz.

Her fırsatta Türkiye'yi ikiye bölünmüş gibi göstermeye çok heveslisiniz.

Soruyorum size; demokrasi, tek tip ve tek sesli olmak mıdır? İşte bugün bir tanesi yazmış; "çoğunluğun zorbalığı" diyor. Bunun edeple adapla bir ilişkisi var mı?

Azınlığın çoğunluğa tahakkümüne evet diyeceksin, 411'i kaos olarak göstermek suretiyle demokrasiyi yok farz edeceksin.

Sen bunu hangi siyasi etik ve anlayışla acaba bir araya getiriyorsun? Hangisiyle?

Ve değerli arkadaşlar herkes aynı düşünmek, aynı giyinmek zorunda mı?

Düşünebiliyor musunuz parlamentoda geçerli oyun, toplam oyun yüzde 80'inin aşkını bu yasa değişikliğine evet diyor, ondan sonra siz kalkıyorsunuz yüzde 20'ye bunu mahkum etmek istiyorsunuz.

Aynı şekilde bu evet diyenlerin arkasındaki yaklaşık toplumsal destek sadece onları düşünecek olursak, yüzde 73'tür.

Yüzde 27'ye onu mahkum etmek istiyorsunuz. Bunun demokratik ilkelerle uyumlu bir yanı olabilir mi?

Ellerinde tek silahları var, "diğerlerinin durumu ne olacak". Bugüne kadar ne oldu? 5 yıl içerisinde AK PARTİ iktidarında ne oldu?

Ama sizin anlayışınız farklı. Geçenlerde anlattım ya, İstanbul'a Belediye Başkanı olduğumda da bunlar aynı oyunu oynadılar, aynı senaryoyu oynadılar.

Aynı senaryoyu yinelediler. 4,5 yıl orada belediye başkanlığı yaptım ne oldu? Hangi yaşam şekliniz değişti?

Ondan sonra hangi yaşam şekliniz değişti?

Buyurun şimdi yine İstanbul'da AK PARTİ belediyesi var, hangi yaşam şekliniz değişti?

Türkiye'nin 13 tane büyük şehrinde 46 tane şehrinde toplam 1700-1800'e varan belediyesinde AK PARTİ belediyeleri var, hangi yaşam şekli değişti?

Hangisi değişti? Ayıptır, ayıp. İzan gerekir, insaf gerekir, ayıptır ayıp. Bu ülkenin evlatlarını birbirine düşürmeye kimsenin hakkı yok. Kimsenin hakkı yok.

"Sayın Başbakan niye kızılıyorsunuz?"

Ben ciğerlerimden konuşuyorum. Ben ciğerlerimden konuşuyorum. Ama bunlar sipariş üzerine konuşuyorlar. Sipariş üzerine konuşuyorlar, çünkü bunların derdi başka.

Özgürlükler konusundaki hassasiyetinizin sadece sizin işinize gelen konuları mı kapsıyor?

Eğer bu sorulara gerçekten "evet" diyorsanız, korkarım ki siz demokrasiyi yanlış öğrenmişsiniz.

Sizin düşlediğiniz düzen demokrasi değil, düpedüz diktatöryal bir rejimdir. Budur.

Farklı görüşler var, bir tartışma ortamı var diye, kimsenin Türkiye'yi bölünmüş gibi göstermeye hakkı yoktur, olamaz.

İşte buyurun daha şimdiden, daha Sayın ***hürbaşıkanı değerlendirmesini v.s yapmadan hemen bakıyorsunuz ana muhalefetin başı şimdiden ahkam kesmeye başladı.

Şimdiden yargıya akıl vermeye başladı. Şimdiden yönlendirme yapmaya başladı. İstikamet veriyor. Ve idam sehpasının yolunu gösteriyor.

Sen nasıl demokratsın? Ama biz şuna inanıyoruz: Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış olan insanların söylediğini biz de söylüyoruz.

Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedele hazırız. Bu konuda rahatız. Bu konuda rahatız. Çünkü bu olay. Ve düşüncüyü fikri tartışmayı, çatışma gibi gösterip demokrasiyi, farklılıkları, özgürlükleri kötümlemeye; dayatmacılığı, tek sesliliği ve yasakları yüceltmeye çalışıyorsunuz.

Sihhiye meydanına gelen hanım kardeşlerimizi... Hele hele bir tanesini seçip 70-80 yaşındaki bir Anadolu kadını sahneye çıkartıp, onun başından baş örtüsünü çekip çıkartmayı siz hangi insani anlayışla bağdaştırıyorsunuz? Hangisiyle bağdaştırıyorsunuz?

İşte sizin yaptığınız budur, insana yaklaşım tarzınız budur.

Ve Millet'in Meclisi, millet'in sorunlarını çözmek için hukuk çerçevesinde bir adım atıyor, olan budur.

Meclis'e güvenmeyenlere, millete güvenmeyenlere şunu ben buradan ifade edeyim millet de güvenmez.

Zaten güvenmiyor da.

Bakınız bütün kamuoyu araştırmalarında en güvenilirliği en düşük kurumlar arasında medya geliyor.

Bir kısım medyanın güvenilirmez tavırları, milleti küçümseyen tavırları yüzünden medyanın genel itibarı da zarar görüyor.

Kusura bakmayın, Türkiye'de herkes görüşlerini söyler, meselelerimizi tartışırız.

Sonra demokrasinin kuralları işler ve işliyor.

Demokratik düzenlerde kararlar nasıl oluşur, bu bellidir.

Türkiye'de de işler, beğenseniz de, beğenmeseniz de bu böyle yürüyor. İşte genel kurulumuzda hemen divanın arkasındaki ifade ortadadır: "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." Burada da bu yazıyor.

Bazı vatandaşlarımızın hassasiyetlerini kullanarak, laikliği çıkar kavganıza maske yaparak, bizden hiç bir haksız menfaat elde edemezsiniz, edemeyeceksiniz. Tehdit suretiyle bizden menfaat elde edemeyeceksiniz, edemezsiniz. Bunlar hep kendilerine göre daha önce alıştıkları köşeye sıkıştırma metodlarıdır. Biz bunları biliyoruz. Ama bundan, bizden bir şey alamayacaksınız.

Boşuna uğraşmayın, ortak değerlerimizi istismar ederek, insanlarımızı kışkırtarak, bir bardak suda fırtına kopararak bir yere varamazsınız.

Gelin Türkiye'ye de, insanlarımıza da, demokrasimize de haksızlık yapmaktan vazgeçin.

Medyamız, siyasetçilerimiz bu ülkeyi dünya nezdinde küçük düşürmenin değil, bu ülkeyi büyütmenin hesabı içinde olmalıdır. Sivil toplum örgütlerimiz bu ülkeyi küçültmenin değil, büyütmenin hesabı içinde olmalıdır.

Değerli arkadaşlarım,

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği yolundaki kararlılığımız aynı şekilde devam etmektedir.

Bütün bakanlıklarımızda, bütün kurumlarımızda, Avrupa Birliği mevzuatına uyum doğrultusundaki faaliyetlerimiz kesintisiz sürüyor.

Medyanın gündem konuları farklı olsa da, Avrupa Birliği sürecindeki çalışmalarımızı aksatmadan devam ettiriyoruz.

Son Almanya ziyaretimize de Türkiye'nin AB'ye tam üyelik noktasındaki kararlılığımız damgasını vurmuştur.

Meclis Genel Kurulumuzda görüşülmekte olan yeni Vakıflar Kanunu, bu kararlılığımızın örneklerinden biri olarak ifade etmek istiyoruz. Biz bir vakıf medeniyetinin insanlarıyız.

Değerli arkadaşlar; vakıf olayı çok hassas bir olay. Devletten devlete bir mahsuplaşma olayı değildir. Olaya böyle bakmak durumundayız.

Eğer devletten devlete bir mahsuplaşma olayı olmuş olsa, karşımdaki ne yaptı, ben de ona göre ne yapayım diyebiliriz.

Ama insana ait veya herhangi bir vakfa ait bir olay nedeniyle bizim bir mahsuplaşma veya bir mütekabiliyet arama anlayışımızı ben doğru bulmuyorum.

Ve bunun istismarını da doğru bulmuyorum. Bunun üzerinden siyaset yapmayı da doğru bulmuyorum.

Biz bu noktada tarihte nasıl örnek olmuşsak, aynen ecdadımızın torunları olarak yine biz örnek olmaya devam etmeliyiz diyorum. Devam etmeliyiz.

Bilindiği gibi, 2006 yılının Kasım ayında Meclis'te kabul edilen söz konusu kanunun 9 maddesi, Sayın ***hürbaşkani tarafından bir kez daha görüşülmek üzere Meclis'e iade edilmişti.

Ülke gündeminin yoğunluğu sebebiyle, ***hürbaşkancınca yeniden görüşülmesi istenilen maddeler, ancak şimdi Meclis gündemine gelebilmiştir.

Esasen, Meclis gündeminde görüşülmeyi bekleyen pek çok düzenleme vardır.

Fakat biz, Avrupa Birliği sürecine verdiğimiz önemden dolayı, bu kanuna öncelik tanıdık.

Vakıflar Kanunu çerçevesinde başlatılan tartışmaların, neredeyse hiçbirinin kanunun içeriğiyle ilgili olmadığını görüyoruz ve bunu biliyoruz.

Muhalefetin, farklı konuları gündemde tutma gibi bir gayreti olabilir.

Fakat biz, önümüze bakarak, adımlarımızı sağlam atmak, ülkenin ve milletin çıkarlarını korumak zorundayız.

Avrupa Birliği hedefi bizim en öncelikli konularımızdan biridir, bu süreçte dikkatimizi dağıtmamak, ilgimizi kaybetmemek için aslı gündem maddelerimiz üzerinde yoğunlaşıyoruz.

Türkiye, bir takım çevrelerin korkularına, vehimlerine göre ritmini ayarlayamaz.

Türkiye'nin önünde, devlet politikası olarak belirlenmiş hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için de belirlediği stratejileri vardır.

Bizim yaptığımız, bu stratejileri hayata geçirmek, Türkiye'yi aslı mecranda daha ileri noktalara taşımaktır.

Vakıflar Kanunu da, işte bu çerçevede gündeme getirdiğimiz konulardan biridir.

Esasen, bu kanun, sadece Avrupa Birliği uyum sürecinin gereği olmanın ötesinde, Türkiye'nin de ihtiyacıdır.

Bu kanunu hayata geçirmekle, Türkiye olarak, çok yönlü kazançlar elde edeceğimize inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım,

Hükümet olarak özel önem verdiğimiz alanlardan biri de ülkemizde bilim ve teknolojinin önünün açılmasıdır.

Avrupa Birliği üyeliğine talip Türkiye'nin sadece bilgi tüketicisi değil, aynı zamanda bilgi üreticisi bir ülke haline gelmesini hedefliyoruz.

Sanayileşme sürecine oldukça geriden katılan Türkiye'nin bilgi üretiminde aynı gecikmeyi yaşamaması gerekiyor.

Kaçırdığımız her küresel fırsatın, özellikle bunu altını çizerek söylüyorum; her küresel fırsatın, gerisinde kaldığımız her gelişmenin bize fevkalade pahalı bir maliyeti var.

Artık Türkiye, değil uzun vadeli, orta ve kısa vadeli programlar belirleyip uygulayamadığı dönemleri geride bıraktı.

Türkiye'yi geçtiğimiz 5 yılda, daha önceki onlarca yıla denk bir ilerleme ile gördük. İnşallah bu artarak devam edecek.

Ekonomik ve sosyal gelişmemizi sürdürülebilir kılmamız, ülkemizi rekabet ettiğimiz dünya ile yarışabilir hale getirmekle mümkündür.

Özellikle bilim ve teknoloji alanındaki çalışmalarını daha da ileriye taşıyacak önemli bir düzenlemeyi hayata geçiriyoruz.

Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Kanun Tasarısı... Şu anda Meclis Genel Kurulunun gündeminde.

Kendi teknolojisini kendisi geliştiremeyen, araştırma-geliştirme faaliyetlerine yeteri kadar önem verip kaynak ayırmayan ülkelerin, diğerleri karşısında rekabet şansı giderek zayıflıyor.

Biz hükümet olarak, stratejik bir karar alarak, bilimi, teknolojiyi, araştırma-geliştirme faaliyetlerini öncelikle geliştirilmesi gereken alan olarak belirledik.

Bunun için 25 yıldır var olmasına rağmen atıl durumda bırakılmış olan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nu aktif hale getirdik.

Söz konusu kurul, yaptığı düzenli toplantılarda aldığı kararlar ile ülkemizin bu alandaki çalışmalarına büyük ivme kazandırmıştır.

Genel Kurulda görüşülmekte olan Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Kanunun çıkmasıyla, bu alanda önemli bir adım daha atılmış olacaktır.

Önümüzdeki yıllarda yüz milyarlarca ifade edilecek ihracatımız içinde katma değeri yüksek ileri teknoloji ürünlerinin payını ancak bu şekilde artırabiliriz.

Son beş yılda Ar-Ge çalışmalarına harcanan kaynak miktarını, Gayri Safi Milli Hasılamızın binde 6'sından, yüzde 1'ine çıkarmayı başardık. Şimdi hedef bunu yüzde 2'ye çıkarabilmek.

Bu adım, başlı başına Türkiye'nin kendi dinamikleriyle bilim ve teknoloji üretiminde çağı yakalaması için bir devrim olacaktır, bir devrimdir.

Bu kanunun da katkısıyla, 2013 yılında inşallah az önce söylediğim hedefi, Gayrisafi Milli Hasılamızın yüzde 2'sine karşılık gelecek 16 milyar dolar kaynak ayırma hedefine ulaşacağımıza inanıyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Tabi ki bu hafta yoğun bir çalışmayla yine geçecek. Ama ben geçen hafta yaptığımız çalışmalarda gerek grup başkanvekili arkadaşlarıma gerek tüm milletvekili arkadaşlarıma çok ağır hasta olduğumu bildiğim halde hasta yatağından kalkıp oylamalara, görüşmelere katılan arkadaşlarıma, gece yarısı saat 3 buçuğa kadar süren o görüşmelerde Genel Kurul'u terk etmeksizin orada bulunan arkadaşlarıma özellikle şahsım, partim, milletim, ülkem adına çok çok teşekkür ediyorum.

Ve bu birlikteliğimiz bu beraberliğimiz inşallah aynı şekilde devam etsin. Bu birlikteliğimiz ve bu beraberliğimiz de bizi o arzulanan hedeflere kavuşturacaktır bundan hiç endişeniz olmasın.

İşte bu birlikteliğimiz, buyurun bu davetlileri buraya getiriyor, misafirlerimizi buraya getiriyor. Ve onlar da sizlerle bu heyecanı paylaşıyorlar.

Ve ekranları başında bizleri izleyen tüm milletimize de Türkiye Büyük Millet Meclisi AK PARTİ Grubundan selam ve saygılarımızı, sevgilerimizi bildiriyorum. Hayırlı bir hafta, başarılarla dolu bir hafta Allah'tan temenni ediyorum, saygılar sunuyorum.

AK PARTİ GRUP TOPLANTISI (12 ŞUBAT 2008)

Kaynak: <http://www.akbeylikduzu.com/News-op-NEArticle-sid-14.html>

Değerli Misafirler

Değerli Milletvekili Arkadaşlarım,

Hanımefendiler Beyefendiler,

Öncelikle sizleri en kalbi duygularıyla selamlıyorum.

Grup toplantımızın ülkemiz için, milletimiz için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Sözlerime başlarken hafta sonu Kütahya’da meydana gelen elim tren kazasında hayatlarını kaybeden vatandaşlarımıza

Allah’tan rahmet, ailelerine başsağlığı diliyor ve yaralı vatandaşlarımıza da şifalar temenni ediyorum.

Olay, tüm yönleriyle incelenmekte, araştırılmakta ve gerekenler yapılmaktadır, bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Tabi ki buna benzer olaylar hayat programı içerisinde ne yazık ki zaman zaman oluyor. Bizleri üzüyor ve yılların ülkemizdeki raylı sistemde ihmali ve bu dönem içerisinde de bunların yenilenme çalışmaları hızla devam ediyor ama daha raylı sistemde alacağımız mesafe çok fazla.

Değerli arkadaşlar...

Geçtiğimiz hafta içinde, 49 yıl aradan sonra ilk defa bir Yunan Başbakanı, Sayın Kostas Karamanlis ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

İki komşu ülke arasındaki ilişkiler açısından, diyalog ve işbirliğinin zenginleşmesi açısından, bu ziyaretin son derece faydalı geçtiğini ifade etmek istiyorum.

Türkiye ve Yunanistan arasında tarihi bazı sorunlar olduğunu hepimiz kabul ediyoruz.

Şunu anlamalıyız ki, sorunları büyütme, sorunlardan beslenme dönemi artık kapanmıştır.

Her iki ülke de, hem kendine hem de komşusuna güvenmek zorundadır; zira global dünyada hiçbir ülkenin komşusuyla ilişkilerini, ihtilaflar üzerinde yürütme lüksü kalmamıştır.

Hepimizin malumu olan bu sorunları aşmanın yolu, ülkelerimiz arasındaki siyasi, askeri, ekonomik, ticari ve kültürel işbirliğini artırmaktır.

Sayın Karamanlis ile yaptığımız görüşmelerde sorunları elbette masaya yatırdık ve en geniş anlamda bunları tek tek ele aldık.

Sadece sorunlarımızı konuşmadık, birlikte neler yapabileceğimizi, ne gibi değerler üretebileceğimizi de bu arada konuşma fırsatını bulduk.

Geçmişin olumsuzluklarına takılıp kalırsak, aydınlık bir gelecek inşa edemeyiz.

Dünün sorunlarını yarınki nesillere aktarırsak barışa ve dostluğa hizmet etmiş olamayız.

Bizler sorunlu alanları bir kenara koyup sorunsuz alanlar üzerinden bir taraftan hareket ederken, sorunlu alanlarla ilgili çalışmalarımızı da şüphesiz ki yürütmenin gayreti içerisinde olma noktasında hemfikir olduk. Ülkelerimizin birbirini tehdit olarak algılamasını değil, imkan olarak fırsat olarak algılamasını istiyoruz.

18 Kasım 2007 günü Türkiye-Yunanistan Doğalgaz Enterkonektörü’nün açılışını Sayın Karamanlis’le birlikte bildiğiniz gibi gerçekleştirdik.

Yunanistan, bugün Türkiye’nin AB üyeliğini, İzmir’in Expo 2015 adaylığını destekleyen önemli bir komşu ülke olduğunu da bu toplantılarda açıkladı.

İki ülke arasında, ekonomi, ticaret, turizm, ulaştırma, enerji gibi alanlarda sağladığımız gelişmeler, barışın ve diyalogun en güzel meyveleridir.

Bu barış ve diyalog hamlesine, siyasetin olduğu gibi halkımızın, medyamızın, iş dünyamızın, sivil toplum kuruluşlarımızın da katkıda bulunacağı muhakkaktır.

Bakınız, yıllarca üç tarafı denizlerle, dört tarafı düşmanlarla çevrili bir ülke olduğumuz söylemi, birilerinin ağzından hiç eksik olmadı. Bunu hep konuşadurduk.

Fakat AK PARTİ iktidarı bu kabuğu kırdı, bütün komşularıyla olan ilişkilerini geliştirerek, korkuların yapay, gereksiz ve zararlı olduğunu da işaret etmiştir.

Değerli Arkadaşlar,

Dile getirdiğimiz geniş bakış açımız dış politikamız için de, iç politikamız için de geçerlidir.

Sorunlara siyah beyaz bir zirveden bakmıyoruz.

Çözüm noktasını yakalamaya çalışıyoruz.

Sorunları birbirinin adeta yedeği haline getirmek değil çözümleri birbirini tamamlayacak şekilde üretmek zorundayız.

Bizim yaptığımız, yapmak istediğimiz budur.

Bazıları, sorunları birbirine yedekleyerek siyaset yapıyor.

Bazıları, “bir sorunu çözelim ötekini erteleyelim” diyor.

Oysa Türkiye’nin birçok sorunu öteki sorunlarla adeta iç içedir.

Bir vatandaşın hukuku çiğnenirse ötekinin hukuku da çiğnenir.

Evet, birileri belki geçici olarak rahatsız olur ama, ülkenin topyekun kazanması daha önemlidir.

Türkiye’nin zenginleşmesi özgürlüklerin gelişmesiyle olabilir ama ülkenin topyekün kazanması önemlidir.

Türkiye’nin zenginleşmesi özgürlüklerin gelişmesiyle olabilir.

Adaletsiz özgürlük, özgürlüksüz kalkınma, hukuksuz refah olamaz.

Bu eşyanın tabiatına aykırıdır.

Ülkemizi bir bütün olarak kucaklamakta, halkımızı bir bütün olarak sahiplenmekte zorluk çekenler, milletimizin sorunlarını da bir bütün olarak algılamakta ne yazık ki zorluk çekiyorlar.

Biz, toplumun belli bir kesiminin belli bazı sorunlarını gündeme getirmek için siyasete soyunmadık, çok şükür bugüne kadar da tüm Türkiye’yi kucaklayacak bir siyaset tarzı güttük.

Ama bu durum, toplumun bazı kesimlerini görmezden gelmemizi, toplumumuzun bazı taleplerine duyarsız kalmamızı da gerektirmiyor.

Biz, toplumumuzun her kesiminin, her türlü sorununu demokrasi içinde, hukuk içinde, toplumsal birlik ve bütünlüğümüzü koruyacak biçimde tartışırız, konuşuruz, çözmeye çalışırız.

Toplumla bir işi olmayanlar, milli iradeyle bir bağı olmayanlar, halkla irtibatı olmayanlar “bana ne” diyebilirler, ama milli iradeye dayanarak siyaset yapan, demokrasiden ve toplumdan gücünü alan hiç kimse “neme lazım, beni ilgilendirmez” demek lüksüne sahip değildir.

Toplumun bir kesimi eğitimsiz kalsın demek, toplumun bir kesimi üretmesin, çalışmasın demektir.

Ne garip bir paradoks bu önümüzdeki tablo.

İşte biz, bütün paradoksları gidermek için çalışıyoruz.

Herkes emin olsun, kimsenin kaygısı olmasın ki, AK PARTİ hükümeti döneminde Türkiye tehdit ve risklerle değil, imkan ve fırsatlarla tanışmıştır ve tanışmaya devam edecektir.

Kimsenin hak ve hürriyeti, başkasının hak ve hürriyetini ortadan kaldıramaz.
Hiçbir hak ve hürriyet demokrasimiz için, Cumhuriyetimizin temel değerleri için, laik sistemimiz için bir tehdit oluşturamaz.
AK PARTİ hükümeti, cumhuriyetin de, demokrasinin de, laikliğin de, hukuk devletinin de teminatıdır, koruyucusudur.
Bugüne kadar hiçbir adımımız, hiçbir uygulamamız buna ters olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır.
Bakımz Miliyetçi Hareket Partisi ile birlikte genç kızlarımızın kılık kıyafetlerinden dolayı yüksek öğrenim hakkından mahrum bırakılmamasına yönelik olarak yaptığımız çalışmanın sonuçları dün gece ortaya çıktı ve sonuçlandı.
Anayasa'nın zaten bu konularla ilgili olan 10. ve 42. maddelerindeki eşitlik ve eğitim öğretim hakkına ilişkin düzenlemeleri netliğe kavuştururken, fiili yasağı YÖK Yasası'ndaki değişiklik ile ortadan kaldırmayı hedefledik.
Bu değişiklik önerileri ortak teklifimiz olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulacaktır.
İyi niyetli hiçbir yaklaşım, Meclis çatısı altında gerçekleştirdiğimiz bu mutabakatın her türlü kaygıyı dikkate aldığımız ve sadece -bunun altını çiziyorum- kim ne derse desin bizi ilgilendirmez, ister partimin içinden desin, ister şuradan desin, buradan desin biz burada önemli bir adım atıyoruz. Tek hedefimiz var. Üniversite kapılarındaki kızlarımızın mağduriyetini gidermekten başka hiçbir şeyi amaçlamadığımızı bilmesi lazım.
Burada bir hususun altını özellikle çizerek ifade etmek istiyorum. Yapılan düzenlemeler yüksek öğrenimle sınırlıdır. Bunu başından beri açıklıkla söyledik. Biz üniversitelerdeki bu huzursuzluğu yine üniversitelerde ortadan kaldırarak normalleşmeyi sağlayalım diyoruz.
Birileri çıkıp yeni sorun alanları icad etmeye çalışıyor. Kimse lütfen buna gayret etmesin. Bunları da iyi niyetle izah etmek mümkün değildir.
Hatta önümüzdeki süreç içinde huzur arama mahiyeti içindeki bu açılımımızı bilerek ya da bilmeyerek sabote edecek, huzursuzluk üretecek provokasyonlara tanık olabileceğimizi de şimdiden söylüyorum. Bizim buna müsaade etmemiz mümkün değildir.
Sokak aralarından alınan fotoğraflarla kalkıp bu süreci provoke etmeye çalışanları da biz çok iyi biliyoruz, bundan sonra da olabilir.
Herkesin, özellikle de medyanın bu konuda toplumsal barışımızı güçlendirme sorumluluğuyla hareket edeceğine inanmak istiyorum.
Tüm amacımız sorunlarını geride bırakmış, bütün enerjisini kalkınmaya, büyümeye, gelişmeye harcayan bir Türkiye ortaya çıkarmaktır.
Hem dünyada hem Türkiye'de barış ve adaletin sesini yükseltiyoruz.
Bunun için, gururlanmadan, kibirlenmeden, "ben yaptım oldu" demeden ortak aklın gereğini, toplumsal mutabakatın gereğini yapıyoruz.
Toplumsal mutabakatta zaten var olanı şu anda Parlamento çatısı altında Milliyetçi Hareket partisi'yle yaptığımız bir mutabakatla gerçekleştirmiş oluyoruz. Ki bu da bizim kurumsal mutabakat arayışımızın bu çatısı altında bir neticesi olmuştur. Aynı şekilde bunun tabii ki dışarıda da birçok sivil toplum örgütleriyle uzantısı olduğunu açıklamak isterim.
Bunun için, AB perspektifimiz ile komşuluk ilişkilerimizi de bu şekilde güçlendiriyoruz.
Değerli arkadaşlar,
Ekonomik kalkınma ile demokratik kalkınmayı birlikte yürütüyoruz.
Vatandaşlarımızın tamamının hukukunu birlikte savunuyoruz.
Bunun için hukuk terazisine vaktiyle konan taşları bir bir kaldırıyoruz.
Değerli Arkadaşlar,
Mağheri vicdan ile aynı istikamette yürüyerek, ülkemizin ertelenmiş meselelerine çözüm üretmek büyük bir sabır, metanet, kararlılık gerektiriyor.
Unutmayalım ki, hepimiz hayatımız boyunca, bir samimiyet testinden geçiyoruz.
Bu sınavda nihai başarı hayatımızın tamamını hesap verebilecek şekilde yaşamamıza, attığımız her adımı samimiyetle ve milletimizi memnun edecek şekilde atmamıza bağlıdır.
Dün samimi olmamız, bir zamanlar toplumun dardını dert edinmemiz, iyi işler yapmamız yetmiyor, bugün de yarın da samimiyetimizi, içtenliğimizi korumak gerekiyor bunu böyle bilmemiz lazım.
Samimiyeti korumak da yetmiyor, sürekli tazelenmek, yenilenmek gerekiyor.
Üzülerek söylüyorum ki, katı ideolojik kabuklar Türkiye'ye istisnasız bütün kesimlerin düşünce ufku daraltmış, toplumsal kesimler yıllarca önyargılarla beslenmiştir.
Ne yazık ki, Türk siyaseti katı önyargılardan çok çekti, yanlış bilgiler, tahammülsüz yaklaşımlar, hoşgörüsüz tutumlar ayrılıkları keskinleştirmiştir.
Kuşkusuz önyargıların bir kısmının tarihsel kökleri olduğu bir gerçektir.
Geçmişte yaşanan bazı olumsuzlukların zihinlerimizde bıraktığı tortular vardır.
Ama ilelebet bu olumsuzlukları tazeleyerek, bugüne taşıyarak bir yere varamayız.
Hakikat hepimizi daima kendine çağırır.
Ona ulaşmadaki engeller ise çoğu kez değerli arkadaşlar içimizdedir, yüreğimizdedir, zihnimizdedir.
Bütün mesele kendimizi aşmaktır, gerçek ile aramızdaki perdeyi aralamaktır.
Ne var ki siyasi rekabet, hakikatin ortaya çıkmasına değil de adeta kendi gerçeğini başkalarına dayatma şeklinde görülüyor.
Kuşkusuz bu anlayış gerçeklerle aramızda perde oluyor.
Biz, perdeleri de aralamak zorundayız.
70 milyon vatandaşımızla aramızda hiçbir perde bulunmamalıdır.
Yeter ki, kendimizle yüzleşmekten, birbirimizin hukukunu korumaktan, milletin tamamının vicdanının sesi olmaktan vazgeçmeyelim.
İşte bugün yaşadığımız bazı sorunlar da kabuk bağlamış önyargıların eseridir.
Kendi ürettiğimiz korkuların esiri olarak, bir neticeye varamayız.
Kendi ürettiğimiz engelleri aşılmaz kılarak, ileriye doğru mesafe alamayız.
Ama Türkiye'de demokrasi olgunlaştıkça, devlet ile millet yakınlaştıkça, katı kabuklar bünyemizi terk ettikçe, yıllarca gözümüzde büyüttüğümüz sorunların esasen ne kadar küçük sorunlar olduğu da görülecektir.
Tam da bugünlerde ülkemizde yaşadığımız gerçeğin ben bu olduğunu düşünüyorum.
Geçmişin o kutuplaştırıcı yaklaşımlarıyla, ayrıştırıcı önyargılarıyla, tahammülsüz tavırlarıyla bugünün sorunlarını ne anlayabiliriz, ne de çözüme kavuşturabiliriz.
Değerli arkadaşlar,
Dünya değişiyor, toplum değişiyor, sorunlarımız değişiyor.

Yeni nesiller soğuk savaş günlerini bilmiyor, yeni kuşaklar sağ-sol kavgalarını hatırlamıyor...
Bugünün toplumu, bugünün sorunlarını geçmişin yaklaşımlarıyla yorumlayanlar toplumu kucaklayamazlar.
Bu yüzden de toplumu suçlama yanlına düşerler.
Demokrasiyi hazmedemeyenler, milli iradeyi küçümseyenler faturayı topluma kesmekten çekinmezler.
Hatta "neticesine katlanır" yaklaşımıyla toplumu suçlamaktan geri durmazlar.
Türkiye, her türlü sorununu konuşacak, tartışacak, çözüm yollarını arayacak potansiyele sahiptir.
Türk demokrasisi felaket tellallarına, bunalım ve kriz tüccarlarına pabuç bırakmayacak, kendi sorunlarının üstesinden gelebilecek olgunluğa ulaşmıştır.
Ümitlerimizi tazeleyen, gücümüzü toplayan birçok sebep var, sayısız olumlu gelişme var.
Elbette önümüzde aşmamız gereken zorluklar da var.
Ama bütün zorlukların üstesinden gelecek açık yürekllerimiz var.
Samimiyetle, heyecanla bu ülkenin eski ağırlıklarından kurtulması için çalışıyoruz.
Allah'a şükür ki, Türkiye hukuk yolundadır, adalet yolundadır, çağdaş dünyanın saygın bir üyesi olarak gelişmesini sürdürmektedir.
Cumhuriyetimiz, demokrasimizle birlikte güçlenmektedir.
Devlet topluma daha çok açılmakta, devlet ile millet arasında girenler hem devletten hem de toplumdan tecrit olmaktadır.
Zaaflarımızdan gün be gün kurtuluyoruz.
Bu yoldan, geriye değil ileriye gidiyoruz.
Gerilim isteyenler, gerilimden beslenenler, toplumu kutuplara çekenler gizli ajandalarıyla birlikte birer birer deşifre oluyorlar.
Düne kadar anlamakta güçlük çektiğimiz, bizim milletimizin arasında çıkmaz dediğimiz, ülkemize asla yakıştırmadığımız provokasyonlar gördüğümüz gibi bertaraf oluyor.
Biliyorum ki, hak ve hakkaniyetten yana olan herkes bu süreci dikkatle izliyor, mutlulukla takip ediyor.
Karamsar olmak için hiçbir neden yoktur.
Bütün işaretler, bütün göstergeler Türkiye'de refahın adaletle birlikte çoğaldığını, önyargıların kırıldığını gösteriyor.
Hukuk devleti açık, şeffaf bir düzenin addidir.
Hukuk devletinde karanlık odalar, komplolar, komitalar, çeteler, mafyalar yoktur, olmamalıdır, olamaz da...
Hukuk devletinin tüm vatandaşları emniyet ve güven içindedir.
Her zaman vurguladığımız gibi; bütün meselelerimiz, toplumun tamamının rızasını kazanacak hizmetler yapmaktır.
Bütün samimiyetimizle ortaya koyduğumuz siyasetin neticesinde bu milletin tamamının, bir bütün olarak kazanmasını istiyoruz.
Evet, toplumun tamamının kazanmasını istiyoruz.
Öyle olmasaydı, "toplumun bir kesimi mutlu olsun da gerisi önemli değil" deseydik bazıları gibi işimiz çok kolay olurdu.
Ama bizim derdimiz toplumun tamamını refaha, adalete kavuşturmaktır.
Bu yüzden ısrarla birliğimize beraberliğimize vurgu yapıyoruz.
Hiçbir siyasi temanın toplumun ayrışmasına vesile olmasını istemiyoruz.
Bu yüzden, "bir kişinin hukukunu korumak herkesin hukukunu korumaya bağlıdır" diyoruz.
Toplumun her bir ferdi aynı hak ve özgürlüklere sahiptir, olmalıdır. Kimse kendisini dışlanmış, kenarda bırakılmış, mağdur edilmiş görmemelidir, hissetmemelidir.
Her bir vatandaşımızın sorunu bizim sorumuzdur.
Her bir vatandaşımızın hakkını, hukukunu korumak bizim boynumuzun borcudur.
Herkesten de böyle bakmalarını istiyoruz.
Hiçbir vatandaşımızın hukuku ayırışma sebebi, kutuplaşma gerekçesi olamaz.
Ahlak zemini sağlam olan hiçbir siyasi hareket hareket milletten kendi çıkar kaygılarıyla kopamaz.
Dolayısıyla siyasetin asli görevi vatandaşların hukukunu korumaktır.
Bazıları, en az çeyrek asırdır tartışılan meselelerle yeni yüzleşiyormuş gibi yaparak belli sorunlara sırt dönmeyi marifet sayıyor.
Sorunları göz ardı ederek, üstünü örterek, görmezden gelerek, tabu haline getirerek toplumun saadet ve selametini sağlayacağını zannediyor, asla sağlayamayız.
Konuşmaktan, tartışmaktan, çözüm yolları aramaktan çekinenler milletimizin sağduyusuna, demokrasimizin ve hukuk devletimizin gücüne haksızlık yaparlar.
Yaşam tarzlarımızı karşı karşıya getirenler,
Ait olduğumuz sosyal, sınıfsal tabakaları karşı karşıya getirenler,
Mensup olduğumuz kültürel çerçeveleri karşı karşıya getirenler Türkiye büyüklüğünde düşünürlerse, toplumu bir bütün olarak kabul ederlerse varlık alanlarını kaybedeceklerini zannediyorlar, sıkıntı buradan geliyor.
Gerilim olmazsa işimizden gücümüzden oluruz diyenler 70 milyonun mutluluğu için bir gayret içine girmediler, girmiyorlar, giremiyorlar.
Oysa toplumun bir kesiminin kalbinin mahzun olması diğerlerinin mutluluğunu artırmıyor.
Keza, toplumun bir kısmının mağdur olması hepsinin mutluluğundan arkadaşlar unutmayalım bir şeyler eksiltiyor.
Hepimiz, özgürlük, adalet, bunun yanında merhamet çitasını yükseltebilsek inanın hepimiz yükseliriz.
Toplumun bir kesiminin vatandaşlık haklarından mahrum kalmasından kimseye bir fayda yoktur.
Herkesin hukukunu savunursak birilerinin mutluluğundan, huzurundan bir şeyler eksiltmiş olmayız.
Aksine kendi hukukumuzu korumak için bile mutlaka başkalarının hukukunu savunmak zorundayız.
İnanıyorum ki, Türkiye'yi yorgun düşüren tartışmalar, önümüzdeki günlerde inşallah tedavülden kalkacaktır.
Gelin hep birlikte bu ülke insanının vicdanı üzerindeki yüklerin tamamını hep birlikte kaldıralım.
Unutmayalım.
Hepimiz birbirimizin hukukunu koruyacak, savunacak kadar olgunlaşmış bir milletiz.
Siyaset bu olgunluk çitasının üzerine bir şey eklerse veya hep birlikte eklersek toplum için, millet için faydalı bir araç olabilir.
Yok eğer, bütün tartışmaların ucu açık kalsın, Türkiye dünyaya kendi kimliğiyle bir birlik fotoğrafı vermesin diyenler varsa bu millet onları da açıkça görsün ve zaten görüyor, inanın tarih boyunca da onları affetmeyecek.
Artık maskeli siyaset devri tamamlanmıştır. Bunu böyle bilmemiz lazım.
Şimdiye kadar olduğu gibi belli sorunları ısrarla kendi tekelinde tutanlar artık modern Türkiye Cumhuriyetinde siyaset yapamazlar.
Çözüm, 70 milyon insanımızın derdiyle dertlenmekte, sorunlarına birlikte çare üretmektedir.
Sorunlarımız çözülmedikçe devletimiz, milletimiz, demokrasimiz geriyeye gitmez, zaafa düşmez.

Tam tersine sorunlarımızı çözebildiğimiz, birlik ve beraberliğimizi güçlendirdiğimiz oranda devletimiz de güçlenir, demokrasimiz de gelişir.

Değerli arkadaşlar.

Son olarak önümüzdeki süreci doğrudan ilgilendiren partimizin önemli bir faaliyetini sizlere ve teşkilatımıza duyurmak istiyorum.

AK PARTİ, Siyaset Akademisi Yerel Yönetimler Programı önümüzdeki Cumartesi günü İstanbul’da başlayacaktır. Partimizin araştırma geliştirmeden sorumlu genel başkan yardımcılığının, kadın kolları başkanlığımızın, yerel yönetimler başkanlığımızın da katkılarıyla parti vizyonumuzu geliştirecek olan bu eğitim programı 20 il merkezinde gerçekleşecektir. AK PARTİ’nin yönetimde bilgiyi öne alan siyaset anlayışının gereği olarak düzenlediğimiz bu yaygın eğitim programı hakkında Ar-Ge Başkanımız Reha Denemeç Bey sizleri de bilgilendirecektir.

Akademik bilgi ile pratik yönetim sorunlarının birlikte ele alınacağı bu programda seçkin bir akademik kadro, katılımcılara Türkiye’nin siyasi ve İdari Yapısından Kentleşmeye, Mevzuattan AB sürecine, Kent yönetiminden Kent Planlamasına, Çevre ve İmar hukukundan Kişisel Gelişime kadar yerel yöneticileri birinci derecede ilgilendiren temel yönetim dersleri vereceklerdir. Şu ana kadar 4 bin civarında katılımcının müracaatı var.

AK PARTİ’nin demokrasinin gelişmesinde yerel yönetimleri birinci derecede önemseyen siyasetinin gereği olarak hazırlanan bu program inanıyorum ki geleceğin Belediye başkanları, İl Genel Meclis Üyeleri, Belediye Meclis Üyeleri için öğretici bir eğitim çalışması da olacaktır veya bu alanda hizmet üretmek isteyenler için çok ciddi bir altyapı oluşturacaktır.

Keza, bu eğitim programlarında ortaya çıkacak olan birikim de partimize, siyasetimize önemli katkılar sağlayacaktır.

Siyaset, yerelde başlar. Yerelde siyaset aslında demokrasinin en ileri aşamasıdır. Ve yerelde siyaset halkla bütünleşmektir.

Yerelde siyaset demokrasiyi halkla birlikte geliştirmektir.

Adalet ve kalkınma yerelde başlar diyen AK PARTİ demokrasimizin güçlenmesini, sorunlarımızın çözülmesini, ülkenin hiçbir köşesini ihmal etmeksizin yoluna kararlılıkla devam ediyor.

Ülkemizin dünya ülkeleri arasında hak ettiği lider ve müreffeh konumu elde etmesi artık hayal değildir.

Yeter ki hep birlikte elele, gönül gönüle verip aydınlık yarınlar için değerli arkadaşlarımız çaba harcasalım.

AK PARTİ ile ülkemizde esmeye başlayan kaliteli siyaset rüzgârının hiç dinmemesi için yerel siyasetin önemi çok büyüktür.

Gelişmiş, müreffeh, daha adil, lider ve aydınlık bir Türkiye’nin yolu özellikle yerel siyasete daha bilinçli bir katılımdan geçer.

Bu ülkenin kalkınmasında her ilin, her ilçenin, her beldenin, her köyün, her mahallenin, her evin, her bir ferdin yapabileceği çok şeyler vardır.

Ülkemiz için AK PARTİ olarak üzerine düşen görevleri layıkıyla yerine getirmektedir ve yerine getirmeye de partimiz devam edecektir.

Değerli arkadaşlar....

Sözlerimin bu noktasında özellikle şu ana kadar yaptığımız gayretler ve bu arada çıkarılan kanunlarla parlamentoda gösterdiğiniz performans sebebiyle sizleri kutluyorum. Tabi ki bu hafta içerisinde yine önemli kanunlarla ülkemizin yarınlarına temel oluşturacak adımlar atıyoruz. Katılımınız, gayretleriniz bu noktada önem arz ediyor. Sözlerimi burada bitirirken sizleri en samimi duygularıyla selamlıyor, aranızda bulunan misafirlerimize hoş geldiniz diyor, kendilerine tekrar hayırlı yolculuklar dilerken,

Bu ülkenin adaletle kalkınması için gösterdiğiniz her çabaya milletim adına teşekkür ediyorum. Kalın sağlıklıla...

AK PARTİ GRUP TOPLANTISI (29 OCAK 2008)

Kaynak: http://www.rte.gen.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=79

EKLER 2: Deniz Baykal'a Ait Konuşmaların Tam Metinleri

“Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, değerli konuklarımız; hepinizi içten sevgilerle, saygılarla selamlıyorum.

Bir yoğun haftaya girmekte olduğumuzu katılımlın bu kadar yüksek oluşundan, gösterilen ilginin yükselişinden görebiliyorum. Gerçekten, tarihi bir dönüm noktasından geçmekte olduğumuz anlaşılıyor. Bu dönemi en iyi şekilde anlamak, yorumlamak ve ülkemizin geleceğine yönelik katkılarımızı, uyarılarımızı ifade etmek bizim görevimiz. Bu görevi bugüne kadar tutarlılıkla, kararlılıkla yaptık, bundan sonra da aynı anlayışla yapmaya devam edeceğiz.

Değerli arkadaşlarım, birazdan gündemimizin temel maddelerine yönelik değerlendirmelerimi sizlere sunacağım, ama konuşmama geçmeden önce kısa bir süre önce yaşanmış olan tren kazasında kaybetmiş olduğumuz vatandaşlarımıza, Allah'tan rahmet diliyorum, bu kaza dolayısıyla üzüntülerimi milletimizle paylaşmak istiyorum. Tren kazaları artık günümüzde ciddi ülkelerde hemen hemen tümüyle ortadan kalkmış durumdadır. Tren kazaları ancak temel sorunlarını çözmemiş, kadrolaşma zafiyetleri içinde olan, tren işletmeciliği gibi bir temel konuda dahi temel yanlışlıkları yapmaktan kaçırılmayan ülkelerde sık sık rastlanan bir olay haline gelmiştir. Ne yazık ki, Türkiyemizde de son günlerde birbiri ardından acı olaylar yaşadık. Bunu artık bir an önce tarihe terk etmemiz gereken bir önemli olay olarak milletimizin dikkatine sunmak istiyorum. Türkiye'yi tren kazalarıyla anılan bir ülke olmaktan çıkarmak boynumuzun borcudur. Büyük üzüntü içindeyim bu kaza dolayısıyla. 9 vatandaşımızı kaybettik, pek çok yaralı var ve işletmecilik anlayışımız, devletimizin bu konudaki güvenilirliği ciddi bir darbe yedi, bundan da büyük bir üzüntü duyuyorum.

Yine bugün kış şartlarının ağır geçmekte olduğu Doğu Anadolu'da üzüntü verici bir haber geldi. Tunceli'ye çığ düştüğü ve 33 kişiden haber alınmadığı ifade edildi. Bunun büyük üzüntüsü içindeyim, büyük acısı içindeyim. Umarım, vatandaşlarımızla en kısa zamanda temas kurulur, onların hayatıyla ilgili bir tehlike olmadığı en kısa zamanda ortaya çıkar. Bu konuyu iyi bir gelişmeyle noktalamak imkânını umarım buluruz. Şimdilik bu 33 vatandaşımızın sağ salım bu çığ afetinden kurtulması için dua ediyoruz ve en yüksek umutlarla iyi bir haberi bekliyoruz. Şu sırada gerçekten Doğu Anadolu'da çok ağır kış koşulları yaşanıyor. İnanılır gibi değil. Bu koşullar altında yaşam çok büyük bir sıkıntı içine girmiştir ve vatandaşlarımız, gerçekten özel bir ilgiye muhtaç noktadılar. Bunun gereğini hep birlikte yapmalıyız. Düşünün ki pek çok vatandaşımızın en doğal hakları dahi şu sırada onlara ödenmemiştir. Besicilikle ilgili, yem primleri, süt primleri hâlâ ödenmemiştir. Ekonomik sıkıntı en ağır şekilde bölgede hissedilmeye devam etmektedir. Bu konulara da yeni bir anlayışla eğilimi gerektiğini düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım, tarihi bir dönemden geçiyoruz. 24 Ocak mutabakatı öyle anlaşılıyor ki meyvesini verecek. Ocak ayında Türkiye olarak pek çok üzüntü verici durumlarla karşı karşıya kaldık. Memleketimizin çok değerli aydınlarını, insanlarını ocak ayında kaybettik. Ekonomi politikamızla ilgili çok temel kırılmalar yine bir Ocak ayında yaşandı. Şimdi, ocak ayındaki bir mutabakatla öyle anlaşılıyor ki, Türkiye'nin anayasal çizgisi, doğrultusu yeni bir döneme bizi sürükleyecek. Önce, bu konunun, bu tarihi önemine, niteliğine dikkatinizi çekmek istiyorum.

İlk kez cumhuriyet tarihimizde, Türkiye'nin içine girdiği doğrultuyu tehdit eden, o doğrultuya özünde ters düşen bir anlayış, bir zihniyet, bir değerler sistemi çeşitli gerekçelerle, çeşitli bahanelerle, çeşitli fırsatlar kullanılarak yaşama geçirilmek isteniyor.

Değerli arkadaşlarım, konu, sanmayın ki, sıradan, somut bir kılık kıyafet konusundan ibarettir. Sanmayın ki konu, sadece insanların kendi bireysel, kişisel özgürlükleriyle, kişisel değerler sistemiyle, onların kendilerini huzurlu, rahat hissettikleri bir yaşam ortamı özlemiyle, arayışla ilgilidir. Bunu çok aşan, bunun ötesinde sonuçlar doğuracak bir yeni süreç işletilmeye başlanmıştır.

Elbette bu süreç işletilirken çok masum talepler, iyi niyetli istekler, çok doğal, haklı, kimsenin itiraz edemeyeceği durumlar gerekçe olarak kullanılmakta, bu yeni, büyük, tarihi sürecin çıkış noktası olarak masum insanların, bireylerin, kişilerin, toplumun değerler sisteminin bir fırsat olarak, bir bahane olarak, bir dayanak olarak kullanılmakta olduğuna tanık oluyoruz. Zaten bütün süreçler hep böyle işler. Hiçbir zaman başlatılan bir sürecin nereye işi getireceği açıkça ilan edilerek düğmeye basılmaz. Çoğu kere onlar maskelenir, gizlenir, başka gerekçeler kullanılır, masum talepler dile getirilir, haklı şikâyetler çıkış noktası olur, insani özelemler dayanak noktası yapılır ve oradan yola çıkarak bir süreç işletilir ki, o süreç işlemeye başladıktan sonra nereye doğru bizi alır götürür, ne gibi sonuçlarla karşı karşıya bırakır bunun hesabını yapmak mümkün olmaz.

Şimdi, böyle bir tabloyla karşı karşıyayız. Bu tabloyu irdelememiz lazım, değerli arkadaşlarım. Ne oluyor, ne yapıyor, yapılanın siyaseti nedir? Yapılanın hukuku nedir? Yapılanın gerçek anlamı nedir? Bunu kullanılan gerekçelerin, günlük tartışmaların, suçlamaların, savunmaların ötesinde yukarıdan, tepeden bir bakışla anlayış değerlendirmemiz lazım. Önce bazı gerçekleri birlikte saptayalım.

Değerli arkadaşlarım, bizim toplumumuzun ezici çoğunluğu Müslüman bir toplumdur. İnsanlarımız, İslamiyet'in en güç dönemlerinde, taa 10'uncu yüzyıldan bir süre sonra, İslamiyet'in çıkışından bir süre sonra İslamiyet'in dünyada kabul görmesini, yaygınlaşmasını, oluşmasını sağlayan çok büyük açılımların gerçekleştirildiği dönemde İslamiyet'e katılmış, milletimizin, atalarımızın bugün Türkiye'yi oluşturan genel siyaset ve kültür çizgisinin kökünde yer alan insanların taa 10'uncu, 11'inci, 12'nci yüzyıldan itibaren İslamiyet'in içine girdiğine tanık oluyoruz. Türkler İslamiyet'e girdikten sonra İslamiyet bütün dünyada yaygın bir kabul görüyor. İslamiyet bütün dünyaya kendisini benimsetiyor. Sadece Anadolu'da değil, Anadolu'dan çok ötede Balkanlarda, Avrupa'da İslamiyet bir inanç ve değerler sistemi olarak çok büyük ölçüde Türklerin, Müslüman Türklerin katkılarıyla, çabalarıyla kök salıyor. Avrupa'ya, dünyaya İslamiyet'i taşıyan Türklerdir. İslamiyet'e gerçek manevi anlamını zenginleştiren, yorumları katan bizim atalarımızdır. Ahmet Yesevi ve onun etrafındaki Horasan erenleri, Alperenler Anadolu'ya gelerek Anadolu'ya yerleşerek, daha İstanbul fethedilmeden İstanbul'a gelerek, Bizans'ın egemenliği altındaki Anadolu'da bir inanç sistemi olarak, bir değerler sistemi olarak, bir yaşam biçimi olarak İslamiyet'in bayrağını şerefle dalgalandırıyorlar. Silahla, süngüyle değil, Anadolu'ya gelenler silahla, süngüyle, işgalle, dayatmayla değil, güzel fikirle, doğru değerlerle, doğru anlayışla, iyi düşüncelerle, örnek davranışlarla çekim merkezleri oluşturuyorlar. Bu tabloyu Anadolu'nun içinde görüyoruz, bu tabloyu Anadolu'nun ötesinde Bizans içinde görüyoruz ve giderek Avrupa'nın içinde görüyoruz. Bunu yapan insanların temsil ettiği bir İslamiyet var. Bu İslamiyet, 72 milleti bir sayan bir İslamiyet. Bu İslamiyet, Allah'la kul arasındaki bağı temel alan, Allah anlayışının insana yansıdığına inanan, Allah'la insanı kaynaştıran ve adalet duygusunu, özgürlük duygusunu temel alan bir İslamiyet. Korkuya dayalı, şiddete dayalı, suçlamaya dayalı bir İslamiyet değil, bu İslamiyet Anadolu'da büyük kabul görüyor. Bu İslamiyet, Balkanlar'da kabul görüyor ve İslamiyet'in en parlak çağını bu anlayış sayesinde Müslüman olan Türkler yaşıyorlar. Şimdi, bu, bizim tarihimizin bir temel tespiti, bunun içinde geçmiştiz. Bu İslamiyet dikkatle incelendiği zaman vahabi, Abbasi, Emevi İslamiyet'inden farklı bir İslamiyet, ama İslamiyet'in burada yansıdığına yönelik hiç kimsenin kuşku duymaya hakkı yok. Bu, İslamiyet'e muhteşem değerini, yüce değerini kazandıran ve dünyada onu etkili kılan bir büyük tarihi süreci ortaya koyan bir anlayışı temsil ediyor. Biz böyle bir İslamiyet'in içinde

geliyoruz. Anadolu'da yaşayan insanlar, bin yılı aşkın bir süreden beri Müslüman, 1071'in öncesinden gelmiş olanlar var. Böyle bir İslamiyet çizgisinin içinden geçmişiz. İslamiyet'in Anadolu'da nasıl bir yaşam biçimi ortaya koyduğuna hepimiz tanık olduk. Anadolu'da insanların, kadınların, erkeğin birbirine yönelik bakış açısı, geride bıraktığımız dönemlere göre birbirinden çeşitli farklılıklar göstermiş, ama daima bizim İslamiyetimizde kadın, Orta Doğu ülkelerinin İslamiyet'inde görülenden çok daha saygın, çok daha ağırlıklı, çok daha eşitlikçi bir konum elde etmiş. Bu, bizim ta Orta Asya'dan gelen anlayışımızın bir yansıması olarak buraya gelmiş ve bizim İslamiyetimizde kadın – erkek ilişkisi daha çağdaş bir ilişki olarak gelişmiş.

Değerli arkadaşlarım, yüzlerce yıl sürmüş olan bu İslamiyet anlayışının içinden geçmekte olduğumuz son dönemde bir evrensel, Türkiye'yi aşan gelişmelerin etkisiyle bir yeni anlayışa doğru çekilmek istendiğine tanık oluyoruz. 1979'da İran'da yaşanan Humeyni hareketi, İslamiyet'in bu bölgedeki konumunu, anlayışını ciddi şekilde etkilemiştir. Dinin siyasallaşması olağanüstü hızla bu bölgede geliştirilmiştir ve din – siyaset ilişkisi bir yeni anlayışla ele alınmak istenmiştir ve Türkiye'de çok daha uzun süreden beri yer alan bazı gelişmeler, bu uluslararası gelişmelerle de desteklenerek karşımıza yeni bir tablo çıkarmıştır.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de biz, cumhuriyetle birlikte bu tarihi kökümüzü, özümüzü temel alarak, ama dünyanın girmekte olduğu yeni istikameti de doğru değerlendirerek bir temel Türkiye'ye özgü anlayışın içine girdik. Dedik ki cumhuriyetle birlikte, biz Müslüman bir toplumuz. Bununla da iftihar ediyoruz, ama bizim devlet düzenimiz, bizim hukuk düzenimiz, bizim eğitim düzenimiz hiçbir şekilde dini temellere dayanmayacaktır. Bu, çok güç, çok önemli, çok büyük bir tercihtir. Bu tercihi cumhuriyet yaptı, değerli arkadaşlarım. Bu tercih kendiliğinden olmadı. Bu tercih referandumla kabul edilmedi. Bu tercih oylamayla ortaya çıkmadı. Bu tercih, demokratik sürecin işleyişiyle ortaya çıkan bir tercih değildir. Doğru, bütün bunlar tarihi birer gerçek ama biz, Anadolu'da yeni devletimizin şekillendirirken, Türkiye Cumhuriyetini şekillendirirken, etrafımızdaki bütün İslami ülkelerden farklı olarak, tümünden farklı –hâlâ da bir benzeri yok- bir önemli tercih yaptık.

Din, insanların dinidir; devletin dini olmayacaktır dedik. İyidir kötüdür, uygundur yanlışdır, haklıdır haksızdır, tartışmaya açık, o zaman da tartışıldı, bugün de tartışılıyor, ama bu çok önemli bir değişim getirdi, bir yenilik getirdi. İslamiyet'in özünü tehdit etmedi, İslamiyet'in yaşanmasına karşı çıkmadı, insanları inançlarına, değerlerine, ibadetlerine, imanlarına karşı çıkmadı, ama dedi ki, ne olur, bu inançlarımızı, değerlerimizi devlet denilen hükmi şahsiyetin, siyasi yapılanmanın, hukuki yapılanmanın bir kimliği, bir niteliği haline dönüştürmeyelim, bunu ayrı tatalım. İstesek kendi inancımızı dayatırız devlete, ama dayatmayalım canım.

Niye dayatmayalım? Dini inançlarını devlete dayatan örneklerin neye yol açtığını biliyoruz, yaşamışız, Avrupa'da yaşamışız biliyoruz, kendi dünyamızda yaşamışız biliyoruz, götürüyoruz. Bu hataya ülkemizi sürüklemeyelim. En doğal refleks, elbette bizim devletimizin de bizim dini inançlarımızda olmasıdır. En doğal refleks budur, ama ne olur, kendimizi bu refleksin kurbanı yapmayalım, ayıralım bunu. Bunu ayırmış olmamız İslamiyet'e, dinimizin değerlerine, inançlarımızı ters değil, sakın ha bu özdeşleşmeyi, dinle devlet arasındaki özdeşleşmeyi kafamızda temel bir kavram yapmayalım, yaparsak sıkıntı olur. Bakın dünya ne oldu, Avrupa neyi yaşadı? Bu ayrımı gözetmeliyiz. Bu kolay bir karar değil, arkadaşlarım. Bu kararı almak kolay değil, bu kararı uygulamak yürütmek kolay değil, ama bu karar önemli bir karar, bu tarihi bir karar. Bu karar alındığı zaman Türkiye Cumhuriyeti bir din devleti olarak değil, bir laik cumhuriyet olarak tanımlandı, ama bu laik cumhuriyetin içinde yaşayan herkesin inanç ve ibadet özgürlüğü bir temel hak olarak, özgürlük olarak güvence altına alındı. Şimdi bu model, bizim temel çıkış noktamızdır. Bundan herkesin emin olmasını istiyorum. Türkiye Cumhuriyeti diye bir kendine özgü bir siyasi yapı varsa, buna karakterini veren işte bu temel anlayışdır. Bu anlayış sayesinde bugün biz bu salonda hep beraber bir aradayız. Bu anlayış kararlılıkla gelmiş geçmiş bütün yönetimler, içtenlikle benimsedikleri, uyguladıkları için Türkiye'de eğitim, hukuk, siyaset, devlet yönetimi çağdaş bir anlayışla belli bir ölçüde işletilebilmiştir. O sayede buraya geldik. Eğer bu böyle olmasaydı, bugün, Suudi Arabistan'da, İran'da, Irak'ta, Lübnan'da gördüğümüz manzaralar burada da yaşanan manzaralar olacaktır.

Değerli arkadaşlarım, bu ilke, çok temel bir ilkedir. Ülkeyi kuranın bunun önemini çok iyi biliyorlardı. Bakınız 1950'lerde çok partili siyasi yaşama geçerken İsmet İnönü'nün tarihi bir karar almak durumunda kalmıştır. O zaman İsmet İnönü'ye demişlerdir ki, "Paşam, demokrasiye erken geçiyoruz. Bu kadar erken demokrasiye geçsek henüz daha bu devlet anlayışı kökleşmedi. Buna yönelik tepkiler çıkar. Bakın, daha önce de çıkmıştı. Serbest Fırka denemesi o idi, Terakkiperver Fırka denemesi o idi. Yine çıkar ve bizim içine girdiğimiz bu çağdaş anlayış tehdit altına girer. Buna fırsat vermeyiniz" dediler.

İsmet Paşa dedi ki, "Bunu yaşayacağız ve aşacağız, başka çaresi yok. Ben yaşarken Türkiye'nin önüne taşın istiyorum. O nedenle ben buraya gireceğim" dedi. Dedi, ama iktidara gelmesi söz konusu olan partinin, Demokrat Partinin Genel Başkanı rahmetli Celal Bayar'a "Celal Bey, senden bir tek şey istiyorum. Benim gelecekteki hayatıma yönelik güvence vermeni değil, kişisel teminat talep etmek değil, senden bir tek şey istiyorum, aman, Anayasamızın laiklik ilkesine sakın dokunmayın." Dedi, "Sakın dokunmayın. İktidara gelebilirsiniz, biz iktidardan uzaklaşırız, siz ülkeyi yönetirsiniz, başımızla beraber, zaten ben bunu düşünüyorum, demokrasi bu. Bunu gerçekleştirmek beni mutlu eder. Gelin, siz yönetin ülkeyi, siz iktidar olun, siz milletvekili olun, biz bakan olun, siz cumhurbaşkanı olun, ama bu temel ilkeye dokunmayın" dedi.

Rahmetli Celal Bayar da, ona "Elbette, hiç tereddüde gerek yok, hepimiz Mustafa Kemal'le birlikte bu anlayış içindeyiz. Biz onun yanında yetiştik, elbette öyle olacaktır" dedi ve bu mutabakat üzerine Türkiye'de demokratik rejim süreci işlemeye başladı. Bu 1950. 50'den bu yana çok iktidarlar geldi geçti, gelen geçen iktidarların hiçbirisi bugüne kadar ağıttan, devletin temelindeki bu laiklik ilkesinin değiştirilmesini, yeniden yorumlanarak, yeniden yorumlanma yoluyla da olsa, çünkü ağıttan değiştirilmesi teklif edilemiyor, bir talep olarak ortaya koymadı. Ne Menderes'in böyle bir talebi oldu, ne Demirel'in böyle bir talebi oldu, ne Turgut Özal'ın böyle bir talebi oldu. Herkes, inanan insanlarla ilişkisini kendi ölçülerine göre belli bir ölçüde geliştirdi, kurdu, dayanışma içine girdi, çeşitli politikalar izledi, ama hiçbir zaman gelmiş geçmiş yönetimlerin hiçbirisi ağıttan, resmen ne gelmeden önceki beyanatlarında ne geldikten sonraki açıklamalarında laikliğin prensip olarak, bir ilke olarak rahatsızlık yarattığı, değiştirilmesi gerektiği konusunda bir talebi ortaya koymadılar. İlk kez, değerli arkadaşlarım, bu iktidar, bu iktidarın en üst noktalarında yer alan insanlar, iktidara gelmeden önce bu anlayışlarını en ileri ölçülerde ifade ettiler. "Laiklik de neymiş, millet istemezse elbette kaldırılırdan" başlayınız, bu doğrultuda yığınla açıklamaları vardır, her birisi siyasi kimliğini, kişiliğini geliştirip oluşturduktan sonra sorumlu bir insan olarak, Türkiye'ye yönelik değerlendirmelerini yaparken bu ilkenin yanlış olduğunu açıkça ifade etmişlerdir, il başkanı olarak ifade etmişlerdir, belediye başkanı olarak ifade etmişlerdir, daha sonra iktidara geldikten sonra da yine aynı doğrultuda bu defa belki biraz daha dikkatli, ama aynı amaca yönelik açıklamalar, arayışlar içinde olduklarını göstermişlerdir. Bunu görmezlikten gelmek mümkün değil. O nedenle Türkiye'de sürekli bir takiye söylemi hep dile getirilmiştir. Başlangıçta, bu bir haksızlık olarak bazı çevreler tarafından söyleniyordu, "İktidara takiye yapıyor demek yanlışdır, haksızlıktır" diyorlardı. Bilmiyorum, şimdi takiye sözünün bu iktidara haksızlık yapmak anlamına geldiğini söyleyebilecek bir kimse hâlâ kalmış mıdır Türkiye'de? Durum çok açık, çok net, niyet belli, anlayış belli, adımlar belli. Bunlar için belli fırsatlar, belli olaylar kullanılmak isteniyor. Bazen bir olay olabilir, bazen başka bir olay. Şimdi, önümüze türban konusu çıktı. Türban konusu, önce başörtüsü diye takdim edildi. Başörtüsü, tabii bizim kültürümüzün, yaşam biçimimizin doğal bir parçası. Bu konuda kimsenin en küçük bir itiraz ifade etmeye imkânı yok. Hayatın içinde, kırında,

kentinde her yerde her kesimden insanın en doğal bir şekilde, en haklı olarak kullandığı, değerlendirdiği bir gelenek. Bunda bir tereddüt yok.

Onun arkasına saklanarak, “türban” diye tarif edilen bir kıyafet biçimini Türkiye’de kökleştirmek, yaygınlaştırmak, meşrulaştırmak, hukuksallaştırmak, Anayasallaştırmak istediler.

Nedir bu türban? Türban nereden çıktı? 50 yıl önce türban var mıydı? 50 yıl önce insanlar Müslüman değil miydi? Yani İslamiyet’in ayrılmaz bir parçası olarak sanki şimdi takdim edilmek istenen türban, gerçekten İslamiyet’in ayrılmaz bir parçasıysa, kırk yıl, elli yıl önce Müslüman olanlar bunun farkında değil miydi? Yeni mi ortaya çıktı? İslamiyet yeniden mi yorumlandı? Yeni bir peygamber mi geldi?

Değerli arkadaşlarım, türban, yani yazarlar yazıyorlar, çiziyorlar, din âlimleri söylüyorlar. İslamiyet’in neredeyse bir ön şartı haline getirildi. Diyanet İşleri Başkanımız, dün bu çerçevede çok önemli bir tespit yaptı. Diyor ki, “Dindarlığı hayatın belli saatine ve belli davranışlarına sıkıştıran, diğer alanlarda kendini fevkalade rahat hisseden bir din anlayışı geliyor.” şikâyet olarak söylüyor. “Rahat hissedemeyen” dediği, umursamaz demek istiyor. İslamiyet’in temel ilkelerine, kurallarına karşı pek çok alanda bir umursamazlık, ama iş şekle gelince, hayatın belli saatine ve belli davranışlarına sıkıştıran, diğer alanlarda kendini fevkalade rahat hisseden bir din anlayışı geliyor. Türkiye dindarlaşıyor mu? Hayır. Bunu söyleyemem. Türkiye’de türban yaygınlaşıyor. Diyanet İşleri Başkanı bunu dindarlaşmanın yaygınlaşması olarak görmediğini söylüyor. “Dindarlığı belli alanlara hapseden, diğer alanlarda dinin genel mesajını boşaltan bir anlayış geliyor. Şekilci, belli davranışlarda dindarlığı arayan yaklaşımlar, dinin geniş rahmetinin anlaşılmasını engelliyor.” diyor.

Değerli arkadaşlarım, türban son dönemin işidir ve İslamiyet’in özünün bir parçası olarak türban kavramının takdim edilmesi bir büyük aldatmacadır. Ama olayların gelip orada düğümlendiğine tanık oluyoruz. Onun yaygınlaştırılmak istendiğine tanık oluyoruz. Onun doğru kıyafet biçimi haline dönüştürülmek istendiğine tanık oluyoruz. Bu, Türkiye’nin içinden değil, dışından kaynaklanan bir olaydır. Dışından teşvik edilen, geliştirilen bir olaydır. Elbette içinden de destekler gelmiştir. Şimdi, önümüze böyle bir olay, böyle bir tablo getirilip dayatılmıştır. Bu tablo, dinin Türkiye’de yeniden canlanması, yükselmesi anlamına mı geliyor, dinin başka amaçlarla kullanılması anlamına mı geliyor? Bu sorular ortadadır. Şimdi Türkiye işini gücünü bıraktı iktidarı muhalefeti, Anayasasını değiştirerek, değerli arkadaşlarım, dokunulmazlık için Anayasayı değiştiremiyoruz, Türkiye’nin buca temel sorunu var, o temel sorunların çözümüne yardımcı olmak üzere Anayasayı değiştirmeye yönelmiyoruz, ama Türkiye’ye dayatılmış olan, dışarıdan dayatılmış olan siyasal içerikli bir yaşam biçimi zorlamasına Türkiye’nin Anayasasının kapısını açarak hoş geldin diyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bu, hiç kuşku yok, çok önemli siyasi gelişmelere yol açacak bir adımdır. Bu öyle bir süreçtir ki, bunu kimin nasıl kontrol edebileceği de söylenemez. Şimdi, bu işi başlatanlar, buna destek verenler, kendi aralarında sorumluluk düzeylerini asgariye indirebilmek için bir çaba içinde gözüktüyorlar. Olay başlatılmıştır, ama herkes, ben onu istedim, bunu istemedim diyerek kendi sorumluluğunu ayırabilmeye çalışıyor.

Değerli arkadaşlarım, bir iş yapmışlardır. Yapılan işin ne olduğunu herkes açık şekilde bilmelidir. Bu yapılan iş, sadece üniversitelerde türbanın serbestiyesini sağlayan bir düzenleme olacaktır demek, kimseyi inandırmaya yetmez. Ne bunu yapanlar bu söylediklerine inanıyor olabilirler, ne de onların bu sözlerine kimsenin inanması mümkün değildir. Başlatılan iş biliniz ki, artık küçük küçük bentlerle, duvarlarla, engellerle sınırlanabilecek bir iş değildir. Bunun çok ötesinde bir sürecin önu açılmıştır. Bir din anlayışına dayalı bir yarı devlet düzeni içinde yer almaya yönelik olarak harekete geçirilmiştir.

Efendim, biz sadece yüksekokulda türbana izin vereceğiz, lisede izin vermeyeceğiz. Niye izin veriyorsun yüksekokulda?

Canım, dini inancının gereği, bırak örtsün.

Peki, dini inancının gereği yüksekokulda örtüyor da, 16 yaşındaki, 17 yaşındaki genç kız lisede dini inancının gereği niye örtmüyor? Bunun önüne geçmen mümkün mü? Dini inancının gereği devlet, kamu bir resmi kılık kıyafetin ötesinde, genel herkesi kapsayan bir kılık kıyafetin ötesinde dini sembollerini, dini kılık kıyafeti bir parçası haline getirmesi kabul ettiği anda buna bir set çekmek, sınır çekmek mümkün değildir.

Lisede bunun önüne geçemiz mümkün değildir. Yani hiçbir hukuki atraksiyon, AKP’yi bu istikamette destekleyen hiçbir büyük hukukçu arkadaşımız, zekasıyla, yaratıcılığıyla, teknik becerisiyle başlatılan işin çok daha geniş bir kapsama ulaşmasını engelleyecek formülü bulmaya muktedir değildir. Şimdi ağlaşmanın da hiçbir anlamı yoktur.

O formül bu işi engellerdi, bu formül bu işi engellerdi, seni kullanırlar. O formül derler, bu formül derler, sonra istedikleri formülü getirirler koyarlar ve sen de buna alet olmuş olursun.

Şimdi, bir defa şunu hep beraber görelim ve hazır olalım: Bu getirilen düzenleme sadece üniversitelerde değil, yüksekokullarda değil, tüm resmi eğitim sistemi içinde türban denilen, bizim milletimizin, tarihimizin, geleneklerimizin, kültürümüzün bir parçası olmayan, dışarıdan Türkiye’ye belli siyasi amaçlarla dayatılmış olan ithal.....bir kıyafetin Türkiye’de devlet sisteminin içine doğru gelişmesinin önünü açmıştır. Bunu açık bir şekilde bilelim.

Gelen Anadolu’dan insanlarımızın, kadınlarımızın yaşamağı, başörtüsü değildir; gelen Arap, Vahabi, Abbasi, Emevi İslam yorumunun Türkiye’ye yönelik projelerinin bir simgesi olarak Türkiye’deki işbirlikleriyle birlikte Anadolu halkına dayatmaya başladığı bir yabancı üniformadır, onun önünü açmışlardır.

Bunun gelişyle Türkiye’de yükselen İslamiyet değildir, bunun gelişyle yücelen İslamiyet değildir, bunun gelişimiyle Türkiye’de yaygınlaşan İslamiyet’in özü, değerleri, ahlakı, kuralları değildir, Kuran’ın İslamiyet’i değildir, gelen başka bir şeydir, değerli arkadaşlarım. Din için gelmiyor, siyaset için geliyor, siyaset için geliyor.

Bu siyasetin kullandığı elbette inançlı Müslüman kardeşlerimiz, vatandaşlarımızdır. Elbette onların samimi duygularını, düşüncelerini kullanarak bunu yapıyor, onların sırtından yapıyor, onların üstünden yapıyor, onları kullanıyor, ama hedef, Mustafa Kemal Atatürk’ün kurduğu Türkiye Cumhuriyetidir.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye Cumhuriyetinin laik kimliği cumhuriyetin özüdür, hedef de budur. Bunu bilerek gerçekleştirenler var, ne yaptığını bilerek bunu yapanlar var; ne yaptığını bilmeden buna alet olanlar var, kullanılanlar var.

Elbette buna alet olanlar, kendilerine göre gerekçeler ortaya koyarlar, bahaneler söylerler, yok meydana boş bırakmayacaklarmış da, o meydana yarışsan ne, yarışmasan ne, mesele, senin onunla bununla yarışıp yarışmaman değil, mesele Türkiye Cumhuriyetinin ebediyen devam edip etmeyeceği.

Teslim olarak, boyun eğerek, işbirliği yaparak etkisiz kılmak mümkün değildir. Şimdi, kendisini herkes aldatıyor, herkesi aldatmıyor da, birileri. Efendim, yüksekokullarda sınırlı kalacakmış! Mümkün değildir. Mümkün değil, hiçbir haklı gerekçen yok. Anayasaya koymuşsun, Anayasada bir Anayasal hak olarak, bir vatandaşlık hakkı olarak koymuşsun. Herkes vatandaş, lisedeki de vatandaş. “Sınırlanabilir” demişsin ve YÖK Yasası’nı da sınırlamışsın. Liselerle ilgili bir sınırlama getirdin mi? Sınırlamayı şimdi sen getiriyorsun, yarın başka birisi, 184’lük bir iktidar ya da parlamenter çoğunluğu o sınırı istediği gibi tarif eder mi? Artık Türkiye Cumhuriyetinin güvencesi Anayasa olmaktan çıkıyor, herhangi bir iktidarın siyasi ihtiyaçlarına göre oluşacak olan parlamentonun basit çoğunluğu oluyor, ona teslim oluyor artık Türkiye’nin gelecekteki kaderi. Anayasadan çıkıyor, Anayasanın özüydü, Anayasadan çıktı artık.

Efendim, bunu sadece kamu hizmeti alanlar kullanacaklarmış, kamu hizmeti verenler... Nerede yazıyor bu kamu hizmet alan veren ayrımı nerede? Anayasada temel vatandaşlık hak ve özgürlükleri kamu hizmetinden yararlananlara bir türlü, kamu hizmeti verenlere bir türlü diye bir ayrım mı var?

Böyle bir ayrım gözetlenebilir mi? Vatandaşa verdiğin her hakkı herkes sonuna kadar kullanır. Yani bir sınıf düşünün, sınıftaki bütün kızlar türbanlı, ama öğretmenin başı açık olacak ve böylece de laiklik kurtulacak, olur mu böyle bir şey, mümkün mü?

Daha şimdiden, değerli arkadaşlarım, Anayasa değişmeden şimdiden gerçeğe bir bakınız, Türkiye'deki gerçeğe bir bakınız, bu Anayasaya girdikten sonra kim önleyecek, bunlar mı önleyecek? Bunlar önlemezse bunların yakasından, bunların işbirlikçileri mi tutup hesap soracak?

Hedef, laiklik ilkesidir, değerli arkadaşlarım ve bu açıkça laiklik ilkesine karşıdır. Ortada kararlar var, Anayasa Mahkemesinin kararları var, İnsan Hakları Mahkemesinin kararları var. Açıkça bu, bizim Anayasamıza aykırı bir düzenleme. Zaten bu aykırı düzenlemeyi onlarla işbirliği yapan AKP'nin hukukçuları da biliyorlar, ya Anayasaya aykırı bu, Anayasa Mahkemesi iptal eder denildiği zaman, "Yo, iptal edemez" diyorlar. "Çünkü Anayasa Mahkemesi olayın özüne bakamaz" diyorlar. Yani olayın özüne bakabilse iptal eder de, Anayasaya aykırı da, ama Anayasaya aykırılığı tescil edemez, çünkü sadece o usulü denetleme yapar. Usulü denetleme yapacağı için usulde de herhalde hata yapmazlar. Böylece, esasa aykırı olduğu halde Anayasaya, Anayasanın 2'nci maddesine denetleme yapılamaz diyorlar. Kim diyor? Akil hocaları diyor bunlara. Yaptığımız iş Anayasaya aykırı, ama merak etmeyin siz, Anayasa Mahkemesi bunun hükmünü veremez diyorlar. Şimdi, verir mi veremez mi, o da ayrı bir iş, o da ciddi bir hukuki değerlendirme konusu. Niçin? Çünkü sonunda bu getirilen Anayasa değişikliği, Anayasanın 2'nci maddesindeki laiklik ilkesine aykırı ve Anayasanın değiştirilmese teklif dahi edilemez maddelerinden birisi bu.

Anayasanın değiştirilmesi teklif dahi edilemez maddelerine yönelik bir Anayasa değişikliğinin teklif edilip kabul edilmesi halinde Anayasa Mahkemesinin, ben esasa bakamam, usule bakırım, o nedenle buyursun demesi beklenebilir mi? Elbette onlar teklif edilemezliğin usulü bir zafiyet olduğunu, işin daha başında teklif edilmesi yasaklanmış olan bir maddenin teklif edilmesi suretiyle bir usul ihlali yapılmış olduğunu herhalde görebileceklerdir. Bakalım göreceğiz, görebilecekler mi, göremeyecekler mi?

Ama olay bu. Olayın siyaseti açık. Olayın siyaseti, laiklik ilkesinden sıkıldı arkadaşlar. Yıllarca laiklik ilkesine karşı siyaset yapıldı, yapıldı, siyaset bu temelde yapıla yapıla birikti, gelişti, kök saldı ve artık onun gereğini yavaş yavaş yerine getirmek zorunluluğu ortaya çıktı. Şimdi o noktadayız. Şimdi, o siyasi süreç, on yıllardır Türkiye'de geliştirilen bu süreç, ekilen tohumlar, verilen destekler, himayeler, gerçekleştirilen kadrolaşmalar, bütün bunlar geldi, hadi artık, icabını yapalım noktasına geldi. Hatırlarsınız, geçen 2005 yılının 23 Nisanında o zamanki Meclis Başkanı çıktı "Bu işi yeniden yorumlamak lazım" diye açıkça talep etti. Başbakan kısa bir süre sonra dedi ki "Acele etme, zaman içinde bu işi halledeceğiz. Ortalığı karıştırma, çıkarma sesini" dedi.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, bir süre önce YÖK Başkanı, açık unuttuğu bir mikrofon dolayısıyla haberdar oluyoruz, Meclis Başkanına "Bana Cumhurbaşkanı ve Başbakan dediler ki, sakın ha her şeyi anlatmaya kalkma, sonra bizi ipe çekerler." Şimdi, değerli arkadaşlarım, bazı saf diller hâlâ bu Hükümetin kafasının arkasında bir takiye yok demeye devam ediyorlar mı? Yani bu hükümetin gizli bir projesi var mı, yok mu sorusunu hâlâ zihninde cevaplandırmamış birtakım insanlar var olma devam ediyor mu? Açıkça söylüyor, "Sakın ha, sakın ha konuşma her yerde, bizi ipe çekerler" diyor. Ortada, efendim getirilen düzenleme sadece üniversitede kalacak deyince, Anayasa Komisyonu üyesi bir AKP'li çıkıyor diyor ki, "Böyle bir şey olur mu, sadece üniversite öğrencileri yararlanacak, kamu görevlileri olmayacak." Türkiye'de milyonlarca kamu görevlisi var. Eğer vatandaşlık hukuku Anayasadaki getirilen yeni düzenlemeyle, vatandaşlara istediği kılık kıyafete yaşamak hakkını getiriyorsa, siz milyonlarca kamu görevlisine, inançlarının gereği olarak, dini inançlarının gereği olarak yaşama hakkını onların elinden nasıl alabilirsiniz? Nasıl alabilirsiniz? Yani Ben Müslümanım ve İslamiyet'in gereği türban takmaktır" diyen bir öğretmen şu tercihle mi karşı karşıya kalacak: Ya dinin gereğini yaşama, bizim Anayasamız onu gerektiriyor veyahut da dininin gereğini yaşayacaksan kamuda görev yapma hakkından yoksun ol, yani Müslümanlar kamuda görev yapamayacak mı önumuzdaki dönemde? Müslümanların memur olma hakkını mı kaldırılıyorsunuz? Müslüman kadınların memur olma hakkını mı kaldırılıyorsunuz? Müslüman kadınlar kamuda görev yapamayacaklar mı? Öğretmen olamayacaklar mı? Doktor olamayacaklar mı? Avukat olamayacaklar mı? Hâkim olamayacaklar mı? Hemşire olamayacaklar mı, bunu mu söylemek istiyorsunuz, söyleyebilir misiniz bunu? Eğer onu inancın gereği diye tarif etmişseniz, Anayasamıza onu yerleştirmişseniz, siz milyonlarca Müslüman kadına, sen dini inancının gereği olarak kamuda yaşayamazsın diyebilir misiniz Allah aşkına? Öyle bir noktayı kurcalıyorlar ki artık kontrol etmek mümkün değildir. Bunun önünde durulur mu? Yani insanım, ben vatandaşım, Anayasa hakları vermiş, ben Müslümanım, Müslüman olmanın türban takma hakkını içerdiğini söylüyorsunuz, ama bana kamuda görev yapamaz. Ne olacak? Müslümanlar görev yapamayacak mı, olur mu öyle bir şey? Sürdürülebilir mi bu?

Değerli arkadaşlarım, bakınız kamuda çalışanlara da bu hakkın verilmesi lazım elbette diyen, inancının gereğini ifade eden AKP'li Anayasa Komisyonu üyesi hakkında soruşturma açarak cezalandırmak istemişler, disipline vermişler. Hatırlıyorsunuz, daha önce de Atatürk'e saldırmış bir AKP milletvekilini vermişlerdi disipline, değil mi? Ne oldu sonra? Şimdi İdare Amiri, terfi etti, liste başı oldu, terfi etti. Bütün bunların ne olduğunu biliyoruz. Bütün bunlar, aman ha, hakkımızda, partimizin aleyhinde delil oluşturmayalım. Onun gereğini yapalım tertibi. Böyle bir samimiyetsizle demokrasi olur mu? Böyle bir samimiyetsizlikle dürüst bir siyaset olur mu? Aldatmacaya dayalı, yanıltmacaya dayalı, oraya o türlü, buraya bu türlü davranarak siyaset yapılabilir mi?

Bir süre önce, hatırlarsınız, ben, Merkez Bankasının İstanbul'a taşınmasını Atatürk'e karşı anlayışıyla izah etmiştim Başbakanı. Demişti ki "Mahkemeye vereceğim." Aradan bu kadar zaman geçti bekliyoruz, daha celp gelmedi. Daha Başbakan mahkemeye vermedi bizi, versin de bunu mahkemede konuşalım. Daha önce bir konuyu konuşmuştuk, Başbakan yalan söyleyip söylemediğini mahkemeye tescil ettirmişti, şimdi de Atatürkçülük konusundaki hissiyatını mahkemeye tescil ettirelim, versin.

Değerli arkadaşlarım, tartıştığımız konuyla ilgili tablo ortada. Bu aldatmacalarla, bu yanıltmalarla karşınıdakileri avutmaya çalışarak neyin yapılmak istendiği görülüyor, çok açıkça görülüyor ve Türkiye bir yere doğru sürükleniyor. Bu üzüntü verici bir tespittir. Ama gerçek budur. Biz bunun böyle olduğunu görüyoruz ve buna karşı da üzerimize düşen görevi hiç kuşku yok, sonuna kadar yapacağız. Başbakan son zamanlarda böyle giderek daha cesur açıklamalar yapmaya başladı. İşte, bunlardan birisi de "Biz Batının ahlaksızlığını aldık, ilmini, irfanını, teknolojisini değil, ahlaksızlığını aldık" dedi. Tabii bu, Başbakanın yani Batı problemini, medeniyetler, kültürler problemini nasıl anladığı, Türkiye'deki sorunları, Batı dünyasındaki problemleri nasıl tahlil ettiği bakımından enteresan bir değerlendirme. Söylenilecek çok şey var, hiçbirisine girmiyorum, ama şunu söylemek istiyorum: Yani, keşke biz Batının ahlaksızlığını, olumsuz yönlerini aldık iddiası doğru olsa idi. O zaman sorun çok daha kolay olurdu. Tedbirini çok daha kolay bulurduk. Bugün Türkiye'de çok ciddi ahlaki problemler var, çok ciddi yolsuzluk problemleri var, çok ciddi manevi krizler var. Bu krizlerin dışarıdan ithal krizler olduğunu söylemek imkânı yok. Yani şimdi insanın aklına şu geliyor tabii:

Başbakan böyle söylüyor, peki bir Maliye Bakanının kendisiyle ilgili dört defa af çıkarttırmak istemesi Batı kültürünün, Batı ahlakının bir parçası mı?

Yani, Batıda bugün, bizim iktidarın, Başbakanın, bakanların kendi yakınlarına, çocuklarına sağladıkları imkânı, bir Batılı Başbakanın, bakanın sağladığının ortaya çıkması halinde başına nelerin geleceğini Başbakan bilmiyor mu?

Ahlak, ilke diyorsanız, orada biraz durunuz Sayın Başbakan, orada biraz durunuz. Siz, hâlâ kendi hesabınızı tam verememişsiniz. AKBİL yolsuzluğundan hesabını verememiş bir Başbakanın çıkıp da Batıdaki ahlak krizinden söz etmeye hakkı var mı?

Sizin bu uygulamalarınızın ne Batı da yeri var, ne Doğuda yeri var. Ne Hristiyanlıkta yeri var, ne İslamiyet'te yeri var. Yani sizin sadece Batıda değil, Hz. Ömer'in nezdinde de yeriniz yok.

Değerli arkadaşlarım, sıkıntılı bir süreç başlıyor. Olayın siyaseti oturdu, olayın hukuku açık, Anayasaya aykırı, hukuka aykırı, ama bunu kanıtlayacak bir süreç işler, işlemez, bunları bilmiyoruz. Bu konuda gelişmeleri hep beraber yaşayacağız, göreceğiz.

Önemli olan da zaten Türkiye'nin bu olaylar karşısında olayları yaşayarak, gerçekleri görerek kendi yolunu doğru seçebilmesidir. Biz, bu konuda görevimizi kararlılıkla bugüne kadar yaptık, bundan sonra da yapmaya devam edeceğiz. Önümüzde çok sorun var. Bunları hep beraber konuşacağız. Ekonomik sorunlarımız var. Bugün girmek fırsatını bulamadım ama çok ciddi bir birikim haline gelmişlerdir, bunları değerlendireceğiz. Dış politika konularımız var, onları önümüzdeki dönemlerde değerlendireceğiz.

Bugün, konuşmamı burada sona erdirirken gelmiş olan sevindirici bir notu sizlerle paylaşmak istiyorum. Tunceli'de çığ altında kalan 33 kişi Pülümür Kırmızı Köprü'de kurtarılmıştır. Sağlık durumlarının iyi olduğu haberini almışızdır. Geçmiş olsun arkadaşlarımıza, vatandaşlarımıza.

Deniz Baykal'ın 29 Ocak 2008 Tarihli Grup Konuşması

Kaynak:http://www.chp.org.tr/index.php?module=chpmain&page=show_speech&speech_id=377&sid=bdcaaa094d9599f405ac4c0ac915c3d9

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, değerli misafirlerimiz; hepinizi içten sevgilerle, saygılarla selamlıyorum, tümünüze hoş geldiniz diyorum.

Ülkemizin içinden geçmekte olduğu bu kritik dönemde vatandaşlarımızla, sizlerle, Türkiye'nin değişik yerlerinden koşup gelen Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna, bize sahip çıkan, destek veren tüm vatandaşlarımıza yürekten teşekkür ediyorum.

Böyle bir sahiplenmeye, böyle bir desteğe hepimizin ihtiyacı var, bizim ihtiyacımız var, fakat daha önemlisi Türkiye'nin ihtiyacı var. Türkiye'nin sahip çıkılmaya ihtiyacı var. Siz buraya koşup gelerek, hiç kuşku duymuyorum, Türkiye'mizin temel siyasi ilkelerine, değerlerine, Anayasamızın özüne, bağımsız, laik, demokratik Türkiye Cumhuriyetine sahip çıkmak için buraya geliyorsunuz.

Bu konuda ortaya çıkan olumsuz gelişmeler, giderek yaygınlaşan, artan kaygılar sizi harekete geçiriyor. Bunun farkındayım, bunu memnuniyetle, kıvançla karşılıyorum. Umarım herkes de, Türkiye'de kendisini gösteren bu hareketlenmeyi, bu canlanmayı, bu kaygıyı değerlendirir ve gereğini yapar.

Değerli arkadaşlarım, bu hafta yine yoğun bir gündemle karşı karşıyayız. Bu gündemi değerlendirmeyi çalışacağız, fakat gündemin temel konularına gelmeden önce son günlerde üst üste yaşadığımız bazı acı olaylar dolayısıyla üzüntülerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Önce, İstanbul'da hepimizi çok derinden sarsan bir patlama yaşandı ve o patlama sonucunda 23 vatandaşımızı kaybettik. Dünyanın en önemli metropollerinden birisi, Türkiye'mizin göz bebeği İstanbul'da, İstanbul'un merkezinde 23 kişiyi, vatandaşımızı kaybettik.

Bu çok üzüntü verici olay. Bunun, mutlaka Türkiye'de değerlendirilmesi lazım. Bir kazadır, bir kaderdir, olur böyle olaylar diye geçitirilecek bir olay değil. Bunun ortaya koyduğu, hepimizin ders alması gereken çok önemli noktalar var, buna kısaca değinmek istiyorum. Ama buraya işaret etmişken daha dün Almanya'da yaşanmış olan ve pek çok vatandaşımızın, 9 vatandaşımızın, ölümüyle sonuçlanan yangın olayı dolayısıyla da derin üzüntülerimi ifade etmek istiyorum. Bu acı olay, bütün Türkiye'yi derinden sarstı. Almanya'da yaşayan vatandaşlarımızı kaygılandırdı, telaşlandırdı, üzdü. Bu olayın en kısa zamanda, en doğru biçimde ortaya çıkarılmasını sağlama gereği var. Çünkü, karşılıklı ırkçılık suçlamalarının, karşılıklı çatışmaların yaygınlaştığı bir ortamda böylesine olaylar ister istemez insanın aklına çok değişik ihtimalleri getiriyor. Umarım böyle bir şey söz konusu değildir.

Alman Sosyal Demokrat Parti Genel Başkanı Sayın Kurt Beck'in bu konuda yapmış olduğu açıklama sevindirici olmuştur. "Burada bir kundaklama görmüyorum" demiş olmasını memnuniyetle karşılıyorum. Umarım gerçek öyledir. Bunun öyle olup olmadığını saptamak için, Almanya'daki vatandaşlarımızı tatmin etmek için, Türkiye'deki vatandaşlarımızı tatmin etmek için Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz de üzerimize düşeni yapacağız, bir Parlamento heyetini Almanya'ya göndereceğiz ve olayı yerinde inceleteceğiz.

Değerli arkadaşlarım, İstanbul'daki patlama, sıradan bir olay olarak değerlendirilemez, çünkü çok iyi biliyoruz ki bu patlama, uzun bir süreden beri belli aralarla ortaya çıkan acı olayların zincirinde bir halka. Şöyle bir düşününce hatırlıyoruz: Daha önce Ümraniye'de benzer bir patlama yaşanmıştı. İstanbul Büyükşehir Belediye sınırları içinde, Ümraniye'de yine bir patlama yaşanmıştı. O da bir havai fişek patlaması idi ve 6 vatandaşımızı kaybetmiştik. Bir süre önce yaşanmış acı bir olay bu. Biliyorsunuz, Tuzla'da, İstanbul'da Büyükşehir Belediye sınırları içinde zehirli variller, orada yaşayan insanların sağlığını, hayatını çok ciddi şekilde tehdit ediyordu. Bu konu tam bir sorumsuzlukla, umursamazlıkla, kayıtsızlıkla karşılanmıştı ve orada, dünyanın hiçbir ciddi ülkesinde kabul edilemeyecek olan çevreyi, insanları tahrip eden bir uygulama, Büyükşehir Belediyesinin gözleri altında gerçekleşmişti. Bugün, zaman zaman gelen haberlerden öğreniyoruz ki, bölge halkının kansere maruz kalma tehlikesi kaygı verici biçimde yükselmeye başlamıştır. Bölgede kanser tehdidi, tehlikesi ciddi şekilde yaygınlaşmaya başlamıştır. Yine aynı şekilde bir süre önce Zeytinburnu'nda bir bina çöktü, 3 ölü. İstanbul, Zeytinburnu, bir bina çöküyor. Her gün insanlar onun önünden geçiyor, onun içinde insanlar yaşıyor. O binanın çöküp çökmeyeceğinin farkında değil yerel yöneticiler, merkezi yöneticiler. Bina çöküyor, 3 ölü ortaya çıkıyor. Yine aynı şekilde Bahçelievler'de bir rögar kapağı kaybolmuş, annesinin elinden tutmuş olan minicik Dilara, alışveriş yapmak için heyecanlı sokağa çıkmışken, annesinin elinden kayıveriyor ve rögar kapağının altından kanalizasyona, Dilara'yı kaybediyoruz. İstanbul'da yaşandı bu facia, daha yeni yaşandı. Bunun arkasında ne var diye bakıldı, kim bunun sorumlusu, kim bu işi yapıyor, bu ihale kimlere verildi diye bakıldı, Türkiye'yi yöneten kadroların içinde yer aldığı bir vakıf, o vakfın üyeleri bu ihaleleri yönlendiren bir noktada ortaya çıktı. Yine Zeytinburnu'nda aynı şekilde İstanbul'da iki ayrı yerde binalar yıkıldı. Ölen olmadı, ama göz göre göre binalar yıkıldı, tesadüfen kimse ölmedi ve son olarak da Davutpaşa'da bir binadaki ruhsatsız işyerleri, imalat yerleri arasında tehlikeli bir madde üretimi yapan bir atölyede, bir fabrikada, bir büyük patlama, o patlamanın etrafındaki onbir binada hasar ve 23 vatandaşımız kayıp, vefat etti.

Değerli arkadaşlarım, bu kabul edilemez. Artık dünyada böyle olaylar hiçbir ciddi ülkede yaşanmıyor, yaşandığı zaman çok ağır sorumluluklar, en yukarı noktaya kadar sorumluluklar ortaya çıkıyor ve gereği yapılıyor. Ortada ruhsatsız imalat var, binalar ruhsatlı ya da ruhsatsız, kent ve imar düzeni fevkalade sağlıksız, çok tehlikeli, bir bina patlıyor, etrafındaki onbir bina, çünkü iç içe yapılmış bir inşaat düzeni, kentleşme düzeni. Herkes birbirine sorumluluk atıyor. Ama bir gerçek ortada, İstanbul'u siz yönetiyorsunuz, o ilçeleri siz yönetiyorsunuz, Büyükşehir siz yönetiyorsunuz, bir seçimden beri değil, üç seçimden beri siz yönetiyorsunuz ve hâlâ bu olaylar yaşanıyor. Bunu kabul etmek mümkün değil. Bu konudaki derin üzüntülerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Bunlara artık bir son vermek lazımdır. Bunun yolu yöntemi vardır, bunun gereğini bir an önce herkes yerine getirmelidir.

Kurallara değer vermezseniz, kuralları umursamazsanız, insanlığın, medeniyetin, uzun yıllar sonucunda ortaya koyduğu doğru davranış biçimlerini geçersiz sayarsanız o kurallar bedelini size ödetirir. Belediye Nizamnamesinde kurallar umursamazsanız ödetirir. Ama ne yazık ki, o bedeli ödeyen masum insanlar, 23 tane masum vatandaş. Ekmek kavgasından başka bir derdi olmayan, çoluğuna çocuğuna bir helal rızık taşımak için mücadele veren, Anadolu'nun ücre köylerinden, kasabalarından kopup gelmiş hayat mücadelesini veren masum insanlar, onun bedelini ödüyor. Sizin ihmalinizin bedelini o ödüyor. Ama mutlaka o ihmalin bir bedeli vardır. Belediye Nizamnamesini ihlal ederseniz de vardır, Anayasayı ihlal ederseniz de vardır, Anayasa kuralını ihlal etmenin de ağır bir bedeli vardır. Ve ne kadar acıdır ki, birdenbire ortaya çıkıyor, orada tesisler ruhsatsız, çalışanlar kayıtsız, kayıt olmamış, kayıt dışı, hiçbirisinin sosyal güvencesi söz konusu değil. Sosyal Güvenlik Bakanlığının müfettişleri oraya adım bile atmıyorlar, uğramıyorlar, tamamen gözden çıkarılmış bir bölge, bunun bedelini halkımız ödüyor, iyi niyetli temiz yurttaşlarımız, vatandaşlarımız ödüyor. Sonra da, Sosyal Güvenlik Bakanı oraya gidiyor "Merak etmeyin size, işte birkaç kuruş dağıtacağız" diye konuyu kapatmaya çalışıyor. Bunlar Türkiye'ye yakışmıyor. Bu isyanımı, bu istrahımı, bu tepkimi ortaya koyuyorum, böyle bir Türkiye olsun istemiyoruz. Türkiye'yi hak ettiği şekilde dönüştürmenin zorunluluğunu ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, son günlerde birdenbire ortaya çıkan bir önemli yeni gelişmeye de dikkatinizi çekmek istiyorum. Yerel seçimler yaklaşiyor, şimdi AKP iktidarı, yerel seçimlere yönelik birtakım tertipler, düzenlemeler, tezgâhlar ortaya koymaya başlıyor.

Değerli arkadaşlarım, bakınız daha önce başlamış olan bir süreç, şimdi yeniden canlandırılmak isteniyor. Son sayıma göre, nüfusu 2 binin altında olarak görülen yerleşme merkezlerimizin belediye hakları elinden alınmak isteniyor. Bu nitelikte 899 tane belediye var, yani 900 kadar belediyemiz, artık belediye olmaktan çıkacak. Niçin? Nüfusu 2 binin altına düştü, 2 binin altında belediye olmaz denildiği için, bunların bir kısmının çok tarihi bir geçmişten gelen, çok uzun bir geçmişten gelen belediye kimliği ortadan kaldırılmak isteniyor.

Değerli arkadaşlarım, bir defa bu hiçbir şekilde kabul edilemez bir temel yanlıştır. Türkiye, şu andan itibaren hangi nüfus düzeyinde belediye kabul edecektir bunu elbette düzenlemek mümkündür. Belediye olmak için yeni bir nüfus standardı koyabilirsiniz, 5 bin dersiniz, 10 bin dersiniz, daha fazla dersiniz, bu mümkündür, ama koyduğunuz yeni standart dolayısıyla geçmişten beri, 30 yıldır, 40 yıldır belediye olmaya devam eden yerleşme yerlerinin belediyeliğini ortadan kaldıramazsınız, kaldırmamalısınız.

Değerli arkadaşlarım, o belediyeler oturmuş belediyeler çoğu. Çoğu belediye kimliğini kabul ettirmiş. Nüfusuna bakıyorsun, 2 binin altında diyorsun, bir bakıyorsun yazın 5 binin üzerine çıkıyor, 10 binin üzerine çıkıyor. Marmaris'in yanındaki Turunç, şimdi 2 binin altında belediye olarak gözüktüğü için belediye elinden alınacak. Bir yazın git de bak bakalım, kaç kişi yaşıyor orada. Yazık değil mi, günah değil mi?

Değerli arkadaşlarım, bu küçük belediyelerde yolsuzluk olmaz. Çünkü halk, yakından belediyeyi denetler, izler. Gereksiz kadrolaşma olmaz, falana niye iş verdin, niye onu harcıyorsun, belediyenin parasını nasıl israf ediyorsun diye hesap sorarlar. Belediye Başkanı bir süre belediyeden uzak kalsa, nereye gittin, belediyenin parasını mı yiyorsun diye üzerine gelirler. Yakın denetim vardır, yakın izleme vardır. Bir ihale yapıldığı zaman müteahhidin tepesinde o bölgede yaşayan insanlar beklerler. Kendi evinin işi gibi takip ederler o belediyelerin işini. Öylesine yıllardan beri belediye olarak bir kimlik kazanmış olan yerleşme yerlerini şimdi rütbesini söker gibi, suç işlediği için rütbesi sökülen bir sorumlu muamelesi yaparak belediyeliğini elinden almak haksızlıktır, insafsızlıktır. Bunu çok yanlış buluyoruz. Daha önce de bu girişimi önlemek için büyük mücadele verdik, o mücadelemiz başarılı oldu ve bugüne kadar bu işi ertelettik. Şimdi, tekrar bu mücadeleyi hep birlikte el ele vererek götürmeliyiz. Buradaki bu 899-900 belediyeleşme yaşayan vatandaşlarımız hiçbir siyasi parti ayrışması düşünmeden el ele vermedirler, hep birlikte bu mücadeleyi başarıya ulaştırmak için dayanışma içine bizimle girmelidirler. Bu konuda biz üzerimize düşen öncülüğü yapacağız.

Değerli arkadaşlarım, şimdi bir yandan bu yapılıyor, bu belediyeler ortadan kaldırılıyor, öte yandan AKP iktidarı seçime giderken bazı belediye hakları ortadan kaldırmaya, bazı belediyeleri başka bazı belediyelerle birleştirmeye, bazı belediyeleri parçalamaya, bazı belediyeleri de kaynaştırıp bütünleştirmeye yönelik bir hazırlık yapıyor. Bu hazırlığı yaparken kimlerle konuşuyor? Söz konusu belediye meclislerinde bu konu konuşuluyor mu? Oraya yaşayan vatandaşlara bu konu soruluyor mu? Bu konuda objektif, geçerli kriterler, ölçüler ortaya konuluyor mu? Bilimsel, teknik ölçüler ortaya konuluyor mu? O ölçülerle bir değerlendirme yapılıyor mu? Hayır. Bazen bölünüyor, bazen birleştiriliyor; hangi sınırlara göre bölünüyor, hangi sınırlara göre birleştiriliyor? AKP'nin hesabının uyup uymamasına göre.

Değerli arkadaşlarım, bu, Türkiye'de demokrasi söyleminin bu kadar yaygın kullanıldığı bu dönemde demokrasi bilincinin ne kadar ortaya çıkamamış olduğunu bazı zihinlerde, ülkeyi yöneten kafalarda, demokrasi anlayışının, bilincinin, zihniyetinin ne kadar eksik, ne kadar noksan bir biçimde olduğunu ortaya koymaktadır. Üzüntü verici bir manzara. Yani İstanbul'da birtakım belediyeler var. Kadıköy'ü ne yaparız da CHP'nin elinden alırız. Kadıköy'ü nasıl bölersek acaba bunun içinden bir pay çıkarırız. Buna göre bakıyorlar, ona göre bölme çabaları içine giriyorlar. Öte yandan bazı çağdaş, oturmuş ve Türkiye'nin iftihar edeceği bir belediye uygulamasını ortaya koymayı başarmış bazı belediyeleri ortadan kaldırıp başka bazı belediyelere bağlayarak, onların siyasi dayanaklarını nasıl çürütürüz. İstanbul'da Bahçeşehir diye bir yerleşme merkezi var. Çok çağdaş bir kentleşme örneği, başarılı bir belediye uygulaması, 50 bine yönelik bir belediye gelişmesi, şimdi bunu iptal etmek de, bunu Esenyurt'a bağlasak, acaba bizim açımızdan daha uygun olur mu hesapları yapılıyor. Ne uğraşıyorsunuz Bahçeşehir'le? Bahçeşehir'in belediye bakımından yüz akı bir tablosu var. Bakın bizim belediyemiz de değil, ANAP'lı bir belediye başkanı var. Ana Vatan Partisine oy vermiş, son seçimde, yerel seçimde oy vermiş, AKP'ye vermemiş. Vay sen misin, şimdi seni alırım oraya bağlarım ve kendi çoğunluğumun içinde seni eritirim hesapları yapılıyor. Bu uygulama ne hukuk vicdanına ne demokrasi bilincine sığar ne de Türkiye'nin uluslararası taahhütlerine sığar. Avrupa Birliği ile yapılmış olan çeşitli yerel yönetim anlaşmalarının gereği, belediye sınırları ile ilgili bir değişiklik yapılacaksa mutlaka o belediye halkına bunun sorulması zorunluluğu var, onlarla istişare edeceksiniz, onların düşüncesini alacaksınız, onların katkısıyla bunu değerlendireceksiniz. Böyle bir uygulama var mı? Yok. Uluslararası anlaşmalara aykırı, her şeye aykırı. İçişleri Bakanlığının gizli bir odasında AKP militanları, partizanları, milletin belediye hakkı üzerinde sorumsuzca parti çıkarı doğrultusunda oynamayı kendilerinde hak biliyorlar.

Değerli arkadaşlarım, bunları kınıyorum, bunları ayıplıyorum, bunları yakışsız uygulamalar olarak görüyorum ve bunları teşhir ediyorum, Türkiye'nin önüne koyuyorum. Bu yöntemlerle sonuç almak mümkün değildir. Bu yöntemlerle başarıya ulaşmak mümkün değildir. Bu yöntemlerle elde edilen başarıyla tatmin olmak mümkün değildir. Türkiye artık bunları geride bırakmış olmalı, iktidara mensup olur, muhalefete mensup olur kime isterse vatandaşımız oyunu verir, hangi anlayışla belediye çıkarırsa çıkar, ama hizmetini en etkili şekilde verir ve bundan dolayı da hepimiz mutlu oluruz, memnun oluruz. Bu anlayışın, bu bilincin içine Türkiye'de yönetimleri yerleştirmek zorunluluğumuz var.

Değerli arkadaşlarım, tabii bu konular hepimizi meşgul ediyor, ama önümüzde geride bıraktığımız haftalar boyunca tartışılan çok temel bir konu var. Nedir o? Türban konusu. Aslında, sık sık söylediğim gibi, karşımızdaki konu türban konusu değildir, karşımızdaki konu laiklik konusudur.

Değerli arkadaşlarım, 5 Şubat, laikliğin Türkiye'de Anayasaya yerleşmesinin 71'inci yıl dönümü. Şu acı rastlantıya, tarihin istihzasına bakınız. Tarih, tebessümle bu olayı izliyor. 71 yıl sonra şimdi bugün, 5 Şubat günü laikliğin tam yıl dönümü, hepimizin iftiharla sahipleneceğimiz 71 yıldır dünyada Müslüman ve laik bir devlet olmayı başarıyoruz, başardık, gelecekte de bunu sürdürüceğiz diye iftihar edeceğimiz bir noktada laikliğe yönelik en ağır darbelerin hazırlıkları yapılıyor, planları uygulamaya konuluyor, işbirlikleri gerçekleştiriliyor ve o süreç Türkiye'de halka, topluma, Anayasamıza dayatılıyor. Böyle bir tabloyla karşı karşıyayız.

Değerli arkadaşlarım, bu tabii çok üzüntü verici bir tespittir. Ama ne yazık ki doğrudur. Türkiye'de laiklik ta başından beri, ne yazık ki, toplumumuzun önemli kesimleri tarafından hazmedilmemiştir. Bazen açıktan, bazen gizli gizli buna karşı çalışmalar sürdürülmüştür, hazırlıklar yapılmıştır, altyapı oluşturulmuştur. Bazen açıktan meydan okunmuştur, bazen sinsî sinsî, söylemeden, sureti Hak'tan gözükerseniz, "biz sizden daha laikiz" denilerek, ama laikliği çöktecek eğitim politikaları, kültür politikaları, kadrolaşma anlayışları, ilişkiler yaygınlaştırılmış, geliştirilmiş, güçlendirilmiştir. Bu tarihi süreç, şimdi öyle anlaşılıyor ki artık açıktan meydan okumayı mümkün kılacak bir noktaya gelmiştir. Türkiye'de demokrasinin işleyişi, halkoyunun, demokratik bir sürecin siyaseti belirlemeye yönelmiş olması öyle anlaşılıyor ki, bazı iktidar sahiplerini bu konuda

açıktan harekete geçmenin mümkün olduğu noktasına getirmişlerdir ve bunun için birbiriyle çelişkiler içinde, iler tutar yeri olmayan iddialar, suçlamalar yan yana kullanılmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, şimdi bu konuyu bütün boyutlarıyla hep konuşuyoruz, ama ısrarla bizim üzerinde durduğumuz bir noktaya ilişkin biraz daha bir aydınlık getirme ihtiyacını hissediyorum. Yani önümüzdeki türban konusunun altında ne yatıyor? Türban konusu dinimiz anlayışı içinde nerede duruyor? İslamiyet'in hangi anlamda bir icabıdır? Hangi önemde bir icabıdır? Hangi biçimde bir örtünme İslamiyet'in icabıdır? Bunların konuşulmasına, aydınlatılmasına ihtiyaç duyuluyor. Şimdi, öyle bir tablo ortaya çıktı ki, artık İslamiyet'in gereği temel koşulu, neredeyse, Kelime-i Şahadet yerinde zorunluluğu türban takmak gibi, bakın örtünme de demiyorum, türban takmak gibi bir anlayış ortaya çıktı. Şimdi, bu, değerli arkadaşlarım, türban, örtünme dinimizin bu konudaki anlayışı, bu konuların netleştirilmesi gerekiyor. Elbette biz siyaseti bu netleşmeye göre yürütüyor durumda olmamalıyız, hiç kuşku yok, bunda bir tereddüt yok, ama bunun dinimiz içindeki yerinin aydınlatılmasına ihtiyaç olduğu kanısındayım.

Değerli arkadaşlarım, bir defa bu konuda hemen şu tespiti yapmalıyız: Örtünme elbette bizim dinimizde vardır, ama bilinmelidir ki örtünme bizim dinimizle ortaya çıkmış bir uygulama değildir. Örtünme, İslamiyet'in bir icadı değildir. Örtünme, İslamiyet öncesinde de var olan, toplumsal yaşamın, insanların birbirlerine saygı göstererek, medeni bir toplum içinde yaşayabilmelerinin bir icabı olarak, bir gereği olarak İslamiyet'ten önce de kabul görmüş olan bir uygulamadır. Örtünme, insani durumun, toplumsal yaşamın bir icabıdır. İnsanlar birbirleriyle elbette örtünerek, örtünerek kendisine saygı gösterip örtünerek karşısındakine saygı gösterip öyle bir toplumsal düzen içinde yaşama arayışı içinde olmuşlardır. Toplumsal yaşamın icabıdır örtünme. O nedenledir ki, İslamiyet'ten önce örtünme vardır. İnsanlar çıplak ortada dolaşır vaziyette hiçbir zaman olmamışlardır, ilk dönemler hariç. Medeniyetle birlikte, toplumsal cemiyetin çıkışıyla birlikte örtünmüşlerdir ve bütün dinlerde örtünme vardır, değerli arkadaşlarım. Sanmayın ki örtünme sadece İslamiyet'te var, Hristiyanlıkta da örtünme var, Musevilikte de örtünme var, bütün dinlerde örtünme var. Örtünme evrensel bir medeniyet kuralı. Toplumsal yaşamın bir icabı, bu konuda bir tereddüt yok. Kimse de, örtünmeyin, çıplak dolaşın diye bir çağrı içinde değil, elbette örtülünecek, elbette medeni yaşamın icabına neyse öyle olacak.

Değerli arkadaşlarım, İslamiyet'in zuhuruyla birlikte daha önce var olan örtünme biçimlerine yönelik Kuran-ı Kerim bazı anlayışları ortaya atmış. Yani o zamana kadar örtünme arkaya doğru yapılırken, İslamiyet, örtünün öne doğru kullanılması gereğini söylemiş.

Kuran-ı Kerim, iki ayrı suresinde, çeşitli ayetlerde bunu ifade etmiş. Buradaki örtünmenin kabul edilmiş olması, var olan örtünmenin kabul edilmiş ve düzenlenmiş olması. Mesela, daha önce cahiliye döneminde cariyeler çıplak dolaşıyorlar. Onlardan mümin kadınların ayrılması için Kuran-ı Kerim telkinler, tavsiyeler yapmış. Bütün bunlar doğru, bunlarda mesele yok, bunlar yeni keşfedilen olaylar değil, yüzlerce yıldır bunu hepimiz biliyoruz, Anadolu biliyor, Türkiye biliyor ve bildiği içindir ki Türkiye'de herkes o anlayışını kendi takdiri çerçevesi içinde ortaya koyuyor ve bunun İslamiyet bakımından bir kriz konusu hâline gelmesi otuz-kırk yıl öncesine kadar söz konusu bile olmamış. Bir kriz hâline konunun gelmesini gerektiren bir durum yok. Herkes birbirine saygı gösteriyor, herkes cemiyet şartları içinde uygun gördüğü biçimde örtünüyor ve bunu da herkes doğal karşılıyor ve kimse kimsenin dinini, inancını, İslamiyetini sorgulama gereğini duymuyor, böyle imiş. Şimdi, birden bire bir baktık, bu örtünmeyle ilgili bir önemli yeni radikalleşme, bir yeni maksimum yorum dayatması ortaya konmaya başlandı. Bu, otuz-kırk yıllık bir süreç. Bu, dışarıdan Türkiye'ye ithaldir, değerli arkadaşlar. Örtünme fikri değil, bu örtünme biçiminin Türkiye'ye dayatılması bir ithal dayatmadır, Anadolu'da böyle bir olay yoktur.

Değerli arkadaşlarım, Anadolu, Anadolu İslamiyet'i en güzel yaşayan toplum, tarih boyunca öyle olmuş ve orada hiç böyle bir sorun, bir sıkıntı ortaya çıkmamış. Şimdi, çeşitli yorumlar, çeşitli anlayışlarla olay çığırından çıkarılmak isteniyor.

Değerli arkadaşlarım, bakınız Kuran'ı Kerim'de geçen örtünmeye yönelik ifadelerle ilgili fıkıhçılar, fakihler uzun tartışmalar, yorumlar yapmışlardır. Bu tartışmalar, yorumlar hâlâ yaygın bir şekilde sürdürülür. Yani buralarda tartışılan konulardan birisi mesela şudur:

İslamiyet'te bir "Himar" diye bir örtü kavramı geçer, himar, çoğulu humur, bu örtü müdür, başörtüsü müdür tartışması vardır. Genellikle fıkıhçılar, bunun başörtüsü olarak anlaşılması gerektiğinde ittifak etmişlerdir, ama bunun bir örtü olarak anlaşılması gerektiğini söyleyen din bilim adamları da elbette vardır. Efendim, örtülmesi söz konusu olan ziynetlerden kasıt nedir; süs eşyaları mıdır, yoksa vücut mudur? Bu tartışma da yapılmıştır. Bunun çoğunlukla vücut olduğu da tespit edilmiştir.

Ortak bir anlayış bu konuda ortaya çıkmıştır ve yine bir önemli tartışma, başın örtülmesi ile ilgili eğer kastedilen himar başörtüsü ise, örtü değil, başörtüsü ise işte kastedilen başın örtülmesi ise, peki, başın bir tek saçının telinin gözükmemesi de günah mıdır? Bir tek telin, bir tek saç tutamının gözükmemesi de engellenmeli midir, bu konuda yine kendi aralarında bilim adamlarının tarih boyunca konuşulmuştur. Hiç görünmesin diyenler de vardır, buna karşılık bazı fıkıhçılar, Hanefi fıkıhçılar, "Kulakların altındaki saçların gözükebileceğini" söylemişlerdir. Yani hayatın içinde kadınların yüzün altındaki saçları gösterebileceğini ifade etmişlerdir.

Yine namazda örtünme tartışması vardır. Namazda örtünmeyle ilgili olarak ibadetin geçerli olabilmesi için örtünmenin şart olduğu elbette bir temel anlayıştır, ama mesela namazda örtünme konusunda dahi çok önemli din bilgilerinin, mesela Ebu Hanefi'nin, Hanefi mezhebinin büyük ismi Ebu Hanefi'nin, namazda dahi kadının saçının dörtte birinin görünmesinin namazı bozmayaacağına dair değerlendirmeleri vardır.

Kuran'ı Kerim'i öyle yorumlamıştır, böyle anlamıştır.

Yine aynı şekilde, Ebu Yusuf'un, Hanefi fıkıhçılardan "yarısına kadarının gözükmemesinin namazı bozmayaacağına" ilişkin değerlendirmeleri vardır.

Bütün bunları niye söylüyorum? Bütün bunları şunun için söylüyorum: Yani İslam teolojisi içinde, İslam fıkhı içinde bir tek saç telinin dahi gözükmemesi kabul edilemez anlayışını söyleyenler olduğu gibi, olayı böyle görmeyen çok saygıdeğer, çok önemli, çok değerli İslam bilginleri de vardır.

Kuran'ı Kerim'in bu konudaki anlayışıyla ilgili hem fıkıhçılar kendi aralarında kendi anlayışlarına göre farklı yorumlar yapmışlardır, hem de çeşitli toplumların birbirinden farklı uygulamaları vardır. Şimdi, bu tablo karşısında bir vatandaşın bu İslami yorumlardan en radikal olanını, yani saçının bir tek telinin dahi gösterilmesi kabul edilemez anlayışını benimsemiş olmasını hepimizin saygıyla karşılaması gerekir. Bu, herkesin kendi takdiri içindedir, birisi dersen ki, ben bütün bunları biliyorum, ama benim anlayışım budur, ben saçının bir tek telini dahi göstermeyi uygun görmüyorum diyebilir. Böyle denilmesine de ben saygı duyarım, ama değerli arkadaşlarım, bu, ifrat yorumun bir anayasa kuralı haline getirilmesi işte bu kabul edilemez.

Bu yanlış olur. Yani dinin kendi içinde tartıştığı, dünyada İslam toplumlarının, 1,5 milyar civarındaki Müslümanların birbirinden farklı anlayışlar, uygulamalar içinde oldukları bir pratiği, bir yaşam biçimini, bir yaşam kuralını siz anayasa kuralı haline getirirseniz çok tehlikeli, çok yanlış bir şey yapmış olursunuz. O pratiği yürüten insanlara tam bir saygı anlayışı içinde bunu söylemek istiyorum. Ona, şu gerekçeyi, bu gerekçeyi bularak bu temel olayı değiştiremezsiniz, değerli arkadaşlarım.

İşte, laiklik bu. Şimdi, bakınız, efendim İslamiyet'te tesettür var. Doğru. İslamiyet'te çok şey var, Kuran'ı Kerim'de her şey var. Nerede duruyor tesettür? İslamiyet'in özü ne?

İslamiyetin kurucu unsuru ne, tesettür mü?

Tesettür Hıristiyanlıkta da var.

Tesettür Musevilikte de var.

Tesettür kendi başına İslamiyet'i ortaya koymaya yetiyor mu?

Hayır. Kurucu unsuru mu İslamiyet'in? Hayır.

Nedir İslamiyet'in kurucu unsuru? Kelime-i Şahadet.

Allah'ın birliğine ve Hz. Peygamberin O'nun elçisi olduğuna iman ettiğini ifade etmek, Kelime-i Şahadet, işin özü bu.

Bunu söyleyince İslam anlayışının içine giriyorsun artık. Ondan sonra, elbette dinin icabı var, imanın şartları var, ibadetin şartları var, ameli şartları var, imana yönelik şartları var, günahlar var, büyük günahlar var, küçük günahlar var. Bunlara baktığımız zaman, tesettür nerede duruyor, değerli arkadaşlarım?

Kuran'ı Kerim'e baktığınız zaman imanın şartları arasında tesettür sayılmış mı? İbadetin şartları arasında sayılmış mı?

İbadetin şartlarından birisi namaz kılmak. Namaz kılarken saçını yarısına kadar göstermek mümkündür diyor. Kim? Hanefi mezhebinin büyük din adamları. Ebu Hanife kendisi, dörtte birine kadar göstermek mümkündür diyor, yani namazı bozmuyorsa, toplumsal yaşamda saçın bir kısmının gözükmesi niye bozuyor kabul edilsin? Bu anlayış niçin Anayasaya bir Anayasa kuralı olarak yerleştirilsin?

Değerli arkadaşlarım, büyük günahlar ne İslamiyet'te? Büyük günahlar,

Allah'a şirk koşmak, ortak olmak,

Büyü yapmak,

Adam öldürmek,

Faiz yemek, faiz yemek, büyük günah bu.

İslamiyet diyorsak, Kuran-ı Kerim diyorsak, Allah'ın emri diyorsak, bu konular, üstelik tartışmalı da değil, kenarından köşesinden çevrilebilir, efendim şu kadarı mubah, dörtte biri mubah, yarısı mubah diye yorumlara açık değil, net, kesin. Nerede o duyarlılık o noktada, nerede?

Faiz yemek. Başka büyük günah? Yetim hakkı yemek, yetim hakkı yemek. Yani yetim hakkı nasıl yenir? Eğer siz, yetimin hakkı olan bu memleketin varlıklarını zenginliklerini Offerere, gece yarısı gizli kapalı 750 milyon dolar ucuz satıyorsanız yetim hakkını yiyorsunuz demektir.

Değerli arkadaşlarım, daha bitmedi, yetim hakkı yemek. Savaştan kaçmak..Namuslu kadınlara iftirada bulunmak.) Bunlar Kuran'ı Kerim'de büyük günah, büyük günah. Yani tesettür yok bu listede, ama bunların hepsi var. Ne oluyor var olanlar?

Zina etmek, yalan yere şahitlik etmek, rüşvet, hırsızlık, gıybet, çekiştirmek, gıybet, kovuculuk, yani dedi kodu yapmak, anne babaya asi olmak, yalan yere yemin etmek, yalan söylemek, alay etmek, sözünde durmamak. Emanete hıyanette bulunmak, tamam mı?

Şimdi, bunlar İslamiyet'te büyük günah diye geçmiş.

Küçük günahlar da var, temizliğe ilişkin, iyi yaşama ilişkin, bunların hepsi tarif edilmiş. Tesettür konusunda bir günah yok. Bir tavsiye midir, bir emir midir tartışılıyor kendi içinde. Ben, bunu bir emirdir diye anlayanlara saygı duyuyorum. O emri en ileri biçimde, saçının tek telini göstermek dahi bize yasaklanmış şeklinde yorumlamayı da saygıyla karşıyorum. Böyle yorumlayanlar var, hiç ona aldırılmayan milyonlarca insan var, onlar da öbürleri kadar Müslüman olmaya devam ediyorlar.

Kuran'ı Kerim'de bunu engelleyen bir şey yok. Ona yönelik bir günah tanımı yok, ne küçük günah olarak saymış, ne büyük günah olarak saymış; tavsiye, telkin, gerek, icap söylemiş. Tamam, herkes bunu kendisine göre yorumlasın, herkes hesabını yarın ruhi mahşerde, Allah'ın huzurunda versin.

Sana ne kardeşim? Bunu niye Anayasa kuralı yapıyorsun, niye Anayasa kuralı yapıyorsun? Şimdi bunu Anayasa kuralı yapınca ne oluyor? Ne gibi bir tehlike var? Anayasa kuralı yapınca bölünme başlıyor. Yani bölünme, devletin içinden başlıyor. Üniversite bir bütün, öğrencisiyle öğretim üyesiyle, yönetimiyle üniversite bir bütün. Tapu dairesinde iş takip etmekten farklı bir şey üniversitede bulunmak. Üniversite sürekli bir iş, bir anlık gelip geçici bir şey değil, giriyorsun, dört yıl, beş yıl bir parçası oluyorsun. Şimdi, üniversitede ne olacak bu anlayış böyle değiştirilirse?

Sınıfta kızların bir kısmı türban takacak, bir kısmı takmayacak. Bu manzaraya baktığımız zaman neyi göreceksiniz? Karşınızda sınıfa baktığınız zaman çalışanları, çalışkan olmayanları falan değil, dini inanca göre ayırmış bir sınıfa göreceksiniz, dini inanca göre ayırmış, farklılaşmış, hemen aklınıza mezhep farklılaşması gelecek. Acaba, diyeceksiniz, başı açık olanlar farklı bir mezhepten mi? İster istemez gelecek ya da, yani bu böyleyse bunlar niye böyle anlayışı ortaya çıkmaya başlayacak, dindarlık seviyesiyle ilgili baktığın anda bir tasnif, bir ayırışma ortaya çıkacak, şimdi bu iyi bir şey mi?

Akla birdenbire dindarlığı getiren bir üniversite tablosu, din kriterini gözünün önüne sokan bir eğitim manzarası doğru bir pedagoji mi? Doğru bir siyaset mi? Doğru bir demokrasi mi? Doğru bir hukuk mu? İnsanlar artık ya öyle ya böyle, al kararını baskısı altına girecekler. Arada durmak yok, orada mısın burada mısın olmaya başlayacak. Olanlar olacak, olmayanlar olacak, bu sağlıksız bir manzara. İnsanlar birbirinin ne mezhebini bilmezken aynı sınıfta yaşayıp, ne dini inanç konusunda anlayışını sorgulama gereğini duymazken, birdenbire ona göre birbirlerini tarif etmeye başlayacaklar, sosyal ilişkiler ona göre kurulacak.

Değerli arkadaşlarım, bu doğru bir ayırışma değil. Bu ayırışma hiç kimseye yarar getirecek bir ayırışma değil. İşin özü oralarda kırılmaya başlıyor. Efendim biz bunu yapacağız, sadece burada yapacağız, üniversiteye girecek çocuk, üniversiteye gelinceye kadar başı açık olacak.

Yahu kardeşim, sen eğer dini inancın gereği üniversiteye gelen öğrencinin başını kapatma hakkını kabul ediyorsan, 17 yaşına gelmiş genç kızın dini inancı gereği başını lisede kapatma hakkını nasıl onun elinden alabilirsin? Bunu nasıl savunabilirsin? Nasıl bu savunmayı sürdürebilirsin? Bunun kabul edilebilir bir tarafı var mı?

Yani üniversitede dini anlayışa saygı, lisede yok, böyle bir şey olabilir mi? Eğer sen, üniversitede başörtüsü demiyorum bakın, türban takmayı dinin gereği diye bir Anayasal düzenlemenin parçası haline getirirsen, onu diğer vatandaşlardan mahrum etme hakkını da ortadan kaldırırsın. Herkesin dini inancına saygı göstermem lazım. Sadece üniversite öğrencisinininkine gösteririm, onun dışındaki vatandaşlara göstermem, böyle bir şey olabilir mi?

O kızları okutacaksın üniversitede, sonra onlar diyecekler ki ben hukuk fakültesinden mezun oldum ya hâkim olacağım ya avukat olacağım. Mezun oldum, ne yapacağım? Sen hâkimlik de yapamazsın, avukatlık da yapamazsın. Bu sürdürülebilir mi, değerli arkadaşlarım.

Efendim, "Biz birikmiş bir sorunu çözmek istiyoruz" diyorlar. Anlamaya çalışıyorum, niye bunu yapıyorlar. "Böyle bir sorun birikti, çözeceğiz." Bir defa, niye birikti? Kim biriktirdi? Nasıl birikti? Bunları bir sorgulamamız lazım. Bu sorun niçin bu noktaya geldi? Bu noktaya geldikten sonra şimdi çözmemiz lazım. Peki sen bunu çözerken yeni bir sorun biriktirmeye başlamıyor musun? Üniversiteyi bitirmiş olan çocukların devlet, kamu görevlerinde yer tutma talebinin artmasına, birikmesine,

yükselmeye, bir başka haksızlığın, adaletsizliğin orada yoğunlaşmasına yol açmıyor musun? Yeni bir sorun biriktirmeye başlamıyor musun? Sorun mu çözüyorsun, sorun mu üretiyorsun?

Şimdi, değerli arkadaşlarım, bunun hepsini bilerek yapanlar var, yani bütün bunların farkında olarak planlayıp uygulayanlar var, bunları fark etmeden bunların peşine takılanlar, alet olanlar, kullanılanlar ve iyi niyeti suiistimal edilenler var. Bir kısmı ne yaptığını bilerek bunu götürüyor. İşin içindekiler, onlar zaten gününde çıkmış söylemişler. Şimdi sıkışınca diyorlar ki, "Laikliğin güvencesi biziz."

Değerli arkadaşlarım, yani laikliği bize emanet edin diyorlar. Cıgeri kediye emanet ederim, laikliği sana emanet etmem.

Değerli arkadaşlarım, laikliği bize emanet edin diyorlar. Bu kişiler, bir süre önce "Millet istemiyorsa laiklik mi olurmuş, elbette kalkacak" diyen insanlar değil mi? Bunu demediler mi? Peki, yani, canım o zaman öyle söyledi, değişti. Peki, şimdi böyle söylüyor, değişmeyeceğinin garantisi mi var? O zaman işine öyle geliyordu öyle söylüyor, şimdi işine böyle geliyor böyle söylüyor. Yani bir ülke, bir tarih, bir cumhuriyet kendisini nasıl olur da böyle bir anlayışa teslim edebilir, emanet edebilir, bunu anlamak mümkün mü?

Değerli arkadaşlarım, bir kısmı bunu bilerek götürüyor, bunlar bilerek "Laikliğin güvencesi biziz" diyenler, bilerek yapıyorlar, onlar farkında; bir kısmı demokrasi adına, liberallik adına bırakın herkes her şeyi yapsın, böylesi daha iyidir diye düşündüklerinden, samimiyetle bazıları öyle düşündüğünden, demokrasinin gerçekten bütün sorunların çözümünü kendi başına başka bazı temel değerler, kurallar olmadan hukuk, anayasanın üstünlüğü, laiklik gibi temel ilkeler olmasa da bir mekanizma olarak oy çoğunluğunun demokrasinin kendiliğinden en güzel sonuçları ortaya koymaya yeterli olacağına samimiyetle inandığı için bazıları böyle söylüyorlar. Bu, sadece bizde değil, dünyada da yaşanmıştır, İran'da en son örnek.

Humeyni öncesinde Şah döneminden şikâyetçi olan ve demokrasi özleyen, liberallik özleyen, özgürlükleri arayan, özleyen ve herkesin hakkına, hukukuna saygı gösterelim, güzel, demokratik bir toplum yaratalım diyen ve bunu Humeyni'nin sağlayacağına inanarak onun peşine takılan çok değişik, liberal, sosyal demokrat, sosyalist, komünist bir büyük yelpaze vardı. Hep beraber yüründü, hep beraber mücadeleyi yaptılar, Şah'ı birlikte uzaklaştırdılar, Humeyni'yi birlikte getirdiler. Humeyni gelir gelmez ilk kurban olarak bu saf duygular, düşünceler içindeki liberal, demokrat, sol, sosyalist, komünist kesimleri hedef olarak aldı, önce onları tasfiye etti, Tudeh Partisi dahil olmak üzere hepsi ortadan kalktı.

Bu, tarihin yaşattığı bir şey. Oradaki insanlar aklı başında insanlar, ciddi demokratlar, yazarlar, profesörler, gençler samimiyetle inandılar. Humeyni gibi değiliz biz, ama da bak ne kadar güzel söylüyor, o da demokrasi diyor. Madem demokrasi olacak, demokrasi hepimiz için güvencedir diye düşündüler ve koşular.

Ne oldu? Şimdi bir kısmı böyle, bizde de var bunlar, samimiyetle koşuyorlar onlarla.

Bunların dışında bir ne solcu, ne sağcı, ama yağcı bir grup var. Bunlar solcu da değildir, sağcı değildir, bunlar yağcıdır.

Duruma bakarlarsa, şartlara bakarlarsa, kimin borusu ötüyor, kimin gücü var onun peşine takılırlar, ona yalalık yaparlar, ona yağcılık yaparlar, onunla kendilerini güvence altına alacaklarını zannederler. Gerçekten her dönemde yağcıya ihtiyacı vardır. O gelecek olan dönemde de yağcılara ihtiyaç vardır, ama yağcılığın kimse için garantisi yoktur.

Mezbahaya götürülen dananın kasabın bıçağını yalayarak kendini kurtarması mümkün değildir.

Bir de bütün bunların ötesinde hasılatçılar var, hasılatçılar.

Bazıları da, ya bu iş kârlı iş, bu işte iyi kazanç var, siyasi yarar var.

Niye bu siyasi yarar biz sadece onlara bırakalım, bizim de bu siyasi harmandan payımız olsun. Biz de çuvalımızı dolduralım, biz de hasılatımızı alalım anlayışı içinde ayak uyduranlar var, destek olanlar var.

Değerli arkadaşlarım, hasılat vardır, yoktur, kime ne getirir ne götürür yaşayarak göreceğiz.

Bunlar kendilerini bir de şöyle aldatırlar:

Kardeşim, istismar konularını bırakmayacağız. Neyi istismar ederlerse, istismar edilen konuyu biz haydi gel çözelim diye ondan daha hızla koşarak çözdüreceğiz, istismara fırsat vermeyeceğiz derler.

Mesela, şimdi diyorlar ki kardeşim, dindar cumhurbaşkanı seçtirmediler demesinler diye biz koştuk, o dindar dedikleri insanı cumhurbaşkanı seçtirdik diyorlar. Aferin, iyi yaptın.

Şimdi, efendim türban yasağını kaldırılmamıza fırsat vermiyorlar demesinler diye koşacağız, o yasağı da kaldıracacağız, aferin.

Şimdi hazır olsunlar, yakında diyecekler ki, kardeşim bu çocuklar çıktı, üniversiteyi bitirdiler, şimdi memur olacaklar, yazık değil mi bunlara dedikleri zamanki istismarda mı frene basacaksınız?

Yani orada o istismarı önlemek için ne yapacaksınız? Yine aynı mantıkla diyeceksin ki, o istismara da fırsat vermemek lazım. Ne yapalım? Kaldıralım kardeşim, üniversiteden mezun olan bütün örtülü kızlar devlet dairesine de girsinler, öğretmen olsunlar, hayır demeyeceğim. O zaman demiyorsun, şimdi niye diyorsun? Şimdi bunun dozu nerede? Bunun dozu nerede ortaya çıkacak? Nerede sen yanlışlar deyip çizgiyi nerede çekeceksin? Var mı bunun bir ölçüsü? Bunun ölçüsü yok.

Efendim, üniversitede tamam ama 17 yaşındaki, lisedeki kıza taktırmayacağım.

Bunun anlamı var mı? Bunun tutarlılığı var mı? Bunun uygulanabilirliği var mı? Sen öyle bir açılım yapıyorsun ki, o açılımın doğal sonucu bu oluyor. Sen yeni sorunlara davetiye çıkarıyorsun.

Onlar sorun değil canım, yapiverelim. Yapıverelim dediğin zaman yol açık.

O zaman işte beraber el ele verirsiniz yürürsünüz.

Yani diyorsun ki, tecavüz eden insanın maruz kaldığı tehlikede, kardeşim, al paranı yetmedi, ne istiyorsan al, canımı da al. Aldığın zaman iş birliği yapıyorsun, ne oluyor? Ya da tadını çıkar denir ya. Bunu mu tavsiye ediyorsunuz Türkiye'ye.

İşte, laiklik burada devreye giriyor. Laiklik ilkesi tehdit edildiği noktada dur diyeceksin, dur diyeceksin, başından itibaren dur diyeceksin.

Orada dur deme şansını kaybettiğin takdirde bil ki ondan sonraki noktalarda durduramazsın. Bir de bize diyorlar ki ya, siz türbanlılarla fotoğraf çektiyorsunuz, onları kollarınızın kanatlarınızın altına almakta sakınca görmüyorsunuz. Sizin toplantılarınıza da türbanlılar katılıyor. Onlarla da yakın ve sıcak dostça ilişkiler kuruyorsunuz, sonra da böyle söylüyorsunuz, bu ne biçim iş diyorlar?

Değerli arkadaşlarım, herkesin şunu anlaması lazım: Türban takan kızlar ve kadınlar bilinmelidir ki, bu yanlışlığın kaynağı değil, kurbanıdır.

Türban takan çocuklarımız, içinde buldukları ortam, şartlar, gelişmeler onları böyle bir davranışa yönlendirdiği için icabını yapmak durumunda olmuşlardır. Onlara saygı göstermek lazımdır ve onların niçin türban taktığını sorgulamaya bizim hakkımız da yoktur. Ben, olayı öyle görmüyorum. Onlarla tartışarak, onları sorgulayarak bu konuyu çözmeye kalkmak söz konusu değildir.

Bütün mesele, kızlarımızı, kadınlarımızı türban takmak zorunda bırakan gelişmeleri, uygulamaları, kuralları, şartları bilerek bilmeyerek yaratıp onları böyle bir tercihle karşı karşıya bırakanlardır, asıl mesele odur. Siz, ülkeyi on yıllar boyunca yönetmişsiniz ki, otuz yıl önce olmayan bir sorun bugün çok ciddi bir sorun olarak önünüze gelmiş, siz öyle yönettiğiniz için

gelmiş. Şimdi aldığımız kararlarla bilin, bir süre sonra Türkiye'nin önüne bu sorun daha da ağır bir sorun olarak gelecek. O zaman ne yapacaksınız? O zaman da onun icabını yapmaya kalkacaksınız. Bu, Türkiye'yi yanlış bir istikamete sokuyor.

Siyaset adamı, değerli arkadaşlarım, sadece şu anda belli bir sorunla karşı karşıya olan insanların haklı, meşru taleplerini; sorunlarını çözmekle elbette yükümlüdürler, elbette bu onların sorumluluğudur, hiç kuşku yok, ama ülkeyi yönetenlerin asıl sorumluluğu gelecekte ülkenin çok daha kaygı verici sorunlarla karşı karşıya gelmemesi için gereken önlemleri almak, uygulamaları yapmak, ülkeyi doğru yönetmektir. Bugün öyle yönetirsiniz ki bugün sorun dediğiniz şey otuz yıl sonra çok daha büyük olur. Öyle yönetirsiniz ki bugün sorun dediğiniz bir süre sonra sorun olmaktan çıkar. Ülkeyi doğru yönetmek bu demektir. Bunu yönetmek için ne olmak lazım? Önce, doğru modele inanmak lazım. Nedir o doğru model? O doğru model, Türkiye'de herkesin inancını istediği gibi yorumladığı, özgürce, birbirine baskı yapmadan, haksızlık yapmadan devleti belli bir anlayışın bir parçası haline dönüştürmeden, laik bir devlet yapısı içinde kadınlarımızın, kızlarımızın bir özgürlük ortamında yaşamalarına imkân verecek bir ortamı yaratmaktır. Bunu yaratmayı siz başaramaz, tam tersine giderseniz, bugün almaya yendiğiniz kararların bir kısmı oraya götürüyor Türkiye'yi, bu iş çıkmaza girer.

Değerli arkadaşlarım, bütün bunlar artık açıkça görülmüştür. Bugün karşı karşıya bulunduğumuz tablo, Türkiye'yi muhafazakârlaşırma tablosudur diyor bazı değerli bilim adamları, yazarlar, gözlemciler. Türkiye'yi muhafazakârlaştırıyor diyorlar. Kendiliğinden Türkiye muhafazakârlaşmıyor, Türkiye'yi iktidarların uygulamaları muhafazakârlaştırıyor.

Muhafazakârlaştırmakta bir sakınca var mı? Yok. Muhafazakârlıkta bir problem yok, ama Türkiye'nin nereye gittiğini siz muhafazakârlaşma diye nitelerseniz doğru nitelenmiş olmazsınız. Türkiye din temelinde, dinselleştirilen dini anlayışın giderek toplumun her kesimine yön vermeye başladığı, temel referansın artık din olmaya başladığı bir toplumsal düzene doğru bilinçli olarak götürülüyor. Gidişat bu. Bu gidişat kendiliğinden değil, bilinçli olarak götürülüyor.

Bazıları bu aşamada diyor ki, "ya bir din devleti kurmaya çalıştıklarına inanmıyorum bunların." Neye inaniyorsunuz? "Bunlar muhafazakârlaşırma çalışıyor." Nasıl bir muhafazakârlaşırma? Laik bir muhafazakârlaşırma mı? Laiklikle de muhafazakârlık beraber gider. Laiklikle muhafazakârlık çatışan iki kavram değil, dinselleştiriyorsunuz. Kötü mü? Hayır, kötü değil. Dinselleştirme, dinin elbette en doğru anlamda toplumda giderek daha etkin olması çok güzel bir şey, ama bizim yaşadığımız o anlamda dinin önem kazanması değil. Daha geçenlerde Diyanet İşleri Başkanı diyordu ki: "Türkiye'de din güçleniyor diyemem. Biçimselleşiyor, şekilperestlik ön plana çıkıyor." Niye diyor? İşte bu. Siz, yanlış bir dinsel yorumu Türkiye'ye giderek dayatıyorsunuz ve bunun sonucu Türkiye, artık bir çağdaş, laik toplum olmaktan çıkıyor ve dinsel kriterlerin her alanda... Şimdi başladı işe, bakın eğitime girmeye başladı, yarın hukuka da girecektir, Devlet yönetimine girecektir. Ağırlık kazandığı bir topluma doğru çekilmek isteniyor ve bunun da mekanizması olarak demokrasi kullanılıyor. Oy var, çokluk var, demokrasi var, bunu yaparız, biz kararlaştırırız... Bakın, Türkiye ayağa kalktı, Yargıtay'dan hâkimler, üniversitedeki hocalar, bunların tümü bu kadar derin bir duyarlılıkla ortaya çıkıyorsa bunun bir anlamı yok mu Allah aşkına? Yani bunun bir değeri yok mu? Bunun ortaya koyduğu bir gerçek yok mu? Bunları ihmal etmek, yok saymak mümkün mü? Bunları yok saymak Türkiye'nin koca yargı kurumlarını, hukuk kurumlarını, üniversitelerini, onlarda kendisini gösteren anlayışı bir kenara itmek uygun ve doğru mu? Türkiye böyle daha sağlıklı bir yönetime kavuşur demek mümkün mü? Yani üniversiteleri yok sayacaksınız, yargıyı yok sayacaksınız, yetki bizde, biz istediğimizi yaparız.

Buraya biz milletvekili olarak gelirken bir yemin ettik arkadaşlar, bir yemin ettik. Bu yemin neyin üzerine? O yemini açıp okusunlar. O yemin Anayasaya sahip çıkma anlayışına dayalı, Türkiye'ye ve Anayasaya sahip çıkma anlayışına dayalı bir yetki. Yani o yeminin size yüklediği bir hükümlülük var.

Nedir o? Anayasayı elbette değiştirirsin, ama Anayasanın özünü, temelini ki, laiklik o özülle ilgili maddedir, onun için Yargıtay dün öyle söylüyor. Yargıtay niye öyle söyledi, bunu anlayacaksınız. Onun için Anayasa Mahkemesi Başkanı kısa bir süre önce, "Anayasanın tümünü değiştirmek doğru değildir, madde madde getirsinler değiştirsinler, bu daha uygundur" diyor. Niye diyor? Anayasanın tümünü atmak senin yeminini reddetmen anlamına gelir, onu inkâr etmen anlamına gelir.

Değerli arkadaşlarım, Anayasayı atacağız, Anayasanın özünü kenarımdan, köşesinden dolaşarak değiştireceğiz. Niye? Biz yönetiyoruz, biz istediğimizi yaparız.

Değerli arkadaşlarım, bu bir denge işi, bir uyum işi. Türkiye hepimizin, herkesin. Türkiye, Anayasasını çok büyük mücadelelerin sonucunda yaptı. Kolay mı o Anayasayı yapma noktasına gelmek? Kolay mı egemenliği hilafetten ve saltanattan alıp millete aktarmak kolay mı? Türkiye onu gerçekleştirdi. Onun dengelerini kurdu. Bak, 71'inci yılı yaşıyoruz, 71 yıldır laiklik Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının özü. Bu 71 yıllık Anayasanın özünü ben istersem kaldırırm diyemezsin. Onu oraya getirenler, Türkiye'nin bağımsızlığını sağladıktan sonra, yedi cihana karşı bağımsız Türkiye Cumhuriyetini kurma mücadelesini zaferle sonuçlandırdıktan sonra onu yaptılar.

Değerli arkadaşlarım, bu büyük mücadele, bu mücadele devam edecek Türkiye'de. Teslim olmak yok. Bu mücadeleyi hep birlikte inançla sonuna kadar götüreceğiz. Türkiye Cumhuriyetine hep beraber sahip çıkacağız.

Hepinize teşekkür ediyorum, sevgiler, saygılar sunuyorum.

Deniz Baykal'ın 05 Şubat 2008 Tarihli Grup Konuşması

Kaynak: http://www.chp.org.tr/index.php?module=chpmain&page=show_speech&speech_id=382

ÖZET

Türkiye'deki politik söylemin genel özellikleri ve gerçeklik sunumunun bu söylemdeki yerinin sorgulandığı bu çalışmanın ilk bölümünü metinlerde sorgulanacak görünümlere ilişkin kuramsal taban oluşturmaktadır.

Bu bölümde ilk olarak kiplik üzerine yapılan çalışmalara ilişkin bilgilere yer verilmiş ve Palmer 2001'de belirtilen kiplik sınıflamalarına dayanarak Türkçede bilgisel ve tanıtısal kipliğin ve alt türlerinin nasıl işletildiğine yönelik betimlemelerde bulunulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde ayrıca bilgisel kiplik alt türlerinin doğruluk değerine ve eleştirel söylem çözümlemesinin genel prensiplerine yönelik kuramsal bilgilere de yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü, ilk bölümde aktarılan kuramsal bilgiler temelinde niteliksel ve niceliksel olarak verilerin çözümlenmesi aşamasını içermektedir. Niceliksel gözlemler veri tabanındaki önermelerin bilgisel kiplik türleri açısından dağılımını, niteliksel gözlemler ise çalışmaya konu olan politikacıların bilgi sunumundaki eğilimlerinin karşılaştırmalı çözümlemelerini içermektedir.

Bu bölümde ayrıca eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı temelinde gücün sunumunda kipliğin rolüne yönelik çözümlemelere de yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise çalışmanın vargıları toplu bir biçimde sunulmaktadır.

ABSTRACT

The first section of this study, which is about the general features of Turkish political discourse and the role of the presentation of reality within this discourse, gives a theoretical basis concerning the attributes to be sought in the texts.

This section provides information regarding modality and how epistemic modality and evidential modality and their sub-types are formed in Turkish based on Palmer's classification. In addition to these, information about truth values of epistemic modality's sub-types and the general principles of Critical Discourse Analysis is stated in this section as well.

The second section of the study comprises the examination of the texts quantitatively and qualitatively with regard to the attributes explained in the first section. Whereas quantitative observations include the distribution of the propositions in the database in terms of epistemic modality types, the qualitative observations include the comparative analysis of the tendency politicians being subject of the study have in the information presentation. Also in this section, based on the critical discourse analysis approach, the role of modality in the presentation of power is stated.

The conclusion section of the study overviews the findings and results of this dissertation.